Scînteia

CONGRESUL AL XII-LEA AL P.C.R.
orientare fermă spre o nouă calitate

DACIA şi naşterea unui popor

VIITORUL PLANETEI
în retortele ştiinţei

ROMÂNIA
în universul ştiinţei mondiale

RECUCERIREA ENERGIEI

EUROPA REGĂSITĂ

ALMANAH

- Pe cărările de apă ale planetei
- Flori de mină (planşe color)
- Civilizaţia... caloriilor
- 1980 — an olimpic
- Consultaţii oferite de „Avocatul casei"
- Anecdote • Dintr-o privire

1980

IANUARIE

L	M	M	J	V	S	D
	1	2	3	4	5	6
7	8	9	10	11	12	13
14	15	16	17	18	19	20
21	22	23	24	25	26	27
28	29	30	31			

FEBRUARIE

L	M	M	J	V	S	D
				1	2	3
4	5	6	7	8	9	10
11	12	13	14	15	16	17
18	19	20	21	22	23	24
25	26	27	28	29		

MARTIE

L	M	M	J	V	S	D
					1	2
3	4	5	6	7	8	9
10	11	12	13	14	15	16
17	18	19	20	21	22	23
24	25	26	27	28	29	30
31						

APRILIE

L	M	M	J	V	S	D
	1	2	3	4	5	6
7	8	9	10	11	12	13
14	15	16	17	18	19	20
21	22	23	24	25	26	27
28	29	30				

MAI

L	M	M	J	V	S	D
			1	2	3	4
5	6	7	8	9	10	11
12	13	14	15	16	17	18
19	20	21	22	23	24	25
26	27	28	29	30	31	

IUNIE

L	M	M	J	V	S	D
						1
2	3	4	5	6	7	8
9	10	11	12	13	14	15
16	17	18	19	20	21	22
23	24	25	26	27	28	29
30						

IULIE

L	M	M	J	V	S	D
	1	2	3	4	5	6
7	8	9	10	11	12	13
14	15	16	17	18	19	20
21	22	23	24	25	26	27
28	29	30	31			

AUGUST

L	M	M	J	V	S	D
				1	2	3
4	5	6	7	8	9	10
11	12	13	14	15	16	17
18	19	20	21	22	23	24
25	26	27	28	29	30	31

SEPTEMBRIE

L	M	M	J	V	S	D
1	2	3	4	5	6	7
8	9	10	11	12	13	14
15	16	17	18	19	20	21
22	23	24	25	26	27	28
29	30					

OCTOMBRIE

L	M	M	J	V	S	D
		1	2	3	4	5
6	7	8	9	10	11	12
13	14	15	16	17	18	19
20	21	22	23	24	25	26
27	28	29	30	31		

NOIEMBRIE

L	M	M	J	V	S	D
					1	2
3	4	5	6	7	8	9
10	11	12	13	14	15	16
17	18	19	20	21	22	23
24	25	26	27	28	29	30

DECEMBRIE

L	M	M	J	V	S	D
1	2	3	4	5	6	7
8	9	10	11	12	13	14
15	16	17	18	19	20	21
22	23	24	25	26	27	28
29	30	31				

1981

IANUARIE

L	M	M	J	V	S	D
			1	2	3	4
5	6	7	8	9	10	11
12	13	14	15	16	17	18
19	20	21	22	23	24	25
26	27	28	29	30	31	

FEBRUARIE

L	M	M	J	V	S	D
						1
2	3	4	5	6	7	8
9	10	11	12	13	14	15
16	17	18	19	20	21	22
23	24	25	26	27	28	

MARTIE

L	M	M	J	V	S	D
						1
2	3	4	5	6	7	8
9	10	11	12	13	14	15
16	17	18	19	20	21	22
23	24	25	26	27	28	29
30	31					

APRILIE

L	M	M	J	V	S	D
		1	2	3	4	5
6	7	8	9	10	11	12
13	14	15	16	17	18	19
20	21	22	23	24	25	26
27	28	29	30			

MAI

L	M	M	J	V	S	D
				1	2	3
4	5	6	7	8	9	10
11	12	13	14	15	16	17
18	19	20	21	22	23	24
25	26	27	28	29	30	31

IUNIE

L	M	M	J	V	S	D
1	2	3	4	5	6	7
8	9	10	11	12	13	14
15	16	17	18	19	20	21
22	23	24	25	26	27	28
29	30					

IULIE

L	M	M	J	V	S	D
		1	2	3	4	5
6	7	8	9	10	11	12
13	14	15	16	17	18	19
20	21	22	23	24	25	26
27	28	29	30	31		

AUGUST

L	M	M	J	V	S	D
					1	2
3	4	5	6	7	8	9
10	11	12	13	14	15	16
17	18	19	20	21	22	23
24	25	26	27	28	29	30
31						

SEPTEMBRIE

L	M	M	J	V	S	D
	1	2	3	4	5	6
7	8	9	10	11	12	13
14	15	16	17	18	19	20
21	22	23	24	25	26	27
28	29	30				

OCTOMBRIE

L	M	M	J	V	S	D
			1	2	3	4
5	6	7	8	9	10	11
12	13	14	15	16	17	18
19	20	21	22	23	24	25
26	27	28	29	30	31	

NOIEMBRIE

L	M	M	J	V	S	D
						1
2	3	4	5	6	7	8
9	10	11	12	13	14	15
16	17	18	19	20	21	22
23	24	25	26	27	28	29
30						

DECEMBRIE

L	M	M	J	V	S	D
	1	2	3	4	5	6
7	8	9	10	11	12	13
14	15	16	17	18	19	20
21	22	23	24	25	26	27
28	29	30	31			

Scînteia

almanah

1980

„Pentru mine nu există ţel mai nobil, suprem decît acela de a servi interesele partidului, care corespund pe deplin intereselor şi năzuinţelor întregului nostru popor, de a servi cauza socialismului şi comunismului, de a asigura ridicarea continuă a bunăstării şi fericirii poporului, întărirea independenţei şi suveranităţii patriei noastre socialiste !"

NICOLAE CEAUŞESCU

(Din cuvîntarea rostită la încheierea lucrărilor Congresului al XII-lea al P.C.R.)

Congresu-ntregului popor a reales
Partidului în frunte pe acel
Ce cu poporu-alături a trudit
Și timp de aur a clădit cu el

Vizita de lucru și participarea tovarășului Nicolae Ceaușescu la adunarea generală a oamenilor muncii de la întreprinderea „23 August" din Capitală

O îndelungată tradiție ne-a deprins ca înainte de a rupe ultimele file ale calendarului să zăbovim o frîntură de timp spre a evalua drumul străbătut.

Cu ce a îmbogățit 1979 zestrea „anilor noștri" ?

1979 va rămîne înscris în istoria noastră ca anul Congresului al XII-lea al P.C.R. Niciodată de-a lungul celor aproape șase decenii de existență a partidului, vibrația, prezența vie, dinamizatoare a partidului în viața social-politică a țării nu au atins un asemenea grad de intensitate ca în zilele Congresului al XII-lea, cel mai reprezentativ și cel mai demo-

Vizita de prietenie efectuată de tovarășul Nicolae Ceaușescu, împreună cu tovarășa Elena Ceaușescu, în R.P. Bulgaria

cratic forum național al comuniștilor din România.

Prin întreaga sa desfășurare, prin ansamblul hotărîrilor adoptate — în care sînt concretizate obiectivele, liniile directoare și strategia partidului în etapa nouă, hotărîtoare, a făuririi societății socialiste multilateral dezvoltate — Congresul a constituit un eveniment de însemnătate excepțională în istoria partidului, a Românici socialiste. Niciodată nu s-au vădit cu o asemenea vigoare unitatea și coeziunea partidului, legătura organică, indestructibilă, dintre partid și popor. Prin modul strălucit în care hotărîrile sale întruchipează interesele și năzuințele atît ale comuniștilor, cît și ale tuturor fiilor țării, a fost pe deplin binemeritată denumirea de Congres al partidului și Congres al întregului popor.

Cea mai impresionantă manifestare a acestei unități indisolubile, de nezdruncinat, a fost prilejuită de realegerea

Vizita oficială în România a președintelui Republicii Franceze, Valéry Giscard d'Estaing

Tovarășul Nicolae Ceaușescu s-a întîlnit și a avut convorbiri cu primul ministru al Republicii Elene, Constantin Caramanlis

Vizita în țara noastră a președintelui Republicii Portugheze, general Antonio Ramalho Eanes

tovarășului Nicolae Ceaușescu în fruntea partidului, expresie a înaltului spirit de responsabilitate al comuniștilor, al poporului român pentru prezentul și viitorul patriei. Entuziasta unanimitate care a marcat acest act politic de profundă semnificație națională și internațională a constituit mărturia

Vizita de lucru a tovarășului Nicolae Ceaușescu în județul Arad

încrederii, dragostei și prețuirii comuniștilor, a tuturor cetățenilor țării, fără deosebire de naționalitate, față de acela care, prin întreaga sa viață consacrată slujirii cauzei socialismului și înfloririi patriei, personifică cu strălucire înaltele virtuți ale clasei muncitoare și poporului român, nobilele lor idealuri de libertate, independență, pace și progres social.

Un puternic ecou a găsit în conștiința tuturor fiilor patriei impresionanta profesiune de credință, pătrunsă de spiritul umanismului revoluționar, exprimată de tovarășul Nicolae Ceaușescu în cuvîntarea rostită la încheierea lucrărilor Congresului : **„Ca și pînă acum,**

Vizita oficială de prietenie efectuată de tovarășul Nicolae Ceaușescu, împreună cu tovarășa Elena Ceaușescu, în Jamahiria Arabă Libiană Populară Socialistă

În Republica Gaboneză

In Republica Populară Angola

In Republica Zambia

In Republica Populară Mozambic

In Republica Burundi

In Republica Democratică Sudan

voi acţiona pentru a înfăptui socialismul în adevărata lui lumină, pe baza principiilor umanitare, socialismul şi comunismul de omenie ! Aceasta este condiţia esenţială pentru ca socialismul să se afirme drept cea mai umană, superioară societate din lume".

Profunda satisfacţie cu care organizaţiile de partid, organizaţiile de masă şi obşteşti, colectivele de oameni ai muncii din cele mai diverse sfere ale vieţii sociale au salutat reînvestirea în funcţia supremă de secretar general al partidului a tovarăşului Nicolae Ceauşescu — încercat conducător revoluţionar, înflăcărat patriot, eminent militant al mişcării comuniste şi muncitoreşti mondiale, neobosit luptător pentru propăşirea României şi fericirea poporului nostru, de a cărui activitate este indisolubil legată perioada cea mai fertilă în împliniri din istoria ţării — a fost generată de convingerea că astfel s-a creat certitudinea continuităţii unei politici deopotrivă realiste, ştiinţifice, novatoare, menită să asigure dobîndirea de noi victorii în edificarea societăţii socialiste şi comuniste, reprezintă chezăşia

În Republica Arabă Egipt

ția înfăptuirii neabătute a Programului partidului, a hotărîrilor istorice ale Congresului al XII-lea.

1979 a fost, pe linia filiației organice a viitorului cu trecutul din care își trage seva, anul în care am sărbătorit împlinirea a 35 de ani de la glorioasa insurecție din august 1944, care a marcat declanșarea revoluției de eliberare națională și socială, antifascistă și antiimperialistă, a inaugurat o eră nouă în istoria patriei, a deschis calea împlinirii idealurilor și aspirațiilor de dreptate și libertate ale poporului nostru, a afirmării națiunii române ca națiune liberă, demnă, stăpînă pe propria soartă în rîndul popoarelor lumii.

Dincolo de diversitatea modalităților concrete de manifestare, esența și numitorul comun al tuturor acțiunilor inițiate de partid în ansamblul sferelor vieții economico-sociale în cursul anului 1979 au constituit-o amploarea fără precedent a activității consacrate transformării acumulărilor cantitative într-o calitate nouă, superioară. Se înscriu în acest cadru principalele evenimente politice interne de pe agenda

In semn de profund omagiu pentru laborioasa sa activitate consacrată păcii, colaborării şi prieteniei între popoare, tovarăşului Nicolae Ceauşescu i-a fost înmînată o plachetă de aur cu efigia şefului statului român din partea căpitanilor regenţi şi a Consiliului Mare şi General al Republicii San Marino

anului 1979 : plenarele C.C. al P.C.R., plenarele comune ale C.C. al P.C.R. şi Consiliului Suprem al Dezvoltării Economice şi Sociale, consfătuirile de lucru de la C.C. al P.C.R., plenarele Consiliului Naţional al Oamenilor Muncii, şedinţele Consiliului Naţional al F.U.S., sesiunile Marii Adunări Naţionale.

Preocuparea statornică a partidului pentru perfecţionarea întregii activităţi sociale şi-a găsit expresie în şedinţele de lucru desfăşurate sub conducerea secretarului general al partidului cu cadrele de bază din cele mai diverse sectoare ale economiei naţionale; ideea călăuzitoare a orientărilor trasate cu acest prilej a constituit-o imperativul valorificării superioare a resurselor interne în condiţii de eficienţă sporită.

Tot mai pregnant s-a vădit preocuparea pentru afirmarea

Vizita de stat efectuată de tovarășul Nicolae Ceaușescu, împreună cu tovarășa Elena Ceaușescu, în Regatul Spaniei

factorilor calitativi ai dezvoltării economice, pentru sporirea eficienței activității productive — obiective de importanță majoră ale politicii partidului. Repere concludente a oferit, în acest sens, amplul dialog al tovarășului Nicolae Ceaușescu cu cadre de conducere, activiști de partid și de stat, numeroși alți oameni ai muncii cu prilejul celor 26 vizite de lucru efectuate în Capitală și în județele țării.

Din inițiativa tovarășului Nicolae Ceaușescu, 1979 a marcat începutul unor noi și profunde transformări revoluționare în organizarea agriculturii, menită să pună în concor-

Vizita de lucru a tovarășului Nicolae Ceaușescu, împreună cu tovarășa Elena Ceaușescu și alți tovarăși din conducerea de partid și de stat, în institute de cercetări științifice și tehnologice din Capitală

dantă dezvoltarea bazei ei tehnico-materiale cu cadrul organizatoric, perfecționînd, în continuare, conducerea unitară a tuturor ramurilor agriculturii prin constituirea consiliilor unice agroindustriale.

Procesul de continuă adîncire a democrației noastre socialiste a marcat în 1979 substanțiale progrese în dezvoltarea și perfecționarea sistemului ei instituțional, conferindu-i o mai mare eficiență socială. Aplicarea măsurilor preconizate de tovarășul Nicolae Ceaușescu privind creșterea rolului Frontului Unității Socialiste în viața social-politică și îmbunătățirea organizării sale a creat condițiile necesare în vederea intensificării participării maselor la conducerea societății, corespunzător cerințelor noii etape de dezvoltare a țării.

În 1979 s-a relevat deosebit de pregnant dinamismul și caracterul constructiv al activității internaționale a Româ-

Imagine de la vizita de lucru efectuată de tovarășul Nicolae Ceaușescu, împreună cu tovarășa Elena Ceaușescu, în județul Constanța

Participarea tovarășului Nicolae Ceaușescu și a tovarășei Elena Ceaușescu la manifestarea consacrată celei de-a XXX-a aniversări a Organizației Pionierilor, Zilei pionierilor și Anului internațional al copilului

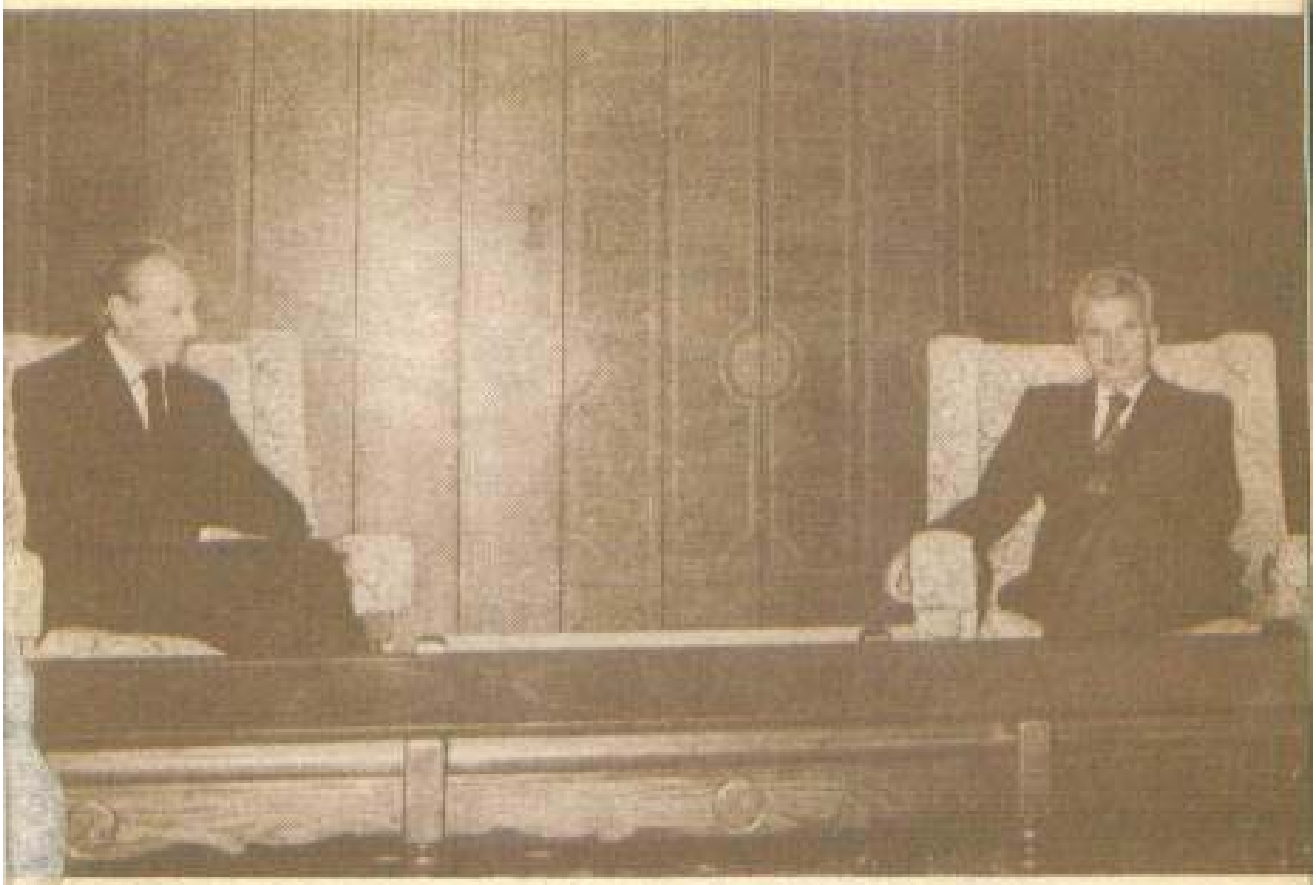

Tovarășul Nicolae Ceaușescu s-a întîlnit cu secretarul general al O.N.U., Kurt Waldheim

niei socialiste, aportul ei substanțial la făurirea unei lumi mai bune și mai drepte. Noi elemente au evidențiat înaltul prestigiu internațional al politicii noastre externe, în a cărei fundamentare și promovare rolul hotărîtor aparține secretarului general al partidului, președintele republicii. Conceptele sale clarvăzătoare în problemele cardinale ale contemporaneității — pacea, dezarmarea, securitatea europeană, edificarea unei noi ordini economice și politice internaționale — au stat la baza unor propuneri și inițiative de amplă rezonanță, în primul rînd cele referitoare la : reglementarea prin mijloace pașnice a diferendelor dintre state (propunere înscrisă pe ordinea de zi a actualei sesiuni a Adunării Generale a O.N.U.); înghețarea și reducerea bugetelor militare (proiect adoptat de Comitetul Politic al Adunării Generale a O.N.U.); făurirea noii ordini economice internaționale (propuneri concretizate în Mesajul președintelui Nicolae Ceaușescu adresat sesiunii UNCTAD).

Sub președinția tovarășului Nicolae Ceaușescu s-au desfășurat lucrările Plenarei Consiliului Național al Oamenilor Muncii, cel mai reprezentativ for al democrației noastre muncitorești

Aspect de la ceremonia înmînării tovarășului Nicolae Ceaușescu a Medaliei de aur cu plachetă a Institutului de relații internaționale din Roma și a medaliei jubiliare emisă de institut cu prilejul celei de-a 35-a aniversări a eliberării României

Cronica anului 1979 este semnificativă și prin largul orizont al politicii externe a României, de continuă amplificare și diversificare a relațiilor de colaborare cu toate țările socialiste, cu țările în curs de dezvoltare, cu țările nealiniate, cu toate statele lumii, fără deosebire de orînduire socială, pe temelia principiilor deplinei egalități în drepturi, respectării independenței și suveranității naționale, neamestecului în treburile interne și avantajului reciproc, ale nerecurgerii la forță și la amenințarea cu forța în relațiile internaționale.

Ca momente de amplă semnificație se înscriu, în acest sens, vizitele efectuate peste hotare de tovarășul Nicolae Ceaușescu, împreună cu tovarășa Elena Ceaușescu, convorbirile cu un șir de șefi de state și guverne, cu numeroase delegații guvernamentale

Tovarășei Elena Ceaușescu i-a fost înmînată Medalia de aur a Institutului de relații internaționale din Roma, pentru înalta sa contribuție științifică și tehnică la progresul românesc și mondial, precum și medalia jubiliară cu prilejul celei de-a 35-a aniversări a eliberării României

parlamentare, sindicale, cu personalități de frunte ale vieții politice și sociale, semnarea unor importante declarații solemne și a altor documente politice comune, încheierea de acorduri privind amplificarea schimburilor pe plan economic, tehnico-științific, cultural.

În cursul anului 1979, tovarășul Nicolae Ceaușescu s-a întîlnit, în Crimeea, cu tovarășul Leonid Ilici Brejnev, cu care prilej i-a fost înmînat ordinul „Lenin". De asemenea, secretarul general al partidului s-a întîlnit și a purtat convorbiri cu tovarășul Iosip Broz Tito. La începutul anului, tovarășul Nicolae Ceaușescu, împreună cu tovarășa Elena Ceaușescu, a făcut o vizită de prietenie în R. P. Bulgaria, la invitația tovarășului Todor Jivkov (care a efectuat, la rîndul său, o vizită de prietenie în țara noastră). Secretarul general al partidului, președintele republicii, l-a pri-

Tovarășul Nicolae Ceaușescu și tovarășa Elena Ceaușescu au inaugurat noul și modernul obiectiv edilitar al Bucureștiului — pasajul rutier Bucur-Obor

mit pe premierul Consiliului Administrativ al R.P.D. Coreene, Li Giong Ok, a avut întîlniri cu aproape 40 de alți reprezentanți ai partidelor și guvernelor din diferite țări socialiste.

Opinia publică a urmărit, de asemenea, cu interes vizitele întreprinse de tovarășul Nicolae Ceaușescu, împreună cu tovarășa Elena Ceaușescu, în Spania, Siria, Libia, Gabon, Angola, Zambia, Mozambic, Burundi, Sudan, Egipt, la invitația conducătorilor acestor state, precum și întîlnirea președintelui republicii, la Ankara, cu primul ministru al Turciei, Bülent Ecevit.

Pe teritoriul românesc, tovarășul Nicolae Ceaușescu a avut convorbiri cu președintele

Vizita în țara noastră a președintelui Republicii Populare Revoluționare Guineea, Ahmed Sekou Touré

Franței, Valéry Giscard d'Estaing, președintele Portugaliei, Antonio Ramalho Eanes, președintele Republicii Cipru, Spyros Kyprianou, președintele Republicii Populare Revoluționare Guineea, Ahmed Sekou Touré, președintele Consiliului de Stat al Republicii Guineea-Bissau, Luis Cabral, prințul moștenitor al Japoniei, Akihito, vicepreședintele R.A. Egipt, Mohamed Husni Mubarak, primul ministru al Greciei, Constantin Caramanlis, primul ministru al Noii Zeelande, Robert Muldoon. Președintele republicii a primit pe secretarul general al O.N.U., Kurt Waldheim, precum și numeroase alte personalități politice proeminente.

1979 a fost anul unei intense activități desfășurate de partidul nostru pentru dezvoltarea relațiilor de prietenie și colaborare cu toate partidele comuniste și muncitorești. Se cuvin menționate în acest context convorbirile prietenești purtate de tovarășul Nicolae Ceaușescu cu tovarășii Santiago Carrillo, secretar general al Partidului Comunist din Spa-

O expresie a bunelor relații de prietenie româno-sovietică — întîlnirea, în Crimeea, a tovarășului Nicolae Ceaușescu, secretar general al P.C.R., cu tovarășul Leonid Ilici Brejnev, secretar general al C.C. al P.C.U.S.

nia, Luis Carlos Prestes, secretar general al C.C. al P.C. Brazilian, Geronimo Arnedo Alvarez, secretar general al P.C. din Argentina, Ali Yata, secretar general al Partidului Progresului și Socialismului din Maroc, Judy Mundey, președintele P.C. din Australia, Lars Werner, președintele Partidului de Stînga — Comuniștii din Suedia, Narciso Isa Conde, secretar general al P.C. Dominican, Pedro Antonio Saad, secretar general al P.C. din Ecuador, Haralambos Drakopoulos, secretar al C.C. al P.C. din Grecia (interior), Meir Vilner, secretar general al C.C. al P.C. din Israel, cu alți reprezentanți ai organelor de conducere a peste 100 partide comuniste și muncitorești din țări nesocialiste.

În cursul anului trecut, secretarul general al partidului a avut, de asemenea, întrevederi cu lideri ai aproape 120 par-

Caldă primire făcută tovarăşului Nicolae Ceauşescu cu prilejul vizitei de lucru efectuate în bazinul carbonifer al Văii Jiului

Primire entuziastă cu prilejul vizitei de lucru în judeţul Dolj

Vizita oficială de prietenie efectuată de tovarășul Nicolae Ceaușescu în Republica Arabă Siriană

Tovarășul Nicolae Ceaușescu s-a întîlnit cu Yasser Arafat, președintele Comitetului Executiv al Organizației pentru Eliberarea Palestinei

Tovarășul Nicolae Ceaușescu și tovarășa Elena Ceaușescu au primit pe șefii delegațiilor participante la Reuniunea ministerială de la București a „Grupului celor 77", consacrată pregătirii Conferinței Națiunilor Unite pentru știință și tehnologie în slujba dezvoltării

tide socialiste, social-democrate și altor organizații democratice, progresiste, printre care François Mitterrand, prim-secretar al Partidului Socialist Francez, Clodomiro Almeyda, secretar general al P.S. din Chile, Fernando Maldonado, secretar general al Partidului Socialist Revoluționar din Ecuador, Pietro Longo, secretar general al P.S.D. Italian, Assem Kansou, secretar general al Partidului Baas Arab Socialist din Liban, Gustavo Carvajal Moreno, președintele Comitetului Executiv Național al Partidului Revoluționar Instituțional din Mexic, Oddo Biasini, secretar general al Partidului Republican Italian, Leonidas Rodrigues Figueroa, președintele Partidului Socialist Revoluționar Peruan, Jose Figueres Ferrer, președintele Partidului Eliberării Naționale din Costa Rica.

Solidaritatea partidului și statului nostru cu lupta popoarelor pentru existență de sine stătătoare, împotriva politicii imperialiste și neocolonia-

Vizitarea de către tovarășul Nicolae Ceaușescu și tovarășa Elena Ceaușescu a expoziției artiștilor amatori și profesioniști din cadrul Festivalului național „Cîntarea României", ediția a II-a

liste, a fost reafirmată în cursul convorbirilor purtate de tovarășul Nicolae Ceaușescu cu Yasser Arafat, președintele Comitetului Executiv al Organizației pentru Eliberarea Palestinei.

Aceeași poziție militantă, internaționalistă, și-a găsit expresie în cursul primirii de către secretarul general al partidului, președintele republicii, a numeroși conducători ai mișcărilor de eliberare națională, printre care Sam Nujoma, președintele Organizației Poporului din Africa de Sud-Ves (S.W.A.P.O.), Joshua Nkomo președintele Uniunii Poporulu African Zimbabwe (Z.A.P.U.) Robert Mugabe, președinte Uniunii Naționale Africar Zimbabwe — Z.A.N.U.

Dealtfel, ampla arie de cu prindere a relațiilor extern ale partidului nostru și-a găsit cea mai concludentă ilu trare în prezența a 162 dele gații și reprezentanți ai unc partide și organizații din 10 țări la lucrările Congresului.

Noi mărturii ale înaltei pre

Strins unit în jurul partidului, al secretarului său general, tovarășul Nicolae Ceaușescu, întregul popor a sărbătorit cea de-a XXXV-a aniversare a revoluției de eliberare națională și socială, antifascistă și antiimperialistă

Primire entuziastă făcută tovarăşului Nicolae Ceauşescu şi tovarăşei Elena Ceauşescu cu prilejul vizitei efectuate în comuna Scorniceşti, unde au participat la festivităţile consacrate împlinirii a 400 de ani de la atestarea documentară a localităţii

ţuiri şi consideraţii de care se bucură pe toate meridianele personalitatea tovarăşului Nicolae Ceauşescu drept urmare a aportului său remarcabil la soluţionarea într-un spirit nou, democratic, a problemelor complexe ale contemporaneităţii şi-au aflat concretizare în înmînarea — din partea căpitanilor regenţi şi a Consiliului Mare şi General al Republicii San Marino — a plachetei de aur cu efigia şefului statului român, precum şi a medaliilor de aur şi jubiliare ale Institutului de relaţii internaţionale din Roma conferite tovarăşului Nicolae Ceauşescu şi tovarăşei Elena Ceauşescu.

Autoritatea şi prestigiul dobîndite de România socialistă peste hotare s-au vădit, totodată, în desemnarea Bucureştiului drept gazdă a unor importante reuniuni internaţionale : Congresul mondial al petrolului ; Reuniunea ministerială a ţărilor în curs de dezvoltare, membre ale „Grupului celor 77", consacrată pregătirii Conferinţei O.N.U. pentru ştiinţă şi tehnologie în slujba dezvoltării.

Creăm o viaţă nouă, clădim o societate nouă, statornicim relaţii noi între oameni, bazate

Vizita oficială de prietenie în țara noastră a tovarășului Iosip Broz Tito, președintele Republicii Socialiste Federative Iugoslavia

pe încredere și întrajutorare tovărășească. Iar pentru aceasta avem nevoie de un climat internațional senin, avem nevoie ca în lume să se statornicească relații noi, bazate pe încredere și conlucrare pașnică între popoare libere și stăpîne pe soarta lor. Iată de ce politica internă și politica externă ale României socialiste, aflate în strînsă conexiune și interconditionare, s-au îmbinat și în 1979 în aceeași strădanie neobosită consacrată realizării celor mai scumpe năzuințe ale poporului spre o lume mai bună și mai dreaptă.

Privim spre viitor cu încredere. Păşim în ultimul an al cincinalului şi, totodată, în primul an de muncă în vederea transpunerii în viaţă a cutezătoarelor hotărîri adoptate de Congresul al XII-lea, însufleţiţi de convingerea că stă în puterea noastră să înfăptuim tot ce ne-am propus. Depinde de noi, de elanul, hărnicia şi dăruirea pe care le vom dovedi zi de zi ca anul 1980 să consemneze obţinerea de noi izbînzi în înfăptuirea politicii partidului, astfel ca minunatele proiecte de azi să se transforme în minunatele realităţi de mîine.

Tudor OLARU

CONGRESUL
XII
AL PARTIDULUI COMUNIST ROMÂN

CONGRESUL AL XII-LEA AL PARTIDULUI

ORIENTARE FERMĂ SPRE O NOUĂ CALITATE

Dacă viitorimea ne-ar cere să-i lăsăm mărturie ce eveniment ne-a covîrșit gîndul și fapta în penultimul an al deceniului opt din secolul XX, fără îndoială că alegerea ar fi una singură : CONGRESUL AL XII-LEA AL PARTIDULUI COMUNIST ROMÂN. Sub puternica lui înrîurire, lăsăm în urmă un an — 1979 — aureolat de mari izbînzi ale muncii noastre, îndreptîndu-ne cu încredere și optimism spre un altul — 1980 — încărcat de vaste și îndrăznețe proiecte.

Întotdeauna, în răstimpul de cînd partidul comuniștilor a devenit forța politică conducătoare în societatea noastră, congresele sale s-au înscris ca evenimente de importanță covîrșitoare în viața partidului și a întregului popor, marcînd noile etape ale ascensiunii neîntrerupte a națiunii noastre pe calea construcției socialiste, a înfloririi și prosperității patriei.

Congresul al XII-lea, analizînd activitatea desfășurată în perioada care a trecut de la Congresul al XI-lea, a stabilit obiectivele și sarcinile concrete ale dezvoltării țării pentru o nouă perioadă de cinci ani, precum și orientările de perspectivă pînă în 1990, în unele domenii chiar pînă la sfîrșitul acestui secol. Prin documentele de excepțională importanță aprobate, **Congresul al XII-lea marchează intrarea țării noastre într-o fază nouă, superioară a dezvoltării sale, hotărîtoare pentru înfăptuirea Programului de făurire a societății socialiste multilateral dezvoltate și înaintare a României spre comunism.** În această etapă, ce va fi inaugurată de viitorul cincinal, vor avea loc afirmarea cu putere a revoluției tehnico-științifice contemporane în toate domeniile, accelerarea trecerii, pe baza acumulărilor cantitative obținute în cincinalele precedente, la o nouă calitate în întreaga activitate economico-socială, ridicarea pe o treaptă și mai înaltă a gradului de bunăstare și civilizație al întregului popor, întărirea independenței și suveranității patriei noastre socialiste.

Constituie un element de certă noutate faptul că, odată cu Directivele privitoare la dezvoltarea economico-socială a României în cincinalul 1981—1985 și orientările de perspectivă pînă în 1990, Congresul al XII-lea al partidului a adoptat o seamă de programe-directivă care detaliază sarcinile și căile concrete de acțiune într-un șir de domenii esențiale ale edificării societății socialiste multilateral dezvoltate, cum ar fi : cercetarea și dezvoltarea în domeniul energiei ; cercetarea științifică, dezvoltarea tehnologică și introducerea progresului tehnic ; dezvoltarea economico-socială în profil teritorial ; creșterea nivelului de trai și ridicarea continuă a calității vieții.

Aceste documente programatice relevă, prin forța argumentelor pe care le conțin, elementele definitorii, de esență, ale politicii partidului nostru :

— în primul rînd, ele degajă pregnant **continuitatea și consecvența** cu care acționează partidul, întregul popor pentru înfăptuirea neabătută a Programului partidului, astfel încît să se realizeze, în timpul preconizat, **„apropierea României de țările industrializate dezvoltate ale lumii"** ;

— în al doilea rînd, ele ilustrează puternic **realismul și profunzimea științifică** a prevederilor stabilite ; pornind de la stadiul atins în dezvoltarea țării, de la analiza factorilor primordiali de progres multilateral al economiei românești, de la asigurarea tuturor mijloacelor și condițiilor pentru înfăptuirea Programului partidului, viitorul plan cincinal are în vedere, deopotrivă, fenomenele noi apărute în economia mondială, precum și interdependența crescîndă dintre economiile naționale, rolul tot mai important ce revine, în condițiile actuale, extinderii cooperării economice și tehnico-științifice pe plan internațional.

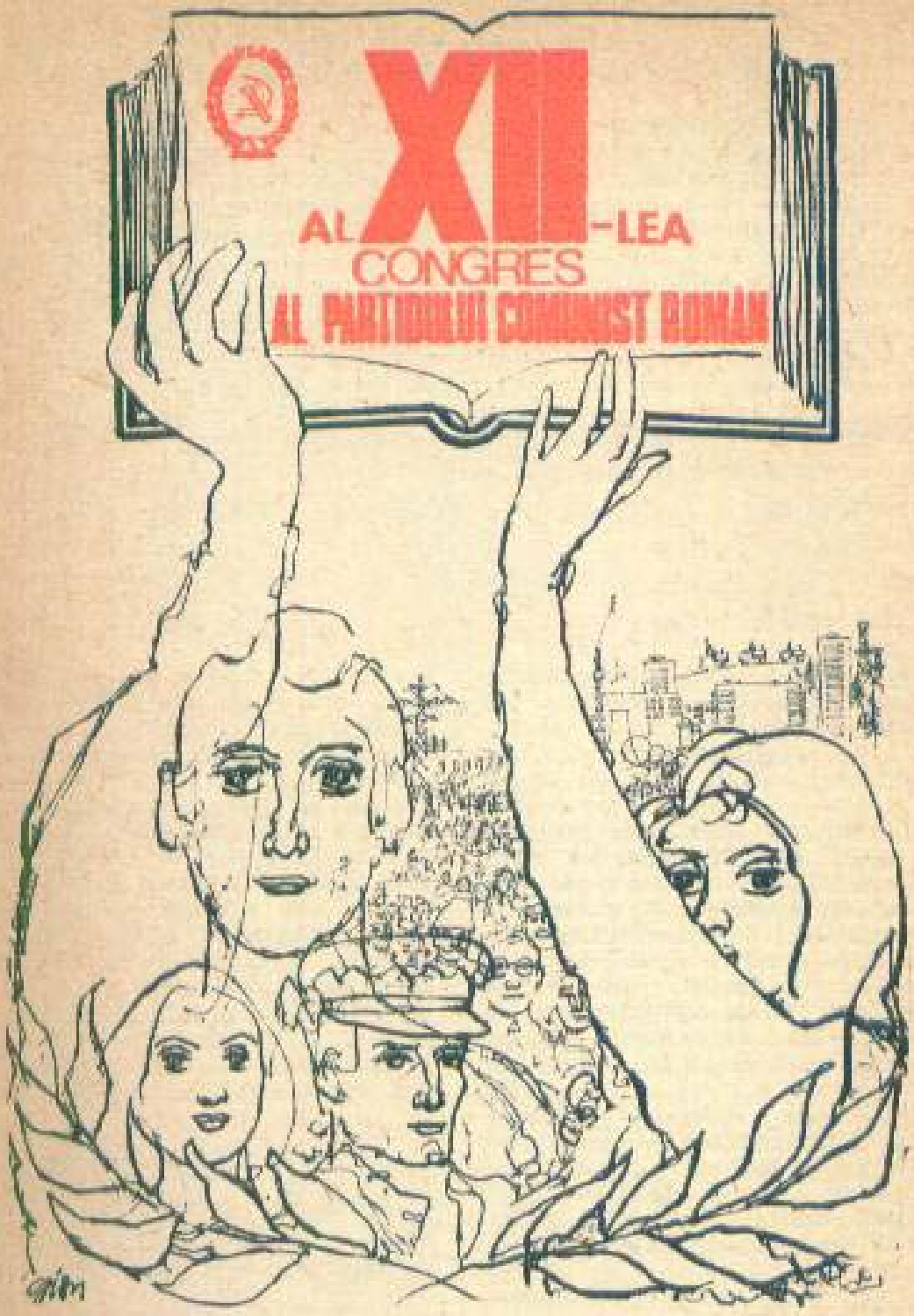

Desen de Mihail GION

Dincolo de aceste elemente cu valoare definitorie pentru politica Partidului Comunist Român, documentele Congresului al XII-lea pun în evidență o multitudine de alte aspecte importante, care reliefează specificitatea noii etape spre care ne îndreptăm, în contextul larg al celor peste trei decenii de construcție socialistă pe pămîntul României.

Rîndurile ce urmează își propun să înfățișeze tocmai aceste particularități ale dezvoltării patriei noastre socialiste în cincinalul 1981—1985 și în perspectivă, pînă în anul 1990.

DINAMISM ŞI ECHILIBRU

Cea dintîi constatare pe care o poate face orice om, cît de cît avizat, asupra funcționării mecanismului economic este aceea privind puternicul **dinamism** al dezvoltării noastre în anii viitorului cincinal. În condițiile în care agențiile de presă ne asaltează cu știri ce vorbesc despre marile „căderi" ale ritmurilor de creștere din țările capitaliste dezvoltate — în multe cazuri fiind vorba chiar de serioase regrese, pe lungi perioade de timp de acum înainte, determinate de criza economică și energetică — România socialistă își propune să realizeze în viitorul cincinal ritmuri înalte de creștere economică. Concludente în acest sens sînt ritmurile medii anuale stabilite pentru perioada 1981—1985 :

Producția netă industrială . . .	**9—10 LA SUTĂ**
Productivitatea muncii în industrie .	**7—7,5 LA SUTĂ**
Productivitatea muncii în construcții	**5,4—6,2 LA SUTĂ**
Venitul național	**6,7—7,4 LA SUTĂ**
Investițiile totale în economie .	**5,4—6,2 LA SUTĂ**
Comerțul exterior	**8,5—9,5 LA SUTĂ**

Aceste ritmuri sînt întemeiate pe succesele remarcabile obținute de poporul nostru în toate domeniile de activitate în cele trei decenii și jumătate care au trecut de la eliberarea patriei, pe fructificarea intensă a marilor posibilități create prin dezvoltarea unei puternice baze tehnico-materiale, care se va amplifica și moderniza în continuare, pe valorificarea intensă și eficientă a resurselor materiale și energetice interne, pe adîncirea laturilor calitative ale întregii activități economice. Totodată, aceste ritmuri au în vedere *fenomenele noi survenite în economia mondială*, îndeosebi implicațiile prelungirii crizei economice și, mai ales, ale adîncirii crizei energetice, precum și interdependența crescîndă dintre economiile naționale în cadrul complexului economic mondial.

Practic, nu există parametru esențial al evoluției economiei noastre care să nu înregistreze creșteri sensibile în cincinalul viitor. Desigur, dezvoltarea nu este concepută simplist, liniar. **Nu toate ramurile pot și trebuie să cunoască același ritm de creștere.** Între ramuri există raporturi de condiționare reciprocă, schimburi de activități care determină structuri și ritmuri specifice fiecărei etape de dezvoltare. Astfel, în vreme ce ritmul mediu actual de creștere a producției globale industriale este de 8—9 la sută, o seamă de ramuri — de regulă dintre cele care condiționează progresul întregii economii — cum ar fi construcțiile de mașini și chimia, se vor dezvolta într-un ritm superior — 10,7—11,7 la sută și, respectiv, 9—9,8 la sută. Alte ramuri, în chip firesc, se situează sub această medie ; bunăoară, metalurgia feroasă — 7,5—8 la sută, industria prelucrării lemnului și materialelor de construcții — 5—5,7 la sută. Important de relevat este faptul că **ramurile prelucrătoare de bază — metalurgia, construcțiile de mașini, chimia și industria bunurilor de consum — vor deține, la sfîrșitul cincinalului PESTE 90 LA SUTĂ** din producția industrială.

Este de relevat, totodată, că se va **accelera procesul de dezvoltare intensivă și modernizare a agriculturii — ca una din cele mai importante priorități ale viitorului cincinal,** de care depind însăși dezvoltarea industriei, a întregii

CREȘTEREA PRODUCȚIEI

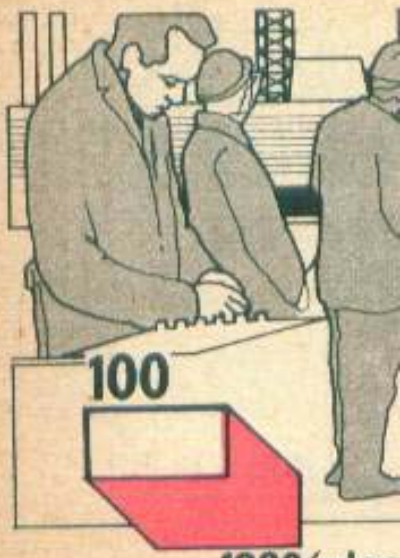

și industria bunurilor de consum — vor deține, la sfîrșitul cincinalului **PESTE 90 LA SUTĂ** din producția industrială.

Este de relevat, totodată, că se va **accelera procesul de dezvoltare intensivă și modernizare a agriculturii — ca una din cele mai importante priorități ale viitorului cincinal**, de care depind însăși dezvoltarea industriei, a întregii economii naționale, ridicarea bunăstării întregului popor. Ritmul mediu anual de 4,5—5 la sută, cît se prevede pentru creșterea producției agricole în cincinal, este net superior ritmurilor pe care și le propun multe țări ale lumii chiar în domeniul industriei.

Departe de a fi vorba de dereglări, **ritmurile diferite de creștere exprimă cerințe ale proporționalității, opțiuni și priorități de politică economică.** Nici o economie din lume nu și-a dezvoltat vreodată și nu își dezvoltă în aceeași măsură toate ramurile ; elementele care condiționează **„jocul proporțiilor" țin exclusiv de resursele existente la un moment dat și de strategia generală a dezvoltării.**

Rațiunile care au dictat opțiunile viitorului cincinal sînt cît se poate de clare. S-au avut în vedere cîteva imperative stringente :

— **necesitatea dezvoltării și modernizării bazei tehnico-materiale a societății,** prin promovarea susținută în toate ramurile economiei a tehnicii și tehnologiilor moderne, prin dezvoltarea puternică a activității tehnice și științifice, spre a se asigura o cotitură radicală în

CREȘTEREA PRODUCȚIEI GLOBALE AGRICOLE
(în procente)

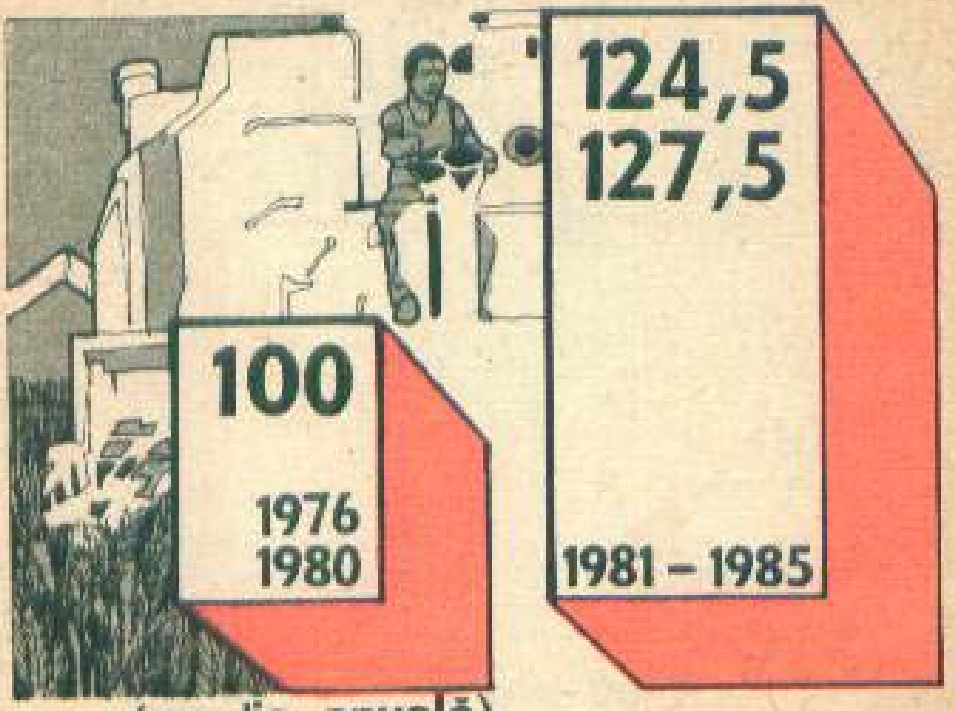

domeniul calității producției, creșterea mai accentuată a productivității muncii și a eficienței economice ;

— **necesitatea asigurării unor structuri industriale moderne și de eficiență ridicată,** prin creșterea mai accelerată a ramurilor de prelucrare superioară, a sectoarelor mici consumatoare de materii prime și energie, prin realizarea de produse de înaltă tehnicitate și cu grad superior de competitivitate ;

— **necesitatea valorificării superioare a resurselor umane ale țării,** prin creșterea apreciabilă a populației active cuprinse în ramurile neagricole, prin ridicarea gradului de calificare al tuturor oamenilor muncii și formarea de cadre corespunzătoare pentru toate domeniile de activitate ;

— **necesitatea de a dezvolta puternic schimburile de valori materiale cu celelalte popoare ale lumii în condiții avantajoase,** ceea ce impune fabricarea unor produse de înaltă tehnicitate, competitivitate, în pas cu cele mai noi cuceriri ale revoluției științifico-tehnice ;

— **necesitatea creșterii continue a nivelului de trai al întregului popor** ; semnificativ în acest sens este faptul că industriile ușoară și alimentară se vor dezvolta corespunzător cerințelor, științific fundamentate, ale consumului populației.

O caracteristică importantă a evoluției economiei noastre în anii următori o constituie faptul că **dinamismul dezvoltării se desfășoară pe fondul unui puternic echilibru macroeconomic.** Lectura Directivelor, a celorlalte documente adoptate de Congres ne lasă statornica convingere că dezvoltarea producției mijloacelor de producție are loc în strînsă legătură cu cea a bunurilor de consum, că se asigură o riguroasă armonie între creșterea sectorului extractiv și cel de prelucrare ori între industrie și agricultură, un echilibru corespunzător între dezvoltarea de ansamblu a economiei și a transporturilor. Practic, nici o ramură sau sector de activitate productivă nu este „uitat" sau lăsat pentru „altă dată". **Actualele resurse de care dispunem sînt judicios utilizate, astfel încît**

VOLUMUL INVESTIȚIILOR ÎN ECONOMIA NAȚIONALĂ
(în procente)

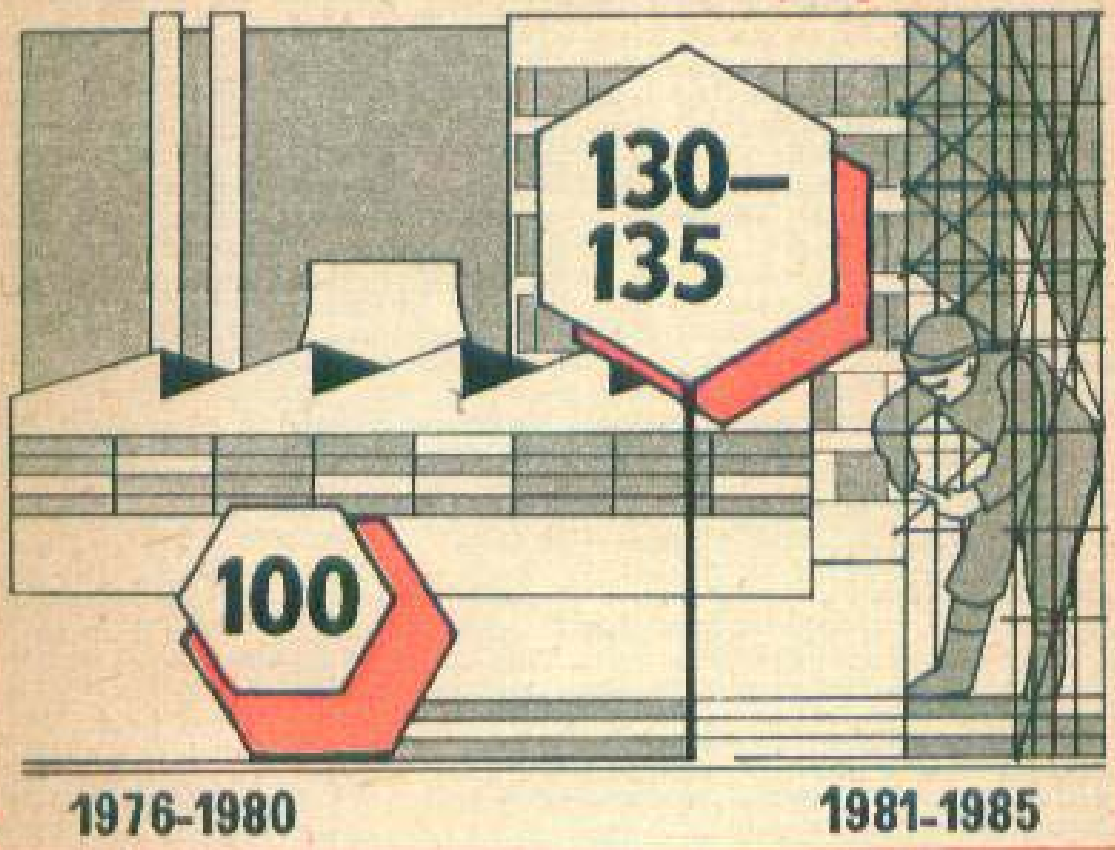

mersul înainte al economiei naționale să aibă loc într-un tempo viguros în absolut toate ramurile, toate celulele sale constitutive.

Echilibrul dezvoltării se dezvăluie deopotrivă și dincolo de sfera creșterii economiei, prin grija deosebită pe care o manifestă partidul nostru pentru dezvoltarea puternică a științei, învățământului și culturii, ocrotirii sănătății și sportului, într-un cuvînt, pentru înflorirea tuturor laturilor vieții economico-sociale.

ECONOMISIREA ENERGIEI — CHEIA PROGRESULUI

Puternica dezvoltare economică determinată de revoluția științifico-tehnică contemporană a dat valențe nebănuite factorului energetic. Dacă la începutul acestui secol cantitatea de petrol extrasă în toată lumea era de numai 21 milioane tone, aceasta ajunsese în 1978 la 3 045 milioane ; adică, în aproape trei sferturi de secol, producția de petrol a sporit de 145 de ori. Se apreciază că, numai în ultimii zece ani, omenirea a folosit mai mult petrol decît în precedenții 100 de ani.

Marele merit al partidului nostru este de a fi evaluat din vreme, cu mult înainte ca simptomele crizei energetice pe plan mondial să devină un factor de tensiune și apoi de autentică criză, importanța și acuitatea dezvoltării și gospodăririi rationale a bazei energetice pentru progresul economico-social al țării. Încă din anul 1973, cu profundul spirit prospectiv și realist ce caracterizează gîndirea și activitatea sa,

tovarășul Nicolae Ceaușescu sublinia: **„Se impune în mod imperios necesitatea unei reorientări ferme în domeniul consumului de energie și combustibil, a stabilirii unei politici riguroase de economisire a tuturor formelor de energie, mai ales a țițeiului și gazelor, de folosire maximă a altor resurse energetice de care dispune țara noastră, precum și a adoptării unor noi soluții și tehnologii de producere a energiei".**

Semnalul dat a fost urmat la scurt timp de reglementări concrete, materializate în Decretul Consiliului de Stat cu privire la măsurile de dezvoltare a bazei energetice și de folosire mai judicioasă a energiei și combustibililor, care ulterior a devenit lege. Se declanșa atunci în țara noastră o nouă și complexă acțiune politică în domeniul energetic, politică ce avea să polarizeze atenția oamenilor muncii, a întregului **popor**. Fie că era vorba de perfecționarea tehnologiilor de fabricație, ori de introducerea altora noi, sau de schimbări esențiale în structura balanței energetice, de limitarea temperaturii de încălzire în halele industriale, în birouri sau în camerele de locuit, de reducere a iluminatului sau limitarea vitezei de circulație, asemenea măsuri, inițiate cu ani în urmă de conducerea partidului, s-au dovedit a fi vitale pentru asigurarea unei balanțe energetice capabile să garanteze dezvoltarea continuă, susținută și modernizarea economiei naționale. Chiar dacă la vremea respectivă aceste măsuri au stîrnit zîmbete ironice din partea unor adepți ai „huzurului energetic", iată că, în scurt timp, o serie de țări, chiar și cele mai „avute" din punct de vedere energetic, s-au văzut obligate să adopte măsuri severe de reducere a consumurilor, de economisire drastică a resurselor de energie și combustibil.

În acest context, al realităților naționale și internaționale, a fost elaborat Programul-directivă de cercetare și dezvoltare în domeniul energetic. El pornește de la necesitatea ca **în viitorul deceniu România să devină independentă din punct de vedere al combustibilului și energiei.** Atingerea acestui obiectiv implică realizarea unui complex program de măsuri, în care intensificarea cercetării geologice pentru descoperirea și exploatarea de noi zăcăminte de cărbuni, țiței, gaze și substanțe radioactive se înscrie ca cea mai acută urgență. Vor fi utilizate cele mai moderne procedee și aparatură de investigație, care să permită evidențierea mai rapidă a tuturor substanțelor utile conținute în zăcăminte; în egală măsură, o deosebită atenție se va acorda elaborării de noi tehnologii pentru valorificarea integrală a rezervelor exploatabile, prin creșterea factorului final de recuperare a rezervelor din zăcăminte.

În al doilea rînd, Programul-directivă orientează eforturile națiunii spre extinderea construcției de hidrocentrale, utilizarea preponderentă a combustibililor solizi, în termocentralele electrice, trecerea la construcția de centrale nucleare și folosirea formelor noi de energie — solară, geotermică, a vîntului, valurilor și biogazului. Concomitent, se va restrînge consumul de hidrocarburi — materie primă din ce în ce mai puțină și din ce în ce mai scumpă. **Pînă în 1990 energia electrică pe hidrocarburi** va reprezenta doar **5—4** la sută din **totalul producției de ener-**

DINAMICA INDICELUI A MATERIILOR PRIME DI

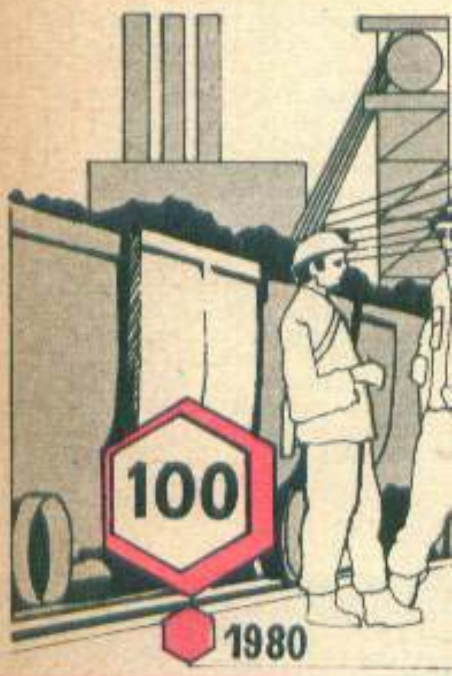

gie electrică, practic, limitîndu-se la cea rezultată din combustibilul de adaos, pentru menținerea flăcării la ardere, în termocentrale pe lignit și șisturi.

O altă direcție esențială de acțiune pentru asigurarea energiei necesare dezvoltării economiei în viitor o constituie îmbunătățirea organizării și funcționării sistemului electroenergetic național, în sensul realizării unor consumuri

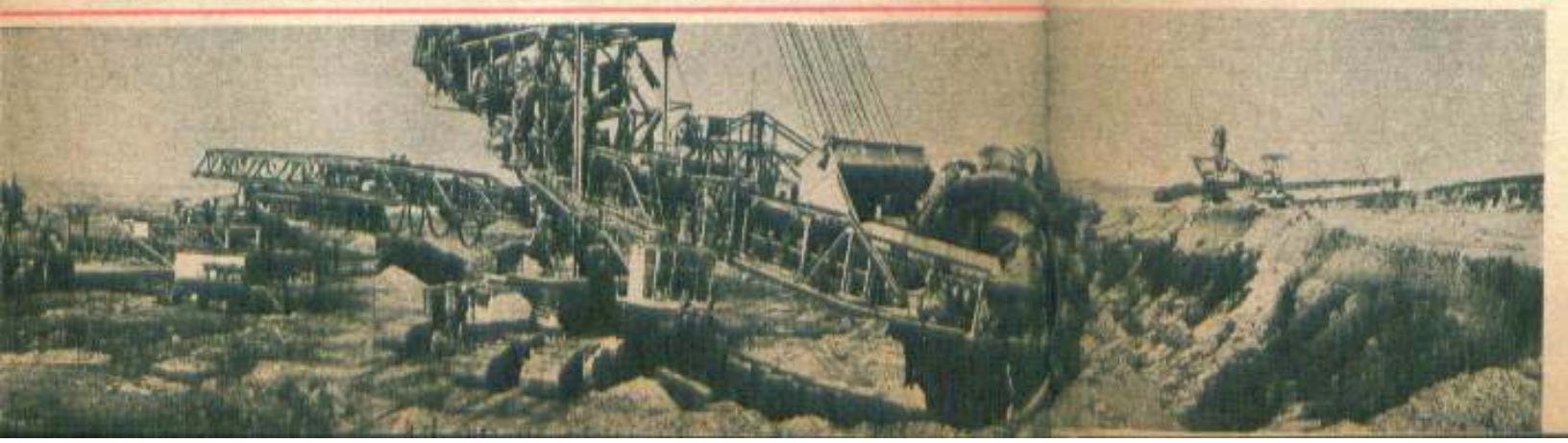

DINAMICA INDICELUI DE VALORIFICARE A MATERIILOR PRIME DE BAZĂ ŞI A ENERGIEI (în procente)

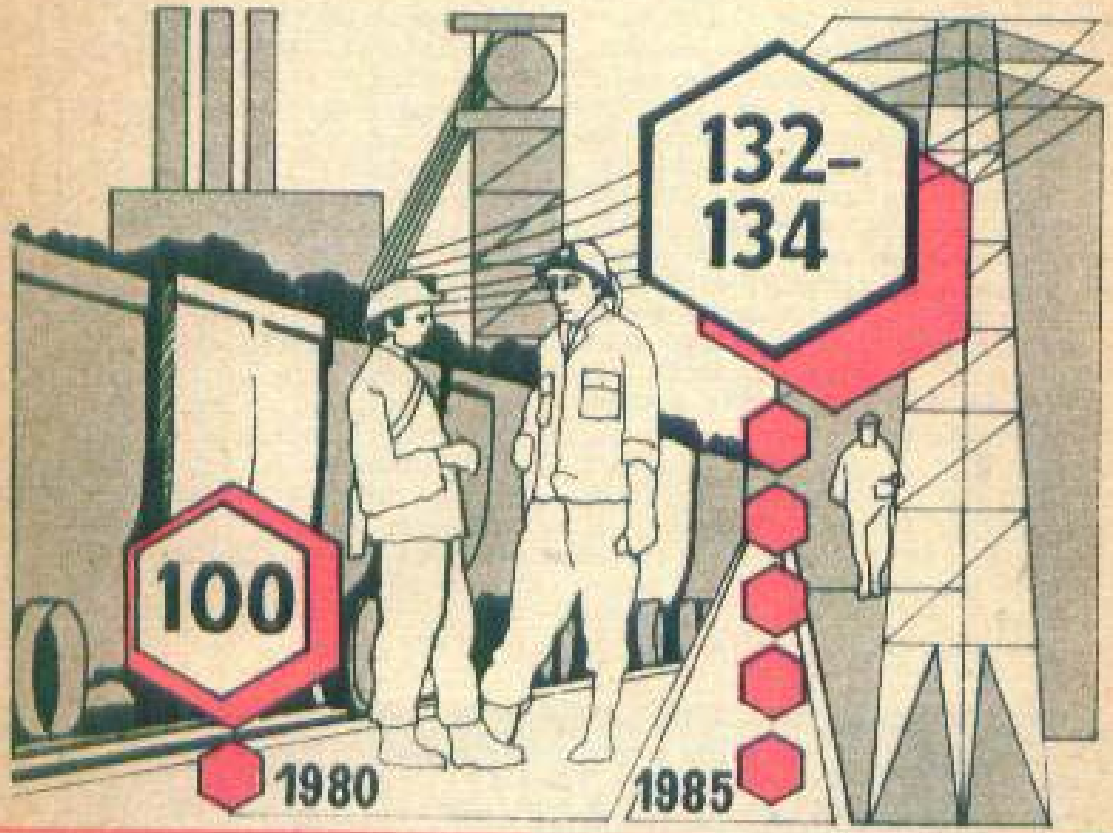

gie electrică, practic, limitîndu-se la cea rezultată din combustibilul de adaos, pentru menţinerea flăcării la ardere, în termocentrale pe lignit şi şisturi.

O altă direcţie esenţială de acţiune pentru asigurarea energiei necesare dezvoltării economiei în viitor o constituie îmbunătăţirea organizării şi funcţionării sistemului electroenergetic naţional, în sensul realizării unor consumuri specifice de combustibil cît mai reduse în producerea de energie electrică şi căldură; totodată, se prevede obţinerea combinată de energie termică şi electrică, prin dezvoltarea termoficării industriale şi urbane; îmbunătăţirea structurii sistemului energetic naţional, prin stabilirea de amplasamente optime ale centralelor electrice, ţinîndu-se seama de localizarea în teritoriu atît a resurselor, cît şi a principalelor zone de consum de energie. Pe măsura realizării de noi centrale, îndeosebi în zonele deficitare, vor fi create condiţii pentru funcţionarea sistemului electroenergetic pe zone autonome.

Paralel cu aceste acţiuni, se pune mare accent pe intensificarea eforturilor oamenilor muncii pentru utilizarea raţională şi gospodărirea cu înalt spirit de răspundere a energiei, astfel încît să crească considerabil valoarea economică obţinută pe unitatea de energie cheltuită. Pe bună dreptate, putem

spune că **factorul energetic constituie „placa turnantă" a viitorului cincinal.**

Programul-directivă precizează pe larg căile concrete de acțiune în toate domeniile vieții economico-sociale : în industrie — care are ponderea cea mai mare în consumurile de energie — în transporturi, agricultură și construcții, cît și în consumul pentru încălzit, iluminat, utilizări casnice și edilitare. **Economisirea severă a energiei și combustibilului trebuie să devină** — așa cum s-a subliniat la Congres — **o cauză a tuturor oamenilor muncii, a tuturor cetățenilor, o acțiune generală a întregului popor, de aceasta depinzînd în mare măsură dezvoltarea neîntreruptă a patriei pe calea progresului și civilizației.** Deci : **o mare sursă de energie este economisirea energiei.**

Constituind o problemă vitală a lumii de azi, o preocupare centrală a majorității țărilor, cercetarea și dezvoltarea în domeniul energiei din țara noastră nu pot fi abordate izolat, în afara contextului realității internaționale. Tocmai de aceea Programul-directivă se referă distinct și la promovarea intensă a cooperării României cu toate țările lumii — fie socialiste, în curs de dezvoltare, sau capitaliste dezvoltate — cu organizațiile internaționale interesate în rezolvarea echitabilă și eficientă a problemelor ridicate în fața omenirii de asigurarea necesarului de energie și de utilizare rațională a acesteia.

Coroborarea tuturor acestor factori — interni și externi — are drept obiectiv fundamental atingerea și depășirea în deceniul următor a celor mai bune realizări obținute pe plan mondial în ce privește consumul energetic pe unitatea de venit național. Concludent pentru înțelegerea eficienței ce trebuie obținută în utilizarea energiei este faptul că pe întregul deceniu 1981—1990 urmează să se asigure o diminuare cu minimum 40 la sută a indicelui mediu de consum energetic la 1 000 lei producție industrială ; pînă în anul 2000 va trebui să se realizeze o reducere a acestui indice de cel puțin 2,6 ori față de **1980.**

ACCENTUAREA CARACTERULUI INTENSIV AL DEZVOLTĂRII ECONOMICE

Pe fondul acțiunilor creșterii accelerate, cincinalul viitor se distinge, totodată, prin **accentuarea caracterului intensiv al dezvoltării economice.** Referindu-se la acest mare imperativ, de care depinde împlinirea deziderateloi poporului nostru, tovarășul Nicolae Ceaușescu spunea : **„Trebuie să avem în vedere că, în cincinalele care au trecut, am acumulat, din punct de vedere material, o bază tehnico-economică puternică ; am realizat, de asemenea, acumulări însemnate în dezvoltarea clasei muncitoare — atît numerice**ște, **cît și din punctul de vedere al pregătirii profesionale și politice — a țărănimii noastre noi și intelectualității. Am realizat, deci, în toate domeniile o puternică acumulare de forțe, care impune trecerea obligatorie la o nouă calitate. Să înfăptuim această cerință a dialecticii dacă dorim să mergem înainte".**

Cincinalul viitor răspunde întru totul acestui comandament. În ansamblul ritmurilor pe care le preconizează Congresul al XII-lea se asigură **afirmarea mai puternică a industriei,** proces reflectat prin creșterea ponderii acesteia în crearea venitului național — de la 60,7 la sută, în anul 1980, la 65 la sută în 1985. Implicațiile economice și sociale ale acestei prevederi sînt dintre cele mai favorabile ; ele se regăsesc în ridicarea substanțială a productivității sociale a muncii, în sporirea volumului de bunuri

EVOLUȚIA SUBRAMURILOR DE VÎRF ALE INDUSTRIEI (în procente)

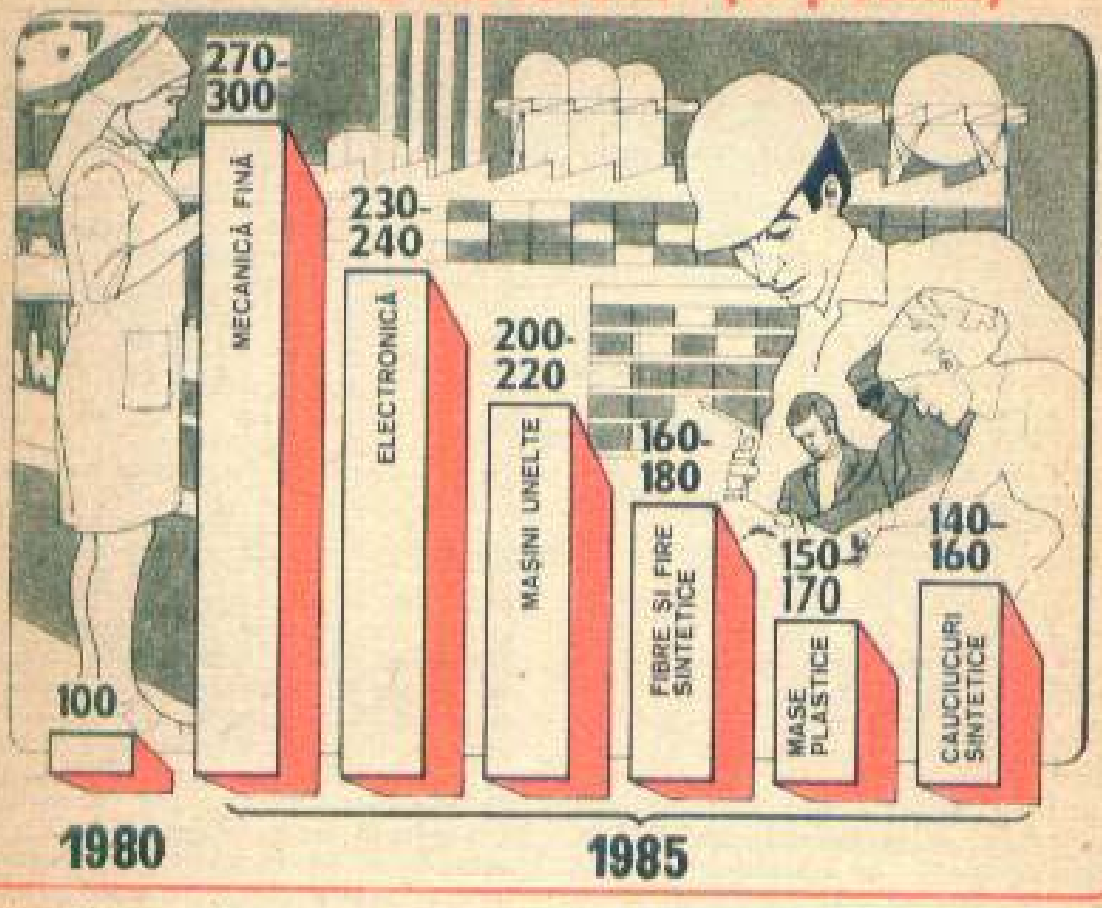

materiale cu valori de întrebuințare variate. Totodată, **se accentuează sensibil mutațiile în structura potențialului uman al țării.** Astfel, 78 la sută din populația ocupată în economia națională va lucra în anul 1985 în sectoarele neagricole și numai 22 la sută în agricultură — față de 32,5 la sută cît a fost în anul 1978 — procent ce va scădea la 15 la sută pînă la sfîrșitul deceniului viitor.

Calculele arată că dacă s-ar menține pentru anul 1985 structura populației ocupate prevăzută pentru 1990, la scara economiei naționale s-ar înregistra o productivitate a muncii sociale considerabil mai redusă, ceea ce ar determina o creștere cu 50 de miliarde mai mică a venitului național decît se prevede în Directivele Congresului. Or, un venit național mai redus ar însemna evident resurse mai puține pentru dezvoltarea economiei și ridicarea nivelului de trai.

Procesul dezvoltării intensive a economiei își dezvăluie marea sa amplitudine observînd direcțiile majore ale evoluției industriei, în ansamblul căreia **prioritate absolută au ramurile de înaltă tehnicitate, care necesită consumuri energetice mai reduse și asigură valorificarea maximă a materiilor prime.** Tocmai în această viziune se acordă prioritate dezvoltării industriei construcțiilor de mașini și industriei chimice, cele două ramuri urmînd să asigure la sfîrșitul cincinalului viitor aproape jumătate din producția industrială a țării — față de 42 la sută cît a fost în 1978 — și 35 la sută din exporturi. Opțiunea apare perfect îndreptățită — mai ales acum, în condițiile crizei energetice, care va deveni și mai aspră în viitor. Construcțiile de mașini, de pildă, consumă pentru fiecare milion de lei producție de peste 4 ori mai puțin combustibil decît metalurgia și de 10 ori mai puțin decît industria materialelor de construcție.

Evident, prioritatea priorităților în cadrul acestei ramuri de înaltă eficiență, ca dealtfel și în cadrul industriei chimice, au acele subramuri care dispun de reala capacitate de a valorifica superior materiile prime, materialele și ener-

gia utilizate în procesul de producție, adică acele subramuri care pun „mare preț" pe munca complexă, de înaltă calificare. Față de o creștere de 47—54 la sută, cît va înregistra în cincinalul viitor industria în ansamblu, producția de mecanică fină, de pildă, va spori cu 170—200 la sută, industria electronică cu 130—140 la sută, producția de mașini-unelte așchietoare cu 100—120 la sută, iar utilajul tehnologic cu 50—60 la sută.

Opțiunea este intru totul motivată, așa cum se vede din tabelul de mai jos :

Produsul	Indicele de multiplicare a valorii metalului
— vagon marfă	1
— vagon călători	2,6 ori
— autoturisme	4,8 ori
— locomotive	5,8 ori
— strunguri carusel cu comandă numerică	9 ori
— centrale telefonice	20 ori
— mașini de facturat și contabilizat	80 ori
— calculatoare „Felix" 235	223 ori

Deci, o tonă de metal încorporată într-un vagon de marfă își sporește simțitor valoarea în cazul produselor de mai mare complexitate tehnică, chiar pînă la 223 ori în fabricația de calculatoare „Felix" 235.

Același raționament a fost avut în vedere și în dezvoltarea industriei chimice, acordîndu-se prioritate producției de sinteză fină și subramurilor care valorifică superior resursele de materii prime interne. Sau în cea a siderurgiei, unde, la sfîrșitul anului 1985, circa 60 la sută din producția de oțel va fi realizată în convertizoare cu insuflare cu oxigen, limitîndu-se elaborarea metalului în cuptoare electrice sau Siemens Martin — mari consumatoare de energie ; calculele arată că dacă am fi continuat și în cincinalul viitor să obținem oțel în structura din cincinalul 1976—1980, ar fi trebuit să se consume suplimentar circa 400 000 tone combustibil convențional. În industria aluminiului — de asemenea mare consumatoare de energie electrică — producția se va menține la nivelul capacităților actuale, punîndu-se în schimb accentul pe sporirea gradului de prelucrare a acestuia în produse laminate și extrudate. În industria de exploatare și prelucrare a lemnului se va pune cu deosebire accentul pe creșterea și diversificarea producției de mobilă și alte mărfuri finite din lemn, îndeosebi a sortimentelor cu grad înalt de prelucrare și competitivitate pe piețele externe.

Mutațiile ample ce vor surveni în structura producției din industrie în cincinalul viitor asigură sporirea indicelui de valorificare a materiilor prime de bază și energiei cu 32—34 la sută, reducerea indicelui de consum de energie primară cu minimum 21—23 la

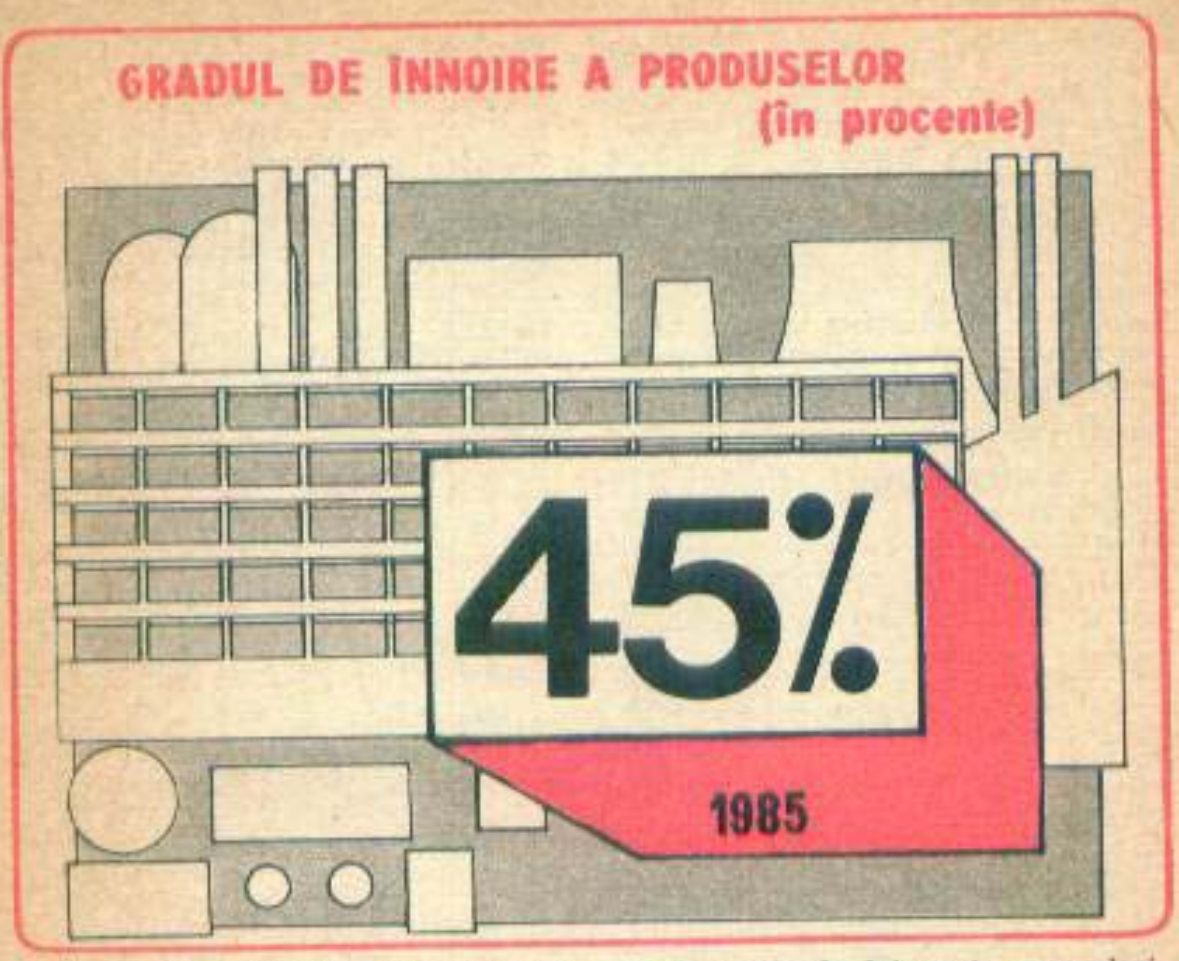

sută. În ce privește consumurile normate de metal în construcția de mașini, acestea se vor reduce, pe întregul cincinal, cu cel puțin 20—23 la sută.

Dezvoltarea intensivă devine o caracteristică esențială a tuturor ramurilor economiei naționale, fără excepție. Deosebit de pregnant este acest proces și în agricultură. — ramură în care se va înfăptui, în cursul cincinalului viitor, o profundă revoluție cuprinzînd atît baza tehnico-materială, cît și organizarea producției. Creșterea intensivă a agriculturii se va realiza prin mecanizarea complexă a lucrărilor din cultura plantelor, horticultură și zootehnie, creșterea apreciabilă a gradului de chimizare, extinderea la maximum posibil a suprafețelor amenajate pentru irigații, amplificarea considerabilă a lucrărilor de desecări și de combatere a eroziunii solului. Coroborarea celor patru factori va elimina caracterul fluctuant al producției agricole, imprimîndu-i o evoluție constant superioară.

Pentru realizarea obiectivelor din agricultură se vor aloca investiții în valoare de circa **155 miliarde** lei, cu 22 miliarde lei peste prevederile din Directive.

Caracterul intensiv al creșterii economiei în cincinalul viitor se relevă și în atenția deosebită ce se acordă **lărgirii resurselor prin recuperarea și refolosirea tuturor materiilor prime și materialelor rezultate din procesele de producție și de consum.** În anul 1985, pe această cale se va acoperi necesarul pentru nevoile interne ale economiei în proporție de 40 la sută la fier, 45 la sută la cupru, 40 la sută la plumb, 44 la sută la fibre și fire textile, 50 la sută la produse prelucrate din polietilenă, 44 la sută la anvelope, 52 la sută la materiale fibrocelulozice și maculatură, 60 la sută pentru plăci aglomerate și fibrolemnoase ; prin activitatea de recuperare se va asigura aproape 90 la sută din necesarul de ambalaje de sticlă și circa 95 la sută din cele de lemn. Sînt proporții apropiate de cele mai bune realizări pe plan mondial în acest domeniu, de înfăptuirea cărora depinde asigurarea unei mai mari independențe a economiei noastre față de importul de materii prime.

Semnificativă pentru accentuarea caracterului intensiv al dezvoltării economiei românești este și **evoluția structurii comerțului exterior.** Față de o creștere cu 50—57,5 la sută a volumului comerțului exterior, exportul va spori cu 60—70 la sută, în cadrul căruia net preponderente vor fi mărfurile cu un grad înalt de prelucrare. Adică produsele industriei constructoare de mașini, industriei chimice și industriei ușoare, care vor reprezenta în 1985 peste 65 la sută din totalul exportului.

Creșterea exportului — într-un ritm mai rapid decît cea a importului — și sporirea eficienței în acest domeniu vor asigura realizarea unei balanțe comerciale excedentare, a unei balanțe de plăți echilibrate, consolidarea rezervelor valutare ale țării, în perspectiva trecerii, spre sfîrșitul deceniului viitor, la convertibilitatea monedei naționale.

DINAMICA COMERȚULUI EXTERIOR
(în procente)

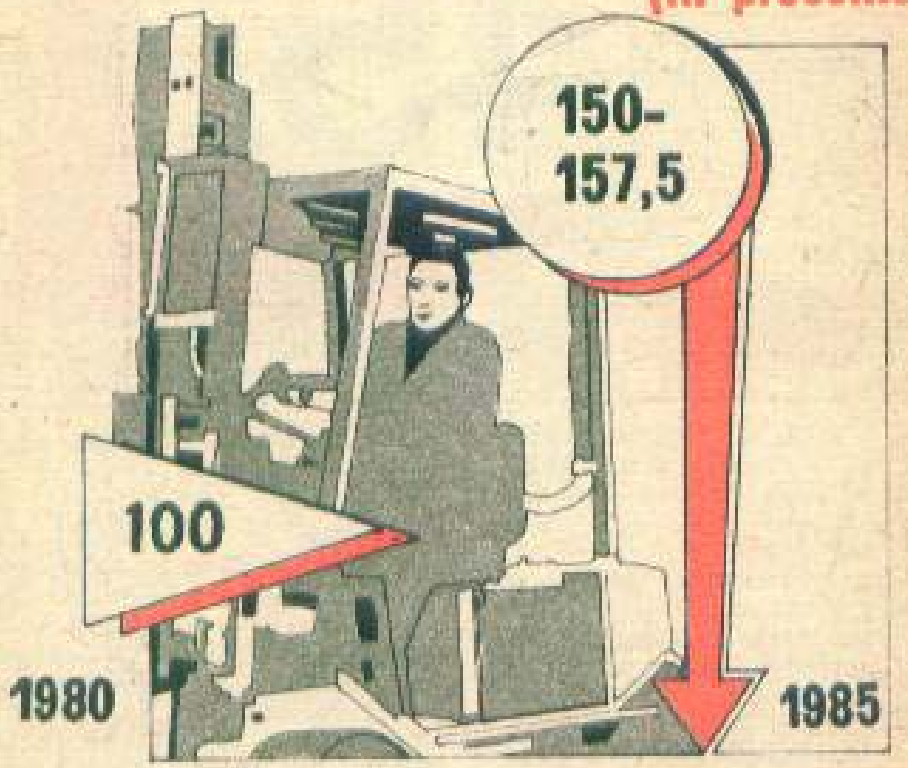

Știința — aliatul indispensabil în lupta pentru o economie intensivă, eficientă

Înfăptuirea grandioaselor obiective stabilite de Congresul partidului, accentuarea laturilor intensive ale dezvoltării economice impun afirmarea puternică, viguroasă a rolului științei. Pe drept cuvînt se poate spune că **știința devine în viitorul cincinal, și pe mai departe, aliatul indispensabil în lupta pentru o calitate nouă, superioară în întreaga activitate economico-socială, pentru sporirea substanțială a eficienței în toate ramurile economiei naționale.**

Programul-directivă adoptat de Congresul al XII-lea situează ferm la baza întregii opere de construcție socialistă și comunistă din țara noastră cele mai noi cuceriri ale științei și tehnicii, asigurînd

transformarea științei și tehnologiei într-un factor determinant al dezvoltării economico-sociale a țării. Prin aceasta se realizează o racordare deplină a cercetării și dezvoltării tehnologice la cerințele majore ale epocii pe care o trăim, asigurînd promovarea susținută a progresului tehnic și științific în întreaga economie și viață socială.

Niciodată în istoria sa omenirea nu a cunoscut un atît de amplu și vertiginos proces de acumulări — cantitative și calitative — în domeniul cunoașterii ca în zilele noastre. Ceea ce altădată păreau fantezii sînt astăzi fapte împlinite, care nu mai miră pe nimeni. Omul a ajuns în Cosmos, a călcat cu piciorul pe Lună și nu este departe timpul cînd va cunoaște ceea ce se petrece pe alte planete. Cu aceeași nestăvilită sete de cunoaștere, omul s-a avîntat în investigarea microcosmosului. S-au produs adevărate revoluții în domeniul chimiei, al biologiei și altor ramuri ale științei. Sîntem martorii existenței mașinilor gînditoare, care pun probleme și dau răspunsuri ținînd de domeniul unor sfere înalte ale inteligenței. Într-un cuvînt, contemporaneitatea este martora celei mai spectaculoase și mai prodigioase revoluții științifico-tehnice din cîte a cunoscut societatea omenească.

Este pe deplin învederat faptul că știința și tehnica reprezintă, în epoca actuală, o importantă forță de producție. Fără încorporarea perseverentă în economie a rezultatelor muncii din laboratoarele cercetătorilor este de neconceput progresul în industrie, în agricultură, în oricare altă ramură a economiei moderne. Este un adevăr ce se relevă într-o multitudine de expresii faptice în economia noastră, care se sprijină pe tot ceea ce este mai nou, mai revoluționar în creația științifico-tehnică contemporană.

Mărturie de nedezmințit în acest sens stă faptul că pe bază de cercetare științifică și tehnologică proprie, în cursul acestui cincinal — primul cincinal al afirmării plenare a revoluției științifico-tehnice — au fost introduse în fabricație circa 10 000 de mașini, utilaje și instalații, precum și 5 500 noi materiale și bunuri de consum. Ca urmare, produsele noi și reproiectate, introduse în fabricație în perioada 1976—1980, vor reprezenta 44 la sută din valoarea producției industriale a anului 1980.

Programul-directivă adoptat de Congresul al XII-lea deschide un cîmp imens de acțiune lucrătorilor de pe tărîmul cercetării științifice și tehnologice. Slujitorii științei și tehnicii din țara noastră — promovînd o gîndire profund novatoare,

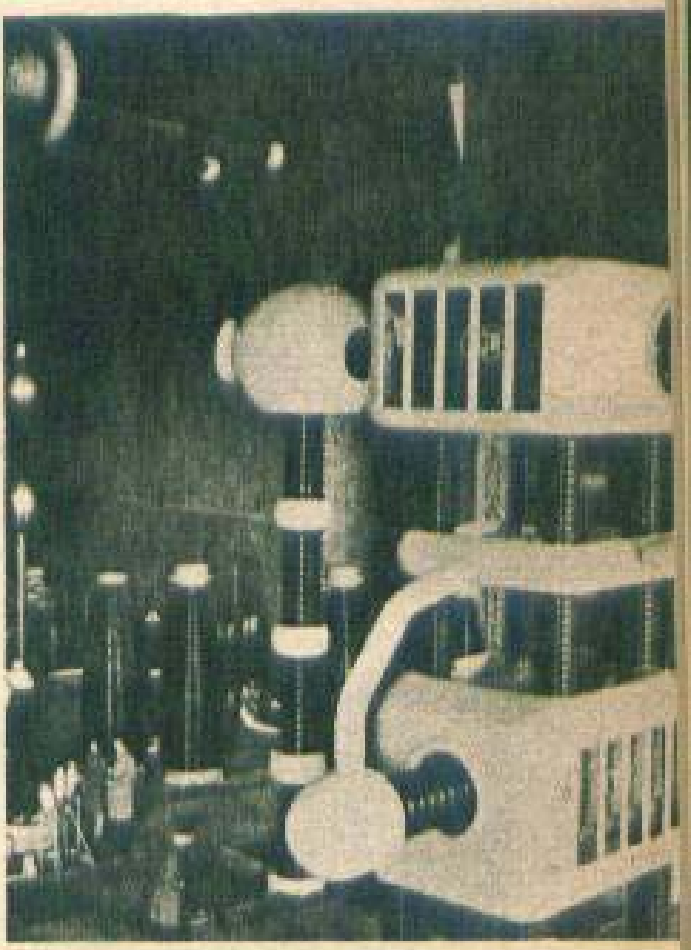

îndrăzneață, cu adevărat revoluționară în întreaga lor activitate — vor îmbogăți și mai mult în anii următori comoara științei și tehnicii românești, sporindu-și într-o măsură însemnată contribuția la progresul multilateral al societății noastre, cît și la știința și civilizația mondială. Este remarcabil faptul că **programul adoptat are în vedere nu numai cerințele cincinalului viitor, ci devansează cu cel puțin cinci ani activitatea economică,** indicînd cu claritate direcțiile principale, căile pe care trebuie să meargă cercetarea — de

la exploatarea subsolului și descoperirea de metode moderne, eficiente de valorificare a materiilor prime și resurselor energetice de care dispune țara și pînă la problemele aerospațiale sau cele ale microcosmosului.

Sînt incorporate în Programul-directivă totodată prevederi privind științele social-politice, istoria, arheologia, studiul artelor, al literaturii și lingvisticii, pregătirea cadrelor de cercetare, integrarea organică a științei cu producția și învățămîntul, cooperarea internațională în domeniul științei și tehnologiei. Practic, nimic din ceea ce cuprinde sfera promovării susținute a progresului tehnic și științific în întreaga economie și viață socială nu a rămas în afara preocupărilor partidului la elaborarea acestui document de deosebită însemnătate pentru societatea noastră. Pe drept cuvînt se poate spune că **cercetarea științifică și dezvoltarea tehnologică din țara noastră a intrat, odată cu Congresul al XII-lea, în cea mai măreață și glorioasă epocă din cîte a străbătut știința românească, epocă ce deschide un cîmp nelimitat, de afirmare a tuturor forțelor creatoare ale națiunii noastre.**

EFICIENȚA — VITALĂ CA OXIGENUL

O trăsătură definitorie și, în același timp, o cerință primordială a dezvoltării întregii economii în viitorul cincinal constă în **accentul cu totul deosebit ce se pune pe creșterea eficienței economice în toate ramurile economiei naționale, pe perfecționarea funcționării noului mecanism economico-financiar introdus și generalizat în actualul cincinal, pe aprofundarea laturilor calitative ale întregii activități economico-sociale, utilizarea cu maximum de randament a tuturor resurselor societății — umane, tehnice și materiale.**

Expresia cea mai concludentă a acestor preocupări o constituie evoluția **raportului dintre ritmurile de creștere a venitului național și produsului social.** Înainte de a examina semnificația sporirii mai rapide a venitului național comparativ cu aceea a produsului social, merită subliniat că în viitorul cincinal pentru ambii indicatori se prevăd ritmuri anuale înalte de creștere — 6,7—7,4 la sută și, respectiv, 6—6,6 la sută.

Ce va însemna creșterea venitului național în cincinalul 1981—1985 cu 6,7—7,4 la sută, în medie, pe an ? Obținerea unui spor al venitului național practic egal cu sporul realizat în 1978 față de 1970 ! Așadar, timpul se va comprima considerabil în viitorul cincinal, vom parcurge un drum egal cu cel din ultimii opt ani. În acest context, se cuvine subliniat, de asemenea, faptul că venitul național pe locuitor va spori în cincinalul următor într-un ritm mediu anual care este de 1,8 ori superior creșterii medii anuale a produsului național brut pe locuitor înregistrate în ultimul deceniu în majoritatea țărilor care au ajuns de acum la un produs intern brut de peste 2 500 dolari pe locuitor. Se creează astfel, în continuare, condiții pentru apropierea treptată a României de nivelurile de dezvoltare economică ale țărilor cu o industrie avansată.

Venitul național — izvorul resurselor pentru amplificarea continuă a producției și ridicarea bunăstării populației — crește mai rapid decît produsul social numai atunci cînd consumurile productive, cheltuielile materiale se reduc sau sporesc într-un ritm mai mic decît venitul național, adică dacă pentru realizarea fiecărui leu de venit național se consumă mai puține resurse materiale. La nivelul industriei și, desigur, al fiecărei întreprinderi, această exigență trebuie să-și aibă corespondentul în creșterea mai rapidă a producției nete față de producția globală. De altfel, în Directivele Congresului se prevede că, pe ansamblu, indus-

CREȘTEREA PRODUCTIVITĂȚII MUNCII ÎN INDUSTRIE

(în procente)

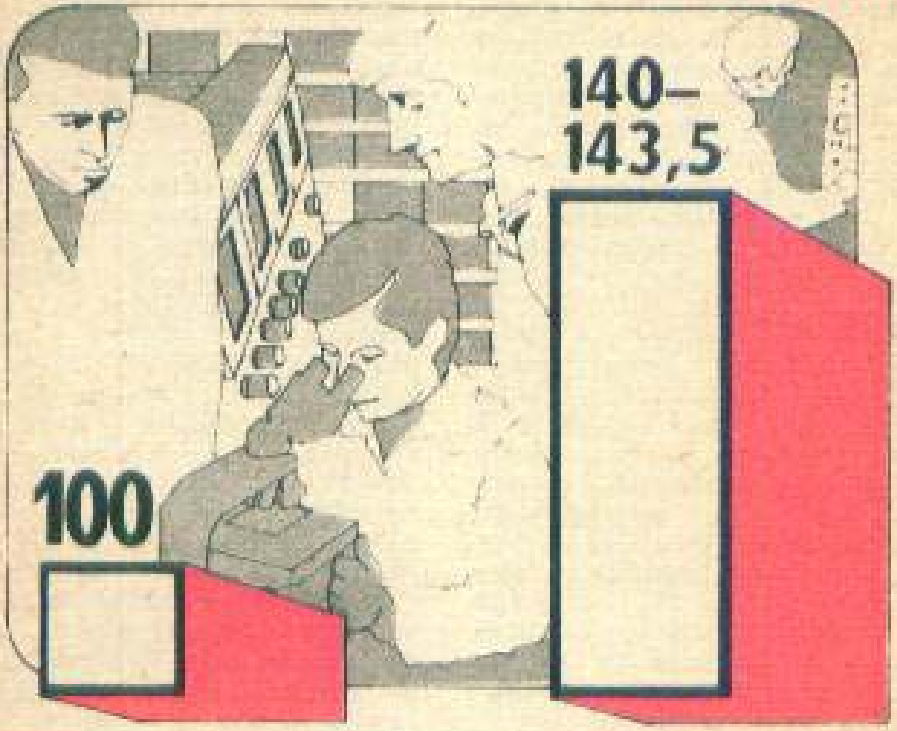

tria se va dezvolta în viitorul cincinal în ritmuri medii anuale de 9—10 la sută la valoarea producției nete și de 8—9 la sută la producția globală, ceea ce impune o **diminuare a ponderii cheltuielilor materiale și, cu deosebire, o reducere substanțială a consumurilor de materii prime, materiale, combustibili și energie.** Pe ansamblul economiei, ponderea cheltuielilor materiale în produsul social se va reduce de la 57,7 la sută, cît s-a preliminat pentru 1980, la 55,5 la sută în 1985. Tocmai de aceea, reducerea pe toate căile a consumurilor materiale, gospodărirea cu înalt nivel de răspundere a materiilor prime, combustibilului și energiei constituie o orientare fundamentală a viitorului cincinal, una din cele mai importante resurse a dezvoltării economiei naționale.

Creșterea eficienței fondurilor fixe constituie o altă problemă de bază a viitorului cincinal. Să reținem și un alt calcul : **valoarea producției nete la 1 000 lei fonduri fixe productive — calculată la valoarea neamortizată — urmează să crească în 1985 cu circa 50 lei față de 1980.** Dacă am utiliza — și în 1985 — potențialul productiv cu aceeași eficiență ca aceea din anul 1980, producția netă, respectiv venitul național, ar fi cu aproape 40 miliarde lei mai reduse — echivalentul investițiilor totale destinate în cincinalul 1981—1985 cercetării științifice, dezvoltării tehnologice și introducerii progresului tehnic, dezvoltării și modernizării învățămîntului, culturii, artei și ocrotirii sănătății.

O pîrghie esențială de creștere rapidă a eficienței economice intens solicitată în viitorul cincinal o constituie **sporirea accelerată a productivității muncii, într-un ritm mai rapid decît cel al înzestrării tehnice.** Motivul este bine cunoscut: orice pas înainte pe drumul creșterii productivității muncii înseamnă o posibilitate în plus pentru realizarea de venit național suplimentar, un fond de consum mai mare și, deci, venituri mai mari pentru oamenii muncii, odată cu

asigurarea de resurse sporite pentru dezvoltarea necontenită a forțelor de producție, a economiei naționale.

Creșterea mai accentuată a productivității muncii face necesar ca, în toate întreprinderile, consiliile oamenilor muncii, organizațiile de partid să acționeze energic pentru modernizarea proceselor tehnologice, extinderea mecanizării și automatizării, a mijloacelor moderne în conducerea proceselor de producție, a calculatoarelor și microprocesoarelor, perfecționarea organizării producției și muncii, ridicarea gradului de calificare a forței de muncă, folosirea judicioasă a pîrghiilor cointeresării materiale, și deopotrivă pentru dezvoltarea conștiinței socialiste a oamenilor muncii. O importanță deosebită pentru creșterea productivității muncii și, concomitent, pentru sporirea substanțială a veniturilor oamenilor muncii au extinderea în unitățile din întreaga țară a lucrului la mai multe mașini, precum și trecerea în activitatea direct productivă a personalului auxiliar și neproductiv.

Creșterea randamentelor mașinilor și utilajelor, a tuturor fondurilor fixe se impune de asemenea ca un factor esențial al creșterii eficienței economice. Pe această cale se pot asigura importante economii de investiții, reducerea considerabilă a timpului necesar realizării sporului de producție (prin investiții este necesară o perioadă de timp mult mai mare) și micșorarea costurilor de producție, prin diminuarea amortizării pe unitatea de produs — componentă importantă a cheltuielilor materiale. La actuala dimensiune a fondurilor fixe, creșterea eficienței utilizărilor cu numai 1 la sută, ceea ce reprezintă foarte puțin în raport cu rezervele existente, ar duce la mărirea producției globale din acest an cu aproape 8 miliarde lei, a producției nete cu peste 3 miliarde lei și a venitului național cu circa 6 miliarde lei. Aceste valori sporesc simțitor în anii viitorului cincinal, odată cu amplificarea volumului fondurilor fixe — de la 2 000 miliarde, în anul 1980, la 3 000 miliarde în 1985. Iată de ce, utilizarea cu randament superior și eficiență ridicată a potențialului tehnic aflat în dotarea unităților economice — spre a se obține o producție industrială și, îndeosebi, o producție netă cît mai mare la 1 000 lei fonduri fixe — constituie o condiție hotărîtoare pentru dezvoltarea în ritm înalt a economiei naționale, pentru sporirea venitului național și ridicarea, pe această bază a nivelului de trai.

Accentul deosebit pus în etapa viitoare pe creșterea eficienței economice este ilustrat limpede și de **evoluția corelației dintre ritmul mediu anual de creștere a investițiilor — 5,4—6,2 la sută, cel al produsului social — 6—6,6 la sută și cel al venitului național — 6,7—7,4.** Creșterea mai rapidă a avuției naționale decît cea a efortului de investiții evidențiază accentul puternic ce se va pune în viitorul cincinal pe cheltuirea economicoasă a fondurilor, pe realizarea noilor obiective cu costuri cît mai reduse, pe intrarea lor grabnică în funcțiune și atingerea neîntîrziată a parametrilor proiectați, astfel încît fiecare leu investit să aducă societății un spor de venit național cît mai mare.

CRITERII NOI ÎN REPARTIZAREA TERITORIALĂ A FORȚELOR DE PRODUCȚIE

Congresul al XII-lea al partidului se remarcă drept un moment hotărîtor și prin abordarea într-o lumină nouă a problemei repartizării forțelor de producție pe întreg cuprinsul țării. După cum se știe, în actualul cincinal se înfăptuiește sarcina ca fiecare județ să dispună de capacități industriale pentru o producție de cel puțin 10

miliarde lei. In viitorul cincinal — potrivit Directivelor partidului — se trece la o etapă superioară în asigurarea dezvoltării echilibrate a județelor țării, și anume la **apropierea între ele în ce privește producția pe locuitor.**

Este evident pentru oricine că, în ultimul deceniu, s-a accelerat procesul de ridicare economico-socială a tuturor zonelor țării. Noile investiții care s-au făcut pentru dezvoltarea industriei, mai ales în județele rămase în urmă din acest punct de vedere, au determinat mutații esențiale în geografia economică a țării, au avut efecte pozitive directe pe planul ridicării nivelului de trai, a gradului general de civilizație. Dar între județe există mari deosebiri în ce privește numărul populației. În prezent sînt unele județe care numără doar în jurul a 200 000 de locuitori, în vreme ce altele au peste 800 000 de locuitori. Dacă s-ar evalua în continuare nivelul dezvoltării lor doar după criteriul celor „10 miliarde lei producție industrială" — criteriu indispensabil într-o anumită etapă a construcției socialiste — s-ar ajunge la situația ca județele cu o populație mai puțin numeroasă să fie de 3—4 ori mai avansate decît cele cu peste 800 000 locuitori.

Tocmai pentru a se evita asemenea situații, prin Programul-directivă de dezvoltare economico-socială în profil teritorial adoptat de Congresul partidului s-a stabilit ca obiectiv major **realizarea în fiecare județ, pînă în anul 1935, a unei producții globale anuale de cel puțin 70 000 de lei pe locuitor.** Noul indicator — care însumează, raportat la numărul de locuitori din fiecare județ, rondele muncii depuse în industrie, agricultură, construcții, transporturi, servicii și în alte ramuri — este de natură să determine o repartizare mai judicioasă a forțelor de producție și o ridicare generală a nivelului economic și a gradului de civilizație a tuturor zonelor țării, ceea ce corespunde pe deplin politicii sociale și naționale a partidului nostru de asigurare a unor condiții de muncă și de viață egale pentru toți cetățenii patriei, fără deosebire de naționalitate. Este semnificativ, în acest sens, faptul că față de anul 1965, cînd producția minimă pe locuitor era de peste 2,1 ori mai mică (8 657 lei) față de media pe țară (18 328), la sfîrșitul viitorului cincinal această diferență va reprezenta numai 23 la sută — ceea ce reflectă concludent procesul de apropiere a județelor în ce privește nivelul dezvoltării lor economice.

Promovarea neabătută a acestei concepții profund științifice — care **îmbină organic criteriile de eficiență economică cu cele sociale,** răspunzînd intereselor supreme actuale și de perspectivă ale poporului nostru — va asigura accelerarea progresului economico-social al țării, dezvoltarea armonioasă a tuturor județelor, orașelor și comunelor, crearea condițiilor pentru reducerea deosebirilor esențiale dintre sat și oraș, dintre activitatea din agricultură și industrie, dintre munca fizică și intelectuală, pentru omogenizarea crescîndă a societății noastre.

Remarcabil este faptul că **echilibrarea potențialului productiv al județelor se realizează nu doar „în mare", „pe ansamblu",** ci riguros, pe elementele componente hotărîtoare ale progresului economic. Concomitent cu creșterea producției industriale pe locuitor — de circa 50 000 lei — se prevede ca **pînă în anul 1985 să se ajungă, în toate județele țării, la o valoare minimă a activității din agricultură de 10 000 lei pe locuitor.** Se va asigura astfel o mai bună echilibrare teritorială a dezvoltării acestei importante ramuri a economiei naționale — devenită una din cele mai importante priorități ale viitorului plan cincinal — întărirea economico-organizatorică a tuturor unităților agricole și transformarea lor în puternice centre de producție, organizate pe principii științifice. Dezvoltarea echilibrată este primordială și în ce privește transporturile și telecomunicațiile, prestările de servicii etc.

Numeroase sînt noutățile în ce privește modalitățile concrete de accelerare a procesului de dezvoltare echilibrată, armonioasă a județelor țării în viitorul cincinal. Iată cîteva dintre acestea :

— înainte de orice, se cuvine subliniat că dezvoltarea zonelor și localităților rămase în urmă se va face prin amplasarea unor unități de dimensiuni mai reduse, cu deosebire din ramurile industriei prelucrătoare, pentru a permite o repartizare mai echilibrată a locurilor de muncă pe întregul teritoriu și creșterea diversității sortimentale a producției ; pînă la sfîrșitul cincinalului viitor, practic, toate orașele și comunele vor dispune de unități cu activitate industrială ;

— la amplasarea noilor obiective se va urmări crearea unor unități satelit în localitățile din apropierea marilor centre industriale ;

— cît privește orașele și municipiile cu industrie dezvoltată, aici accentul se va pune pe reutilarea și modernizarea capacităților existente, sporurile de producție urmînd a fi realizate pe seama creșterii productivității muncii ;

— în perspectivă se are în vedere ca în județele cu un nivel înalt de dezvoltare, inclusiv în Capitală, să nu se mai amplaseze noi unități industriale ; mai mult chiar, unele unități de mai mică tehnicitate vor fi mutate treptat în localitățile aflate în jurul orașelor din județele respective, iar cele din București — în județul Ilfov ;

— la noile obiective vor fi aplicate soluții constructive cît mai economice, asigurarea utilităților necesare acestora urmînd să se facă prin folosirea la maximum a posibilităților locale și rețelelor existente de energie și transport ;

— în localitățile în care, prin structura unităților existente, este ocupată în mai mare măsură forța de muncă bărbătească, vor fi amplasate cu prioritate obiective cu locuri de muncă pentru femei ;

— pentru mai buna folosire a resurselor locale de materii prime și de forță de muncă, se va acorda o atenție deosebită dezvoltării industriei mici și artizanale, producția globală în acest sector urmînd să crească de cel puțin 2 ori în viitorul cincinal.

Programul-directivă în profil teritorial relevă limpede ideea că dezvoltarea armonioasă a forțelor de producție pe întreg teritoriul țării va determina transformări profunde nu numai pe plan economic, ci și social. **În viitorul cincinal, fiecare județ va înregistra cel puțin 400 de persoane ocupate la 1 000 de locuitori** ; vor fi transformate în orașe agroindustriale încă 140 de centre comunale, în fiecare județ existînd cel puțin 9 centre urbane, ceea ce va spori ponderea populației urbane în totalul populației de la 52,2 la sută, în anul 1980, la 54,5 la sută în 1985.

Gruparea județelor în funcție de gradul urbanizării va cunoaște și ea modificări însemnate, după cum urmează :

Ponderea populației urbane în totalul populației județului	Numărul de județe	
	1980	1985
sub 25 la sută	1	—
între 25—50 la sută	25	22
între 50—75 la sută	12	15
peste 75 la sută	2	3

Semnificativ este și faptul că dezvoltarea urbană în viitorul cincinal se va caracteriza prin **creșterea rolului economic și social al orașelor mici și mijlocii** ; astfel, numărul orașelor mici, sub 20 000 locuitori, va crește de la 269 la 393, iar al celor mijlocii — între 200 și 100 mii locuitori — de la 77 la 90, în vreme ce orașele mari — peste 100 mii locuitori — sporesc de la 19 la 22. Se asigură astfel atenuarea simțitoare a fenomenelor de aglomerare a unor centre urbane, stabilizarea forței de muncă, diminuarea navetismului, cu întreg corteglul de consecințe ce decurge din aceasta.

Puternica dezvoltare urbanistică pe care o vor înregistra toate județele țării va face ca următorul cincinal să marcheze și în ce privește baza materială a sectorului social-cultural și a celui edilitar-gospodăresc o apropiere a nivelurilor de dotare pe județe.

BUNĂSTAREA POPORULUI — LA COTE ȘI MAI ÎNALTE

În istoria construcției noastre socialiste, Congresul al XII-lea va rămîne înscris ca un eveniment deosebit și prin faptul că, prin hotărîrile adoptate, determină noi și însemnate progrese pe calea ridicării bunăstării materiale și spirituale a poporului — țelul suprem al politicii și activității partidului, rațiunea însăși de a fi a noii orînduiri sociale pe care o edificăm în România. Din prevederile Programului-directivă adoptat se degajă convingător că **viitorul cincinal 1981—1985 constituie o etapă deosebit de importantă în ridicarea nivelului de civilizație materială și spirituală a societății noastre, în afirmarea deplină a personalității umane în țara noastră.**

Progresele spre care aspirăm își au temeinică motivație în creșterea avuției naționale. Știm foarte bine că singurul izvor al bunăstării noastre este numai și numai munca noastră consacrată dezvoltării economiei naționale, ridicării eficienței, sporirii venitului național. Experiența construcției socialiste demonstrează convingător **legătura indisolubilă între dezvoltarea economiei, creșterea venitului național și ridicarea nivelului de trai**, elementul decisiv al acestei politici profund umaniste constituindu-i repartizarea judicioasă a venitului național între fondul de dezvoltare economico-socială și fondul de consum. Cît de înțeleaptă, de realistă și clarvăzătoare a fost și este politica partidului de a aloca o parte însemnată din venitul național pentru dezvoltare o atestă faptul

DINAMICA VENITULUI NAȚIONAL
(în procente)

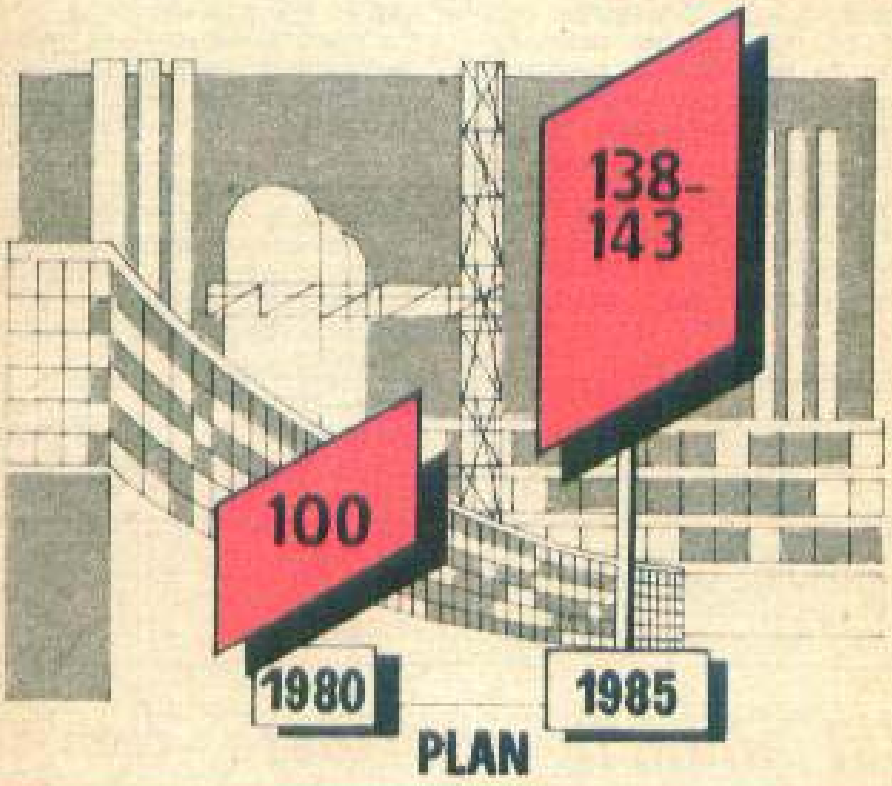

că, **în actualul cincinal, ritmul mediu anual de creștere a fondului de consum este de aproape două ori mai mare decît în cincinalul 1956—1960** — perioadă în care s-a înregistrat una din cele mai scăzute rate de creștere a fondului de dezvoltare : 16 la sută.

Temelia trainică — creșterea avuției naționale

Avem prevăzută pentru cincinalul viitor o bază trainică de ridicare în continuare a nivelului de trai. Creșterea anuală a venitului național cu 6,7—7,4 la sută este o cadență vertiginoasă la care nu se încumetă prea multe națiuni ale lumii să-și potrivească pasul în anii ce vin. În ce ne privește, avem nevoie de această cadență rapidă ca de oxigenul de fiecare clipă. Fără un ritm susținut de creștere a avuției sociale nu putem nădăjdui la depășirea condiției de țară în curs de dezvoltare, la o viață mereu mai prosperă, mai îmbelșugată. Știm exact cît ne țin puterile. La sfîrșitul anului 1985 vom realiza un venit național pe locuitor de 2 400—2 500 dolari, ceea ce constituie o condiție esențială pentru trecerea României în rîndul țărilor cu nivel mediu de dezvoltare.

Cu toții ne-am convins, mai ales din experiența ultimilor 15 ani ai construcției socialiste, că singura temelie trainică a ridicării nivelului de trai o constituie dezvoltarea economică, creșterea venitului național. Tocmai de aceea, **politica de acumulare se va aplica neabătut și în viitorul cincinal,** documentele Congresului al XII-lea al partidului prevăzînd alocarea a circa 30 la sută din venitul național pentru fondul de dezvoltare economico-socială. Pe această bază se va asigura realizarea în ritm susținut a reproducției socialiste lărgite, sporirea resurselor pentru programul de investiții, concomitent cu creșterea an de an a fondului de consum.

Tocmai ca urmare a promovării neabătute și în viitor a politicii susținute de acumulare va deveni posibilă majorarea substanțială a fondului de consum, după cum se observă în tabelul de mai jos :

	1981—1985 — miliarde lei — (volum total)	Creștere în anul 1985 față de anul 1980 — % —
— Fond total de retribuire	1 368	43,3
— Total cheltuieli pentru acțiuni social-culturale	478,5	25
din care : de la bugetul de stat	436,8	24

Omul muncii are toate temeiurile „să-și planifice" venituri sensibil mai mari

Oricît de neinițiat ai fi în „secretele" cifrelor, nu-i deloc greu să-ți dai seama, atunci cînd îți cad sub ochi procente cum sînt cele din tabelul de mai sus, că este vorba de o consistentă majorare a nivelului bunăstării, în primul rînd a veniturilor din retribuție. Tocmai ca urmare a sporirii simțitoare a venitului național este posibilă creșterea fondului de retribuție cu 471,6 miliarde lei, deci cu 43,3 la sută; este o sumă importantă, care va acoperi, pe de o parte, majorarea cu

CREȘTEREA CHELTUIELILOR SOCIAL-CULTURALE FINANȚATE DE LA BUGETUL DE STAT

(în procente)

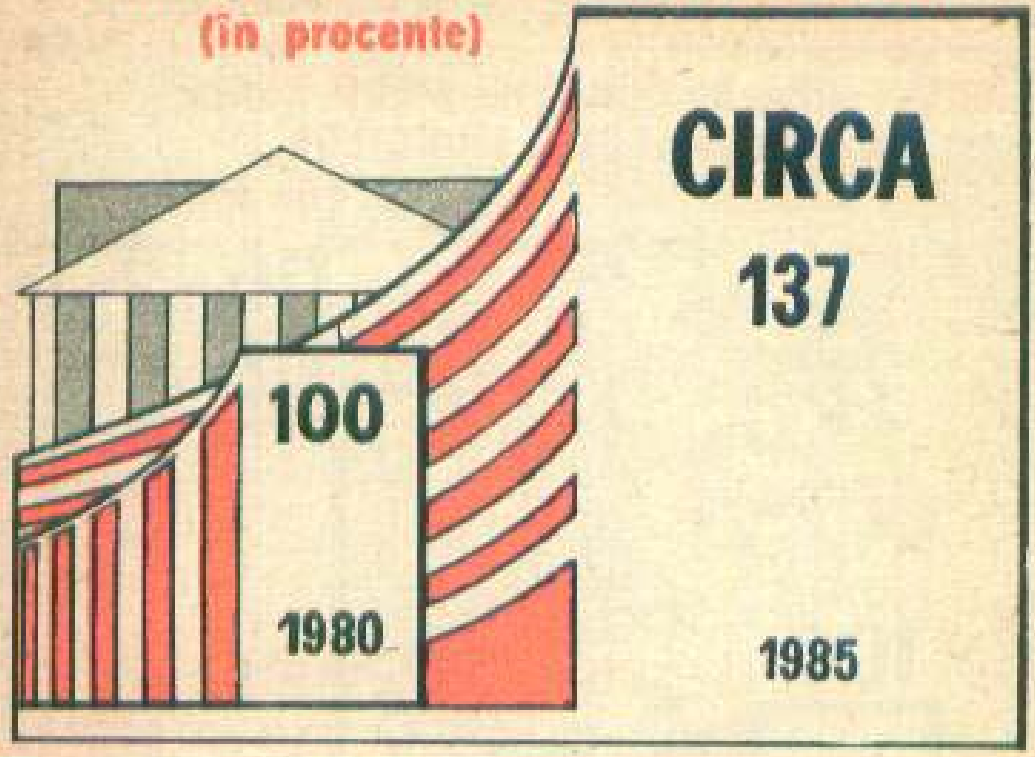

25,1 la sută a retribuțiilor oamenilor muncii încadrați în producție, iar pe de altă parte, retribuțiile și majorările ce vor fi acordate pentru cele 930 mii de noi locuri de muncă ce vor fi create în economie în viitorul cincinal. Astfel, retribuția medie nominală va spori de la 2 261 lei, cît va fi în 1980, la 2 830 lei în 1985. Demn de relevat este și faptul că, în viitorul cincinal, se va păstra raportul de 1 la 5,5 între retribuția netă minimă și maximă din economie. Retribuția tarifară minimă netă va ajunge în anul 1985 la 1630 lei, față de 1425 lei în anul 1980.

Ca de obicei, oamenii muncii știu de pe acum cînd vor beneficia de viitoarele majorări ale retribuțiilor : prima etapă în anii 1982—1983, a doua etapă — în 1984—1985. Veniturile directe, din muncă ale oamenilor muncii se vor amplifica și pe calea participării mai susținute la fondul de beneficii al întreprinderilor ; suma medie a beneficiului pe o persoană va crește cu circa 50 la sută în anii 1981—1985.

Creșterea retribuțiilor, a veniturilor provenite din participarea la beneficii va însemna efectiv un spor de bunăstare în fiecare familie. Se cuvine făcută această precizare mai ales acum cînd, în numeroase țări, criza economică, inflația erodează catastrofal veniturile oamenilor muncii. Creșterea prețurilor în țările capitaliste s-a angajat într-o cursă galopantă, incomparabil mai rapidă decît creșterea veniturilor. Or, la noi, în România socialistă, se prevede în viitorul cincinal o majorare a indicelui prețurilor cu numai 5—6 la sută, ceea ce corespunde unei creșteri medii anuale de 1—1,2 la sută. O majorare derizorie dacă ne gîndim că, în multe țări capitaliste, o rată anuală a inflației de 20—25 la sută este un fapt obișnuit.

Tocmai capacitatea economiei noastre socialiste de a „ține ferm în mînă" evoluția prețurilor asigură sporirea retribuției medii reale cu 16—18 la sută.

De măsurile de creștere a nivelului de trai vor beneficia absolut toate categoriile de oameni ai muncii, indiferent de ramura sau sectorul în care își desfășoară activitatea, toți cetățenii patriei. Veniturile reale ale țărănimii provenite din munca prestată în agricultură, de pildă, vor spori cu 20—25 la

sută în anul 1985 față de 1980, creștere ce corespunde unui spor planificat al producției cooperativelor agricole și a gospodăriilor populației de 22—26 la sută. Cît privește veniturile nominale, acestea se vor majora cu 28,7 la sută în cazul membrilor cooperatori și cu 26 la sută în cel al țăranilor cu gospodărie individuală.

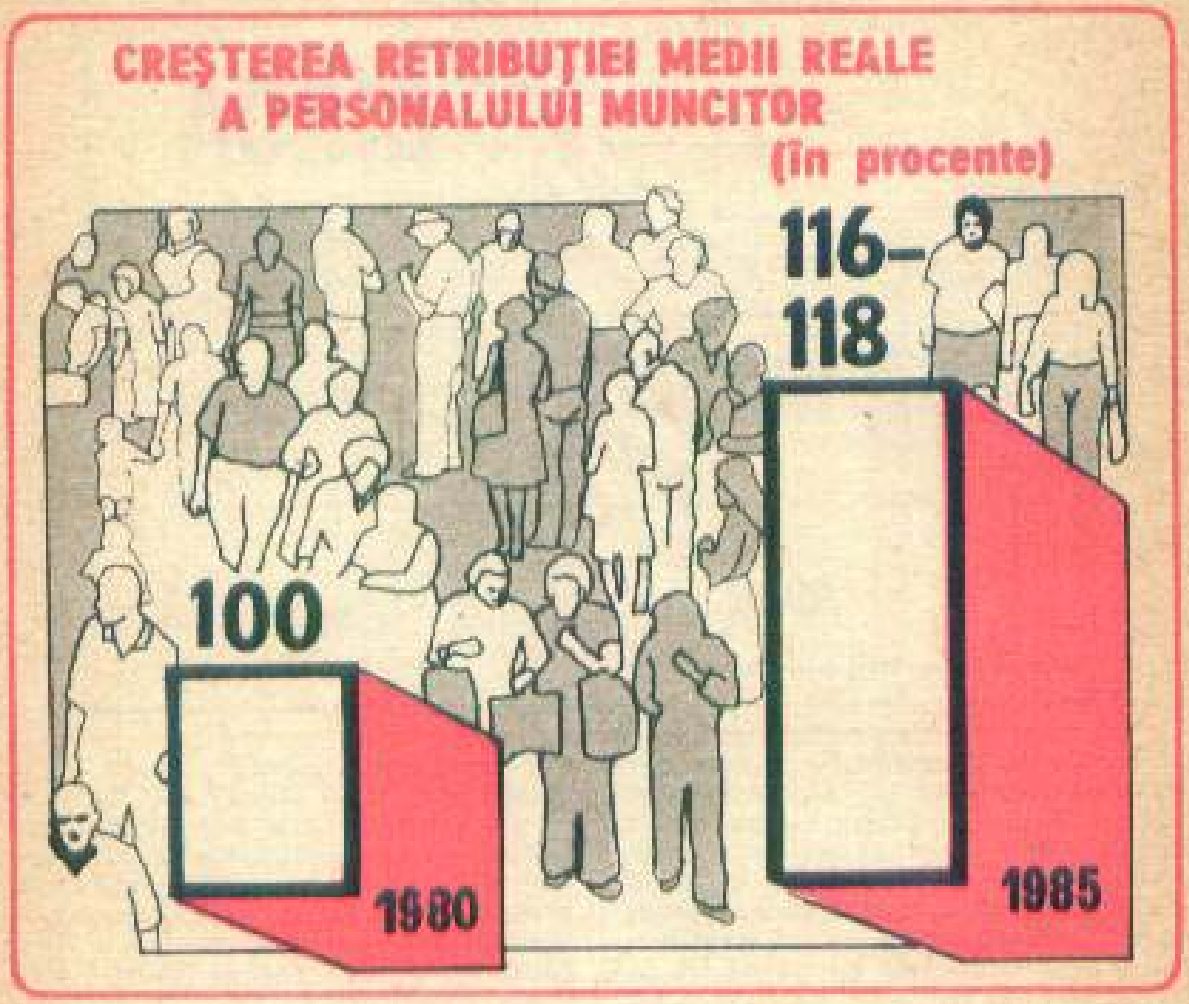

Ce se va afla în „pachetul cu daruri" al societății

Creșterea susținută a venitului național va permite, deopotrivă, sporirea veniturilor directe din muncă, cît și a fondului social de consum, adică acea parte cunoscută îndeobște sub numele de fonduri destinate acțiunilor social-culturale, de care beneficiază întregul popor pe diverse căi. Este limpede ca lumina zilei că mărimea „pachetului cu daruri" al societății depinde numai și numai de munca noastră, a tuturor.

Ce vom găsi, așadar, în viitorul cincinal în acest pachet :

— fondurile de la bugetul statului destinate acțiunilor social-culturale vor ajunge la circa **12 950 LEI** pe o familie, față de circa 10 000 lei cît se estimează pentru 1980 ; adăugînd și fondurile pentru acțiuni sociale ale întreprinderilor și organizațiilor cooperatiste și obștești, suma pe o familie sporește pînă la **14 200** ;

— cheltuielile pentru pensiile de asigurări sociale de stat vor fi în medie cu **23 LA SUTĂ** mai mari ca în actualul cincinal ;

— cu aproape **45 LA SUTĂ** vor fi mai mari chel-

tuielile destinate alocației de stat pentru copii, ajutoarelor ce se acordă mamelor cu mai mulți copii, cît și altor ajutoare ;

— indemnizațiile acordate pentru maternitate vor spori cu **38 LA SUTĂ ;**

— cheltuielile pentru învățămînt vor spori cu peste **36 LA SUTĂ ;** pînă în 1985 vor fi cuprinși în grădinițe practic toți copiii de vîrstă preșcolară, față de 60 la sută în prezent ; în treapta I de liceu va fi cuprinsă întreaga generație de absolvenți ai clasei a VIII-a ; va crește gradul de cuprindere a elevilor în treapta a II-a de liceu la circa **70 LA SUTĂ,** din absolvenții treptei I, creîndu-se condiții pentru pregătirea generalizării învățămîntului liceal ;

— cheltuielile pentru sănătate vor spori cu aproape **32 LA SUTĂ ;** se va încheia acțiunea de înzestrare cu spitale generale a tuturor orașelor reședință de județ și va continua construirea de spitale mai mici în alte 26 orașe ; în anul 1985 vor reveni 9,5 paturi de spital la 1 000 locuitori ;

— cheltuielile pentru cultură și artă se vor majora cu **26 LA SUTĂ ;**

— cheltuielile pentru asistență socială vor crește cu peste **16 LA SUTĂ.**

Mărfuri și servicii — mai multe, mai diverse

În concordanță cu dezvoltarea de ansamblu a economiei, cu sporirea veniturilor bănești ale populației, se prevede o creștere însemnată a

DINAMICA DESFACERILOR DE MĂRFURI (în procente)

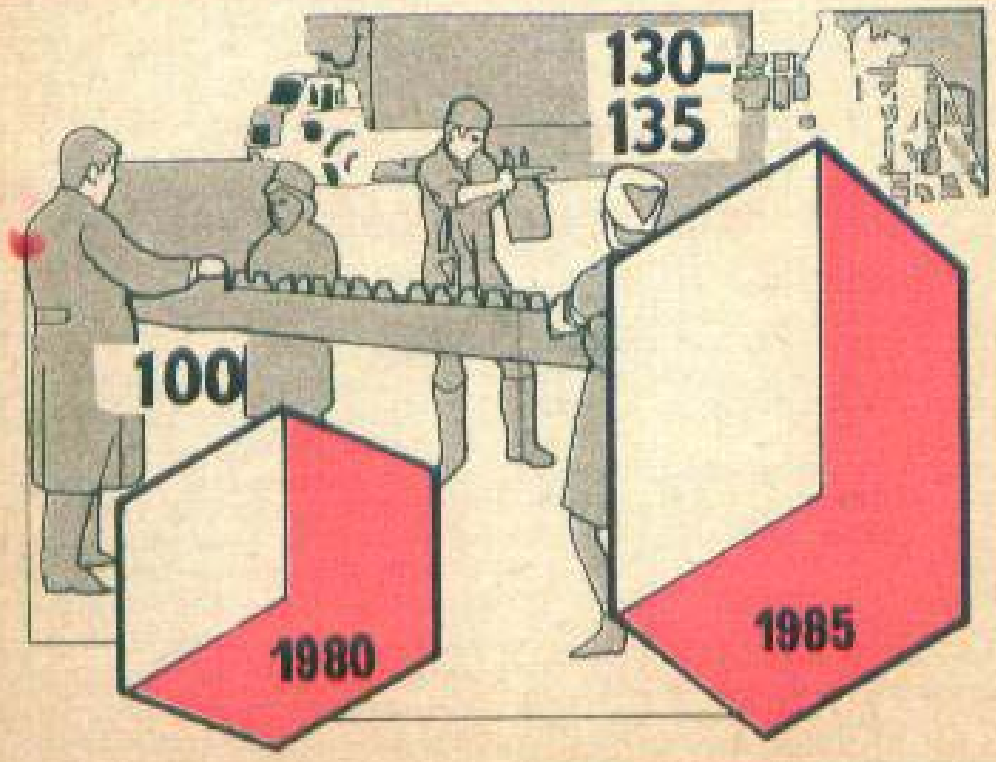

volumului desfacerilor de mărfuri pentru populație, cît și a prestărilor de servicii.

● Ca în multe alte domenii, un accent deosebit se pune și în aceste două sectoare esențiale ale vieții noastre sociale pe laturile calitative ale activității, proces sesizabil, în primul rînd, în **dezvoltarea cu precădere a desfacerilor de produse nealimentare**, după cum se vede din tabelul de mai jos :

	Ritm mediu anual de creștere în perioada 1981—1985
Desfaceri de mărfuri cu amănuntul	6,4
Din care :	
— produse alimentare	4,9
— alimentație publică	6,4
— produse nealimentare	7,3

● În domeniul consumului alimentar, stabilit corespunzător necesităților științific fundamentate, accentul se pune pe îmbunătățirea structurii și ridicarea calității produselor, prevăzîndu-se :

— creșterea ponderii produselor cu conținut nutritiv ridicat ;

— sporirea livrărilor de legume și produse din legume, fructe și produse din fructe, îndeosebi a celor în stare proaspătă ;

— sporirea desfacerii de produse preparate, semipreparate și alte produse culinare.

● La produsele nealimentare, prevederile sînt orientate spre realizarea unei structuri sortimentale mai variate, spre îmbunătățirea finisajului și ridicarea calității ;

— cu deosebire va crește desfacerea produselor pentru copii și tineret ;

— ritmuri superioare de creștere, peste nivelul mediu, înregistrează o seamă de produse de folosință îndelungată, cum ar fi : autoturisme, mașini de spălat, frigidere etc.

● Față de un ritm mediu anual de 9,1 la sută, cît se înregistrează pe ansamblul prestărilor de servicii, ritmuri deosebit de înalte sînt prevăzute pentru :

— întreținerea și repararea aparatelor electrice și electronice — 17,2 la sută ;

— întreținerea și repararea autoturismelor — 20,7 la sută ;

— spălătorii, curățătorii — 20,7 la sută ;

— întreținerea și repararea locuințelor — 16 la sută.

Locuințe mai multe, mai confortabile

● În cincinalul viitor se vor construi 1,1 milioane apartamente din fondurile de investiții ale statului.

● Suprafața medie locuibilă pe un locuitor va crește de la 9,7 mp la 10,6 mp.

● Numărul de persoane pe o cameră va scădea de la 1,41, cît se estimează pentru 1980, la 1,29 în anul 1985.

● Echiparea tehnico-edilitară a localităților urbane va cunoaște o puternică dezvoltare — și anume :

— rețelele de distribuție a apei vor spori cu 4 000 km, iar cele de canalizare cu 3 200 km ; se va lărgi considerabil capacitatea instalațiilor de alimentare cu apă și cea a stațiilor de epurare.

— rețeaua de străzi se va îmbunătăți prin modernizarea a încă 1 800 km.

● O componentă esențială a ridicării nivelului de trai al oamenilor muncii o constituie protecția și ameliorarea mediului ambiant, domeniu în care în viitorul cincinal se vor aloca importante fonduri bănești, vor fi inițiate ample măsuri, în diverse domenii, pentru ridicarea calității vieții din așezările umane.

O măsură cu ecou pentru absolut toți oamenii muncii

Creșterea rapidă a gradului de dotare a economiei cu mijloace tehnice moderne, ridicarea nivelului general de pregătire a cadrelor și sporirea mai accentuată a productivității muncii creează condiții pentru reducerea în continuare a duratei săptămînii de lucru :

— pînă în 1985 se va încheia etapa a II-a de reducere a duratei săptămînii de lucru, generalizîndu-se săptămîna de lucru de 44 ore, cu ziua de muncă de 8 ore. Deci, la fiecare două săptămîni de muncă va exista, în afara sărbătorilor legale, o simbătă liberă sau o altă zi a săptămînii, în funcție de specificul activității.

Această imagine tonică — a noii etape de prosperitate și civilizație pe care o prefigurează Programul-directivă de creștere a nivelului de trai și de ridicare continuă a calității vieții — generează firești sentimente de satisfacție. În același timp, fiecare dintre noi este conștient de faptul că prevederile însuflețitoare din program nu se realizează de la sine, că ele sînt nemijlocit legate de îndeplinirea integrală și sistematică, lună de lună și an de an a sarcinilor cantitative și calitative, de eficiență, ale cincinalului viitor.

CONȘTIINȚA SOCIALISTĂ — O FORȚĂ MOTRICE A DEZVOLTĂRII NOASTRE

Concomitent cu preocuparea pentru dezvoltarea și modernizarea forțelor de producție, pentru ridicarea simțitoare a nivelului de trai al întregului popor, partidul nostru manifestă o preocupare perseverentă pentru **formarea omului nou, cu un larg orizont politico-ideologic.** Viitorul cincinal trebuie să marcheze un însemnat pas înainte și în acest domeniu esențial al făuririi societății socialiste multilaterale.

Evident, azi în România putem vorbi de o colectivitate umană conștientizată, care știe pentru ce muncește, pentru ce luptă și la ce aspiră. Dar acest factor conștient al politicului se accentuează pe măsura perfecționării continue a structurilor noastre organizatorice, a creșterii complexității sarcinilor construcției socialiste. „**Conștiința socialistă** — aprecia tovarășul Nicolae Ceaușescu — **este o forță motrice esențială a făuririi noii orînduiri**". Numai oamenii cu un înalt nivel de gîndire politico-ideologică, care cunosc temeinic cerințele legilor dezvoltării economico-sociale, pot participa plenar, cu întreaga lor capacitate creatoare, la realizarea sarcinilor construcției socialiste. Iată de ce partidul nostru se preocupă de desfășurarea unei susținute munci politico-educative pentru ca fiecare om al muncii să manifeste o înaltă conștiință profesională, o înaltă responsabilitate și spirit revoluționar în îndeplinirea sarcinilor încredințate.

„Miezul" activității politico-educative îl constituie, deci, cultivarea atitudinii înaintate față de muncă, față de avuția socialistă. Bineînțeles, munca a reprezentat dintotdeauna particularitatea distinctivă a omului, o necesitate naturală a sa. Materialismul dialectic și istoric a descoperit în muncă prima condiție a întregii vieți omenești, factorul care „l-a creat chiar pe om însuși". Datorită muncii, omul a făurit un „al doilea mediu", societatea cu întreaga ei civilizație, determinînd, după expresia lui

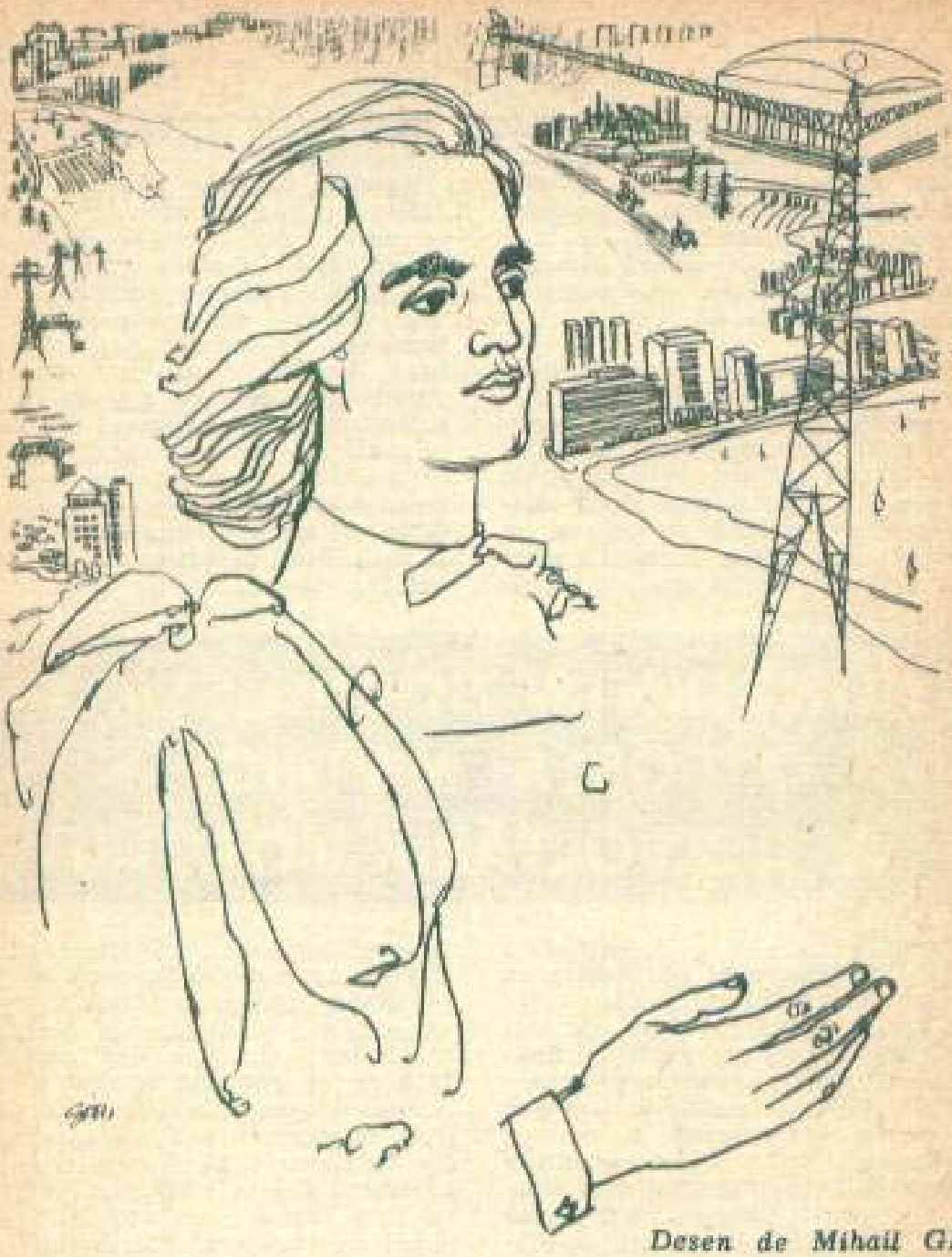

Desen de Mihail GION

Ce-ţi doresc eu ţie, dulce Românie,
Ţara mea de glorii, ţara mea de dor?
Braţele nervoase, arma de tărie,
La trecutu-ţi mare, mare viitor!

Marx, o permanentă „retragere a granițelor naturale". Munca s-a afirmat în procesul evoluției istorice ca izvorul dezvoltării civilizației umane. Este adevărul care i-a inspirat luceafărului poeziei noastre aprecierea că **„munca este legea lumii moderne, ce nu are loc pentru leneși. Fiecare, și mare și mic, datorește un echivalent de muncă societății în care trăiește"**. Frustrarea celor ce muncesc de roadele muncii lor în societățile împărțite în clase antagoniste a făcut însă ca pentru aceștia munca să se transforme în silnicie și povară.

În opoziție cu vechile orînduiri, care atribuiau titluri de „noblețe" celor ce își întemeiau bogăția și huzurul pe truda a milioane de oameni, societatea noastră socialistă rezervă cea mai înaltă prețuire numai și numai omului muncii, celui care creează bogățiile materiale și spirituale.

Însemnătatea primordială a muncii în România socialistă decurge înainte de toate din faptul că ea reprezintă unica sursă a lărgirii proprietății socialiste, a sporirii avuției naționale, a prosperității generale și personale. Bunăstarea spre care, cu legitimitate, aspirăm fiecare nu cade din ceruri, nu o vom primi niciodată în dar, ci poate fi dobîndită numai prin munca întregii națiuni. Iată de ce munca trebuie să constituie o datorie fundamentală a fiecărui membru al societății. Nici cele mai înflăcărate cuvinte despre patrie, nici cele mai patetice profesiuni de credință nu pot rivaliza — ca forță de convingere, ca valoare intrinsecă — cu munca spornică, făcută cu pasiune și conștiinciozitate.

Desigur, în munca educativă, în efortul pentru cultivarea unor trăsături înaintate trebuie ținut seama de faptul că vechile rînduieli au lăsat în conștiințe amprente care nu dispar ușor, de la sine. Mai persistă în societatea noastră tendințe de parazitism, încercări de a trăi fără muncă pe seama altora, sau de a frustra societatea, de a-i da cît mai puțin și de a pretinde de la ea cît mai mult. Cum s-ar spune, am desființat de mult exploatarea omului de către om, dar mai întîlnim cazuri de „exploatare a omului harnic de către leneș". Societatea noastră — bazată numai și numai pe muncă — nu poate tolera asemenea manifestări, străine naturii relațiilor socialiste și profund dăunătoare mersului înainte. Tocmai de aceea, partidul cere ca, prin mijloace și forme politico-educative adecvate, să se acționeze în direcția creșterii răspunderii tuturor colectivelor de oameni ai muncii pentru apărarea, buna gospodărire și dezvoltarea proprietății socialiste — temelia orînduirii noastre, a bunăstării și fericirii poporului.

Am trăit cu inima deschisă, plină de aleasă bucurie, mărețul eveniment al anului recent încheiat — Congresul al XII-lea, înaltul forum comunist care a marcat intrarea societății românești într-o etapă nouă, superioară a dezvoltării pe toate planurile vieții economice și sociale. Partidul a pus în fața întregii națiuni obiectivul grandios de a depăși la mijlocul deceniului viitor stadiul de țară în curs de dezvoltare, trecînd la stadiul de țară cu nivel mediu de dezvoltare economică. Așa cum nu și-a cruțat nici un moment forțele pentru a depăși moștenirea grea lăsată de vechiul regim, tot așa, de acum înainte, poporul nostru va munci eroic, cu spirit de abnegație și elan revoluționar pentru dezvoltarea și mai puternică a economiei naționale, a avuției naționale, pentru a zămisli, trainică și îmbelșugată, ziua de mîine a prosperității și fericirii patriei, așa cum-o înfățișează cuprinzător documentele adoptate de Congresul partidului.

Partidul ne insuflă ferma credință că mergem pe drumul cel bun!

Ioan ERHAN

CU 70 DE ANI ÎNAINTEA EREI NOASTRE PE HARTA LUMII APĂREA PRIMUL STAT CENTRALIZAT DAC

DACIA ȘI NAȘTEREA UNUI POPOR

10 răspunsuri date de acad. **Emil CONDURACHI** la **10 întrebări** puse de Almanahul „Scînteia"

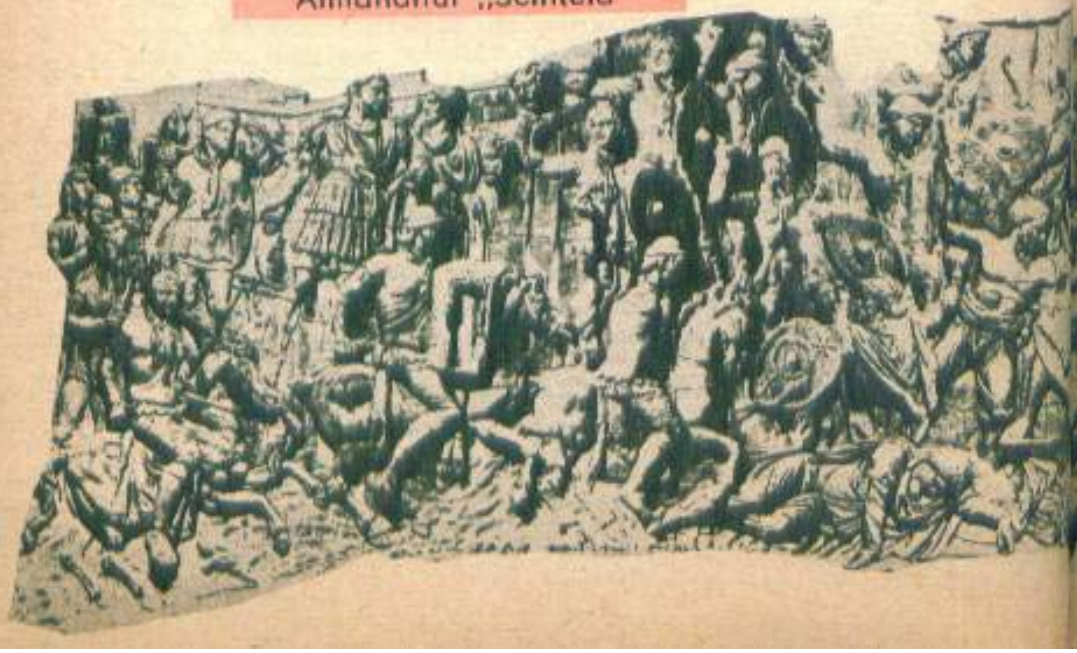

1. Vom sărbători, în 1980, an stituirea primului stat centralizat ca și cele grecești, afirmă că da iației de grai indo-european în sudul Dunării și din bazinul bal aceste meleaguri încă de la înc cuvinte încă de pe la anul 2000 confirmă civilizația dacilor aceas

— Apartenența dacilor la marea familie a triburilor tracice este afirmată, înainte de toate, în chip direct sau indirect, de cîteva izvoare grecești de mare valoare științifică. Trebuie făcută de la început remarca următoare : în aceste izvoare se pomenesc atît geții, cît și dacii, subliniindu-se faptul că ei locuiesc pe ambele maluri ale Dunării, cît și în zona carpatică. Cel mai important pasaj în legătură cu comunitatea de limbă și de istorie a acestor două grupuri — geți și daci — îl găsim în opera unuia dintre cei mai mari geografi ai antichității, și anume Strabon. Astfel, vorbind despre țara dacilor în cartea a VIII, 3, 13, Strabon, după ce amintește că Dunărea este cunoscută pînă la cataractele de la Porțile de Fier sub numele de Danubius, iar de acolo pînă la vărsarea în mare, sub denumirea de Istru, adaugă : „Ținuturile de aici se află, în cea mai mare parte, în stăpînirea dacilor. Partea inferioară a fluviului, pînă

1. Vom sărbători, în 1980, aniversarea a 2050 de ani de la constituirea primului stat centralizat dac, sub Burebista. Izvoarele latine, ca și cele grecești, afirmă că dacii sînt descendenții direcți ai populației de grai indo-european înrudită îndeaproape cu tracii de la sudul Dunării și din bazinul balcanic, care și-au făcut apariția pe aceste meleaguri încă de la începutul epocii bronzului, cu alte cuvinte încă de pe la anul 2000 înaintea erei noastre. În ce măsură confirmă civilizația dacilor această descendență ?

— Apartenența dacilor la marea familie a triburilor tracice este afirmată, înainte de toate, în chip direct sau indirect, de cîteva izvoare grecești de mare valoare științifică. Trebuie făcută de la început remarca următoare : în aceste izvoare se pomenesc atît geții, cît și dacii, subliniindu-se faptul că ei locuiesc pe ambele maluri ale Dunării, cît și în zona carpatică. Cel mai important pasaj în legătură cu comunitatea de limbă și de istorie a acestor două grupuri — geți și daci — îl găsim în opera unuia dintre cei mai mari geografi ai antichității, și anume Strabon. Astfel, vorbind despre țara dacilor în cartea a VIII, 3, 13, Strabon, după ce amintește că Dunărea este cunoscută pînă la cataractele de la Porțile de Fier sub numele de Danubius, iar de acolo pînă la vărsarea în mare, sub denumirea de Istru, adaugă : „Ținuturile de aici se află, în cea mai mare parte, în stăpînirea dacilor. Partea inferioară a fluviului, pînă la Pont — de-a lungul căreia trăiesc geții — ei o numesc Istru. Dacii au aceeași limbă ca și geții".

Cu cîteva secole mai înainte, și anume în sec. al V-lea î.e.n., însuși părintele istoriei, Herodot, amintise despre activitatea geților de la Dunăre, subliniind totodată originea lor tracică. Într-adevăr, relatînd expediția lui Darius, regele perșilor (511—513 î.e.n.), împotriva sciților, Herodot (I. IV 93) afirmă : „Înainte de a ajunge la Istru el biruie mai întîi pe geți, care se cred nemuritori. Căci tracii, locuitorii din Salmydessos și cei care ocupă ținutul așezat mai sus de orașele Apollonia și Mesembria... s-au predat lui Darius fără luptă. Geții însă, fiindcă s-au purtat nechibzuit, au fost învinși, măcar că ei sînt cei mai viteji și cei mai drepți dintre traci". Cartea a IV-a a lui Herodot continuă cu cîteva pasaje, foarte interesante, despre obiceiurile și miturile acestor geto-daci, în care de mai multe ori istoricul grec afirmă din nou apartenența geto-dacilor la marea familie a tracilor. Lucrul ne interesează, deoarece părintele istoriei cunoștea însemnătatea și numărul mare al tracilor, despre care afirmă (Cartea a V-a, paragraf. III) : „Neamul tracilor este cel mai numeros din lume, după acela al hindușilor. Dacă ar avea un singur cîrmuitor, sau dacă tracii s-ar uni între ei, ar fi de nebiruit și, după părerea mea, cu mult mai puternic decît toate celelalte neamuri".

În sfîrșit, dacă la aceste informații atît de interesante mai adăugăm două știri din epoca mai recentă, referitoare la anul 48 î.e.n., rezultă clar că geții și dacii reprezintă unul și același popor. Istoricul roman Trogus Pompeius (epitomele lui Justinus XXXII, 3, 16) spune : „Și dacii sînt din neamul

geților", în timp ce inscripția lui Acornion din vremea regelui Burebista afirmă: „Iar, în vremea din urmă, devenind regele Burebista cel dintîi și cel mai mare dintre regii Traciei și stăpîn peste tot ținutul de dincolo și de dincoace de fluviu...".

Iată deci că, din punctul de vedere al izvoarelor grecești și latine, nu mai rămîne nici o îndoială că geto-dacii făceau parte din marea familie a triburilor tracice. De fapt, ei constituiau partea de nord a acestor traci, care trăiau în antichitate în întreaga regiune centrală și de răsărit a peninsulei Balcanice și chiar în unele insule din bazinul de nord al Mării Egee.

Mai rămîne de dat răspunsul la ultima dintre cele trei probleme ridicate de întrebarea dv., și anume dacă tracii, și respectiv geto-dacii, și-au făcut apariția în regiunile noastre încă de la începuturile epocii bronzului, adică pe la anul 2000 î.e.n.

Afirmația este în liniile sale generale exactă. Iar răspunsul la această întrebare se întemeiază, înainte de toate, pe concluziile arheologice. Iată despre ce este vorba: pe tot teritoriul țării noastre, ca de altminteri în întreaga Peninsulă Balcanică, inclusiv în Grecia și insulele Mării Egee, a apărut și a înflorit în cursul mileniilor al VI-lea pînă la al III-lea î.e.n. o bogată civilizație neolitică — ai cărei autori erau totodată și cei mai vechi agricultori din Europa. Documentele arheologice care aparțin acestei perioade dovedesc nu numai o lungă evoluție, dar și un înalt stadiu de civilizație, ajunsă la apogeul ei în special în cursul mileniului al IV-lea și în prima jumătate a mileniului al III-lea î.e.n.

Din această perioadă datează splendida ceramică descoperită la Gumelnița, Boian, Vădastra, Petrești și mai ales ceramica pictată de la Cucuteni, Traian, Hăbășești, Trușești, ceramică ce se așază din punct de vedere al calității și gustului artistic pe primul plan al civilizației europene. Același lucru se poate afirma și despre celebrele statuete aparținînd culturii Hamangia, „Hora de Frumușica" sau statueta de la Circea, ultima înfățișînd o țărancă învesmîntată în portul popular pe care îl mai întîlnim încă și astăzi în satele Olteniei.

În mijlocul acestei populații numeroase au pătruns la sfîrșitul mileniului al III-lea î.e.n. o seamă de triburi de păstori, care îl reprezintă pe primii indo-europeni de pe continentul nostru. Este perioada în care începe, inițial foarte timid, epoca bronzului. Este vorba despre un proces destul de îndelungat și de complex, fiindcă populația sedentară din epoca anterioară a constituit substratul etnic al viitorilor traci, care sînt atestați arheologic de-abia de pe la 1800 î.e.n.

Cu alte cuvinte, atunci cînd afirmăm că tracii și-au făcut apariția pe aceste meleaguri încă de la începutul epocii bronzului, trebuie să nu uităm că este vorba despre un proces lung și complex și că, în fond, putem considera că strămoșii tracilor, respectiv ai geto-dacilor, au trăit aici încă înainte de această dată.

Portret de luptător dac din segmentul al XXI-lea al Columnei lui Traian. Capul descoperit indică faptul că acesta era un om din popor, aparținînd claselor de jos

O astfel de interpretare corespunde dealtfel și celei mai moderne concepții a antropologiei culturale, care vede în istorie o succesiune neîntreruptă de populații ce au contribuit fiecare la constituirea triburilor și popoarelor.

Poate că răspunsul acesta să pară cititorului prea lung. Am crezut însă necesar ca discuția noastră să fie așezată de la început pe temeiul sigur al unor documente literare, lingvistice sau arheologice, interpretate în lumina celor mai noi metode și viziuni istorice. Altfel există riscul ca o seamă de afirmații să apară arbitrare sau, și mai rău, să creeze confuzii.

2. Burebista, ca și Decebal, constituie două nume de rezonanță mitologică în istoria dacilor și a poporului român. Se poate afirma că ei făceau parte dintr-o dinastie unică? Ce elemente caracterizau politica statului centralizat dac sub conducerea lor?

— Toate izvoarele antice subliniază calitățile de mari oameni politici și de îndrăzneți strategi și șefi de oaste ale acestor doi regi daci. Trebuie subliniat faptul că o astfel de apreciere, extrem de favorabilă, vine din partea unor istorici străini — în cazul operelor datorate unor istorici latini, deci, provenind din tabăra adversă. O dovedește, dealtfel chiar și felul în care rezistența dacilor și atitudinea demnă, mîndră a regelui Decebal apar ilustrate de basoreliefurile Columnei lui Traian.

Femeile și copiii dacilor figurează în zeci de ipostaze în basoreliefurile Columnei. Prilej de a ne vedea mai îndeaproape strămoșii

Cît despre felul în care a fost apreciat de istoriografia antică regele Burebista, e deajuns să amintim un faimos pasaj din opera lui Strabon (VII, 3, 11) : „Ajungînd în fruntea neamului său, care era istovit de războaie dese, getul Burebista l-a înălțat atît de mult prin exerciții militare, abținere de la vin și ascultare față de porunci încît, în cîțiva ani, a făurit un stat puternic și a supus geților cea mai mare parte din populațiile vecine. Ba încă a ajuns să fie temut și de romani".

Cît privește filiația dinastică dintre Burebista și Decebal, ea nu numai că nu poate fi demonstrată, dar e chiar cu totul improbabilă. Pînă la domnia lui Decebal, cam la 130 de ani după uciderea lui Burebista într-un complot, au urmat o serie de regi a căror filiație precisă nu o cunoaștem. De aceea, nimeni nu a făcut vreodată afirmația că Decebal ar fi făcut parte din aceeași dinastie cu Burebista.

În schimb, avem dreptul să afirmăm că, într-o mare măsură, organizarea statului centralizat dac, sub cei doi regi, ca și acțiunile lor politice și militare se asemănau. Evident, cu unele deosebiri și nuanțe izvorînd din condițiile politice deosebite de la o perioadă la alta. E de ajuns pentru a ilustra aceste deosebiri să adăugăm amănuntul extrem de important că Roma din vremea lui Burebista se afla în plină criză politică și socială, pe cînd Roma din vremea lui Decebal se afla

la punctul cel mai înalt al capacității sale politice și militare. De aici și condițiile total deosebite în care acești doi mari conducători ai poporului dac și-au putut desfășura activitatea lor internă și externă.

Pe de altă parte, deosebite erau și condițiile în care se aflau populațiile vecine statului dac întemeiat de Burebista și adus din nou la mare prestigiu de către Decebal. Astfel, zona balcanică în epoca lui Burebista încă nu fusese cucerită de romani, cu excepția Greciei, Macedoniei și Dalmației. Tracia și Moesia erau încă libere, încît Burebista a putut acționa imediat în fața adversarului roman. În același timp însă, un adversar deosebit de puternic se afla în zona celtică, ce cuprindea la acea dată Ungaria și Cehoslovacia de astăzi. Acțiunile militare conduse de Burebista împotriva acestor celți au fost de-a dreptul spectaculoase.

Elemente de unitate pot fi găsite în politica internă a celor doi regi daci. Salba de cetăți regale dacice din munții Orăștiei a fost, fără îndoială, începută încă din vremea lui Burebista. Ceea ce vedem noi astăzi, în urma săpăturilor arheologice, sînt cetățile refăcute sau adăugate nucleului inițial al lui Burebista de către Decebal. Tot lui Burebista îi aparțineau cetățile dacice din zona de coline de la nord, răsărit și sud de Carpați, dintre care unele, ca acelea de la Popești-Argeș, Prahova, Ocnița-Vîlcea, Răcătău-Bacău, Bîtca Doamnei-Piatra Neamț, Stincești-Botoșani, reprezentau puncte importante ale comandamentului și autorității regale, necesare unității și suveranității statului dac, organizat pentru prima dată acum 2 050 de ani, ca un stat centralizat și independent.

Decebal a moștenit, mai exact vorbind a reînnoit, această politică și această autoritate, mergînd pe urmele marelui său înaintaș în efortul de organizare și consolidare militară și politică, fără de care n-am înțelege și n-am putea aprecia la justa sa valoare eroica rezistență demonstrată cu prilejul celor două războaie (101—102, 105—106 e.n.), purtate împotriva celui mai puternic stat din lume la acea dată, Imperiul roman.

3. Mai mult ca oricare altul, un arheolog „vede", am putea spune că „pipăie", viața de peste milenii. Cum ați înfățișa tabloul existenței dacice din vremea lui Burebista ? Dacă ați fi pictor, cum l-ați descrie pe Burebista ?

— O astfel de întrebare face, în fond, cinste disciplinei noastre și conține în sine o încredere în priceperea celor care se ocupă de îndepărtate urme ale trecutului. În marea majoritate a arheologilor, cel puțin a celor cu mai îndelungată experiență, această încredere este pe deplin meritată. Aș putea însă spune mai mult decît atît : contactul permanent cu urmele chiar cele mai modeste ale trecutului, părți componente ale unui ansamblu — adevărate „membra disjecta" — obligă pe arheolog să reconstituie acest ansamblu. Altminteri, arheologul nu mai este arheolog, ci un simplu căutător de comori, incapabil să „citească" în aceste modeste sau mărețe urme ale trecutului viața care a pulsat altădată în ele, locul pe care l-au ocupat în complexul material și spiritual al vieții de totdeauna. Este cunoscută experiența și clarviziunea celebrului paleontolog francez Cuvier, care, studiind un singur fragment osteologic, era capabil nu numai să reconstituie complexul fiziologic căruia el îi aparținea, dar să întrevadă și să și precizeze chiar categoria zoologică și felul de viață al animalului respectiv.

Arheologii pot să-și înfățișeze tabloul existenței dacice din vremea lui Burebista, cu o singură condiție : să pornească de fiecare dată, cînd încearcă să reconstituie întregul și complexul sistem de viață al dacilor din secolul I i.e.n., de la documente scrise sau arheologice sigure.

În primul rînd trebuie să vorbim de existența însăși a lui Burebista. Atît cît știm noi din izvoarele scrise, a fost vorba de o domnie lungă

Termenii cronologici de care dispunem indică cu suficientă certitudine că această domnie a început cam prin anii 82 î.e.n., deoarece istoricul Iordanes (Getica, 67) îl arată contemporan cu Sulla, stăpînul Romei la acea dată, iar Strabon amintește că marele rege dac a căzut victimă unui complot cam îndată după dispariția lui Iulius Cezar la Roma, deci în primăvara anului 44 î.e.n.

Burebista a fost un șef de stat deosebit de dinamic. Același Strabon amintește pe scurt fapte care se situează în spațiu la destul de mare distanță și care presupun — în condițiile acelor vremuri — nu numai o mare capacitate strategică, dar și o mare rapiditate de mișcare (VII, 3, 11) : „Căci, spune autorul grec, trecînd el plin de îndrăzneală Dunărea și cucerind Tracia pînă în Macedonia și Iliria, a zdrobit pe celții, care erau amestecați cu tracii și cu ilirii, și a nimicit pe de-a-ntregul pe galii aflați sub conducerea lui Critasiros, și pe teurișci". Iar un alt istoric grec bine informat, Dion Chrysostomul, completînd tabloul acestor acțiuni militare, adaugă faptul că același Burebista a purtat o lungă campanie înspre Răsărit (XXXVI, 1) : „Ultima și cea mai îndelungată cucerire (a Olbiei) a avut loc nu mai departe de acum 150 de ani. Geții au luat atît orașul acesta, cît și alte cetăți așezate pe țărmurile Pontului Euxin, pînă la Apollonia".

E de ajuns să privim pe harta Europei centrale și de răsărit spre a ne da seama cît de depărtate se situau obiectivele militare ale acestor campanii conduse de regele Burebista, și cît de uriașe erau dificultățile terenului și condițiile de luptă pe care a trebuit să le înfrunte spre a obține numeroasele și importantele sale victorii. Celții locuiau în secolul I î.e.n. în Boemia și Slovacia de astăzi ; campaniile din Tracia l-au dus pe Burebista cel puțin pînă la munții Balcani, iar cetățile grecești de pe malul Mării Negre, de la Olbia la Apollonia, se aflau în linie dreaptă la cel puțin 500 de km de Sarmizegetusa. Trebuie să ne imaginăm, pe de altă parte, în ce condiții au avut loc aceste campanii, uneori de-a dreptul fulgerătoare. Știm, din izvoarele timpului, că unele

„Codrii se întindeau cît cuprindea ochiul" — scrie Dio Casius despre țara dacilor. Defrișări, construirea de drumuri puse să lege între ele localitățile de pe teritoriul Daciei

dintre aceste teritorii erau acoperite de munți și uriașe păduri, separate de riuri și fluvii greu de trecut chiar în condițiile unei armate moderne.

Pentru Burebista o asemenea activitate era cu atît mai dificilă cu cît era obligat, în același timp, să facă față unor probleme de ordin intern și, înainte de toate, să procedeze la organizarea sistematică a noului său stat. Problemă dificilă, deoarece aceasta presupune construirea de cetăți în punctele-cheie ale unui stat centralizat, trebuind să dispună de comandanți și de funcționari destoinici, fără de care Dacia n-ar fi rezistat unor tendințe centrifugale, reprezentate înainte de toate de vechile structuri social-economice și politice, pe care Burebista a trebuit să le înlocuiască sau să le „modernizeze" în sensul programului său politic.

Am mai putea adăuga și un alt element puțin cunoscut sau insuficient apreciat de istoricii epocii lui Burebista. Iată despre ce este vorba : numismații au constatat, nu fără surpriză, că Burebista nu

mai bate moneda dacică tradițională, așa cum apare ea în sutele de tezaure descoperite pe teritoriul țării noastre, înlocuind-o cu moneda republicană romană. Răspunsul la această problemă trebuie căutat în sensul adînc politic al hotărîrii lui Burebista. Nu trebuie uitat faptul că toate monedele dacice de diferite tipuri, aparținînd perioadei anterioare lui Burebista, au fost bătute în cursul secolelor III—I î.e.n. de șefii uniunilor tribale dacice, adică tocmai de reprezentanții societății dacice preregale, dintre care unii au fost fără îndoială ostili concentrării dacilor într-un singur stat și sub o singură autoritate. Astfel de monede reprezentau, în fond, semnul puterii unor șefi locali, a căror autoritate și tradiții aparțineau unui trecut relativ recent, și pe care acest mare organizator al primului stat dac centralizat trebuia în chip firesc să le elimine. Moneda cea nouă era simbolul unei noi autorități, iar faptul că el a ales drept model moneda republicană romană, cu o largă capacitate de circulație în toată regiunea balcanică, constituie o dovadă că atît din punctul de vedere al organizării financiare a statului său, cît și din acela al propriei sale autorități suverane, Burebista înțelegea să curme o tradiție ce, în fond, era ostilă efortului său politic de organizare a statului centralizat. De altminteri, în chip aparent paradoxal, acest fapt poate fi pus în legătură și cu știrea aceluiași Strabon (VII, 3, 11) potrivit căreia Burebista „a pierit din pricina unei răscoale". În fond, ce altceva a putut să însemne o răscoală decît rezultatul unei opoziții interne, ce nu putea veni decît din partea unor șefi de triburi dacice, pe care noul stat centralizat și marea autoritate a regelui Burebista îi lipsea în chip obiectiv de anumite privilegii, ce izvorau din condițiile anterioare, în care fiecare șef era singur stăpîn în mica sa regiune ?

Din nefericire, nu ni s-a păstrat nici măcar un portret idealizat al lui Burebista.

Ni-l putem însă închipui ca pe un bărbat falnic, așa cum apar unii nobili daci din statuile atît de expresive, realizate în epoca lui Traian și Hadrian și păstrate astăzi în muzeele de la Napoli, Florența și Roma. Am putea merge și mai departe, dar nu este bine să dăm frîu absolut liber întregii noastre imaginații.

4. Ce caracteristici deosebite, originale, aveau orașele și cetățile dacice din vremea lui Burebista — Decebal, față de construcțiile de gen din Europa de acum două milenii ?

— Studiile arheologice efectuate în special în zona munților Orăștiei, în cea mai mare parte de către arheologii clujeni, ne-au permis să cunoaștem destul de bine originea și dezvoltarea cetăților dacice, atît din punctul de vedere al construcțiilor militare, cît și din acela al evoluției așezărilor civile. O datorie de gratitudine mă îndeamnă să amintesc aici numele acelui mare arheolog român, acad. Constantin Daicoviciu, a cărui vastă cultură și pasiune de cercetare a permis arheologiei românești să realizeze, în acest domeniu, uriașe progrese.

De pe urma unor astfel de studii putem să ne dăm astăzi seama nu numai de calitățile tehnice superioare pe care le-au dovedit constructorii acestor cetăți, dar și de programul lor strategic, determinat de permanenta grijă pentru apărarea independenței și suveranității statului dacic. Nu este locul aici să intrăm în amănunte și, cu atît mai puțin, să facem o permanentă comparație cu construcții de același gen din Imperiul roman al acelor vremuri. E de ajuns doar de subliniat faptul că arhitecții și constructorii lui Burebista, și apoi ai lui Decebal, erau la curent și aplicau în chip sistematic cele mai noi metode de lucru din acele vremuri pentru ca cetățile și, evident, capitala regatului să poată face față unor atacuri ce foloseau mașini de război și tot felul de mijloace de asalt. Pe de altă parte, constatăm în construcția acestor cetăți — a căror așezare a fost

imaginea unei aşezări dacice pe malul Dunării. Casele sînt împrejmuite cu birne avînd vîrfuri ascuţite, iar ambarcaţiunile fluviale apar încărcate de mărfuri

întotdeauna excelent aleasă — continuarea unor tradiţii locale, verificate de-a lungul mai multor secole, şi determinate fie de bogăţia unor materiale de construcţie, fie de realităţile terenului. „Murus dacicus", zid construit din piatră cioplită, avînd la mijloc un nucleu de piatră şi pămînt, era întărit cu puternice birne de lemn, aşa cum o dovedesc zidurile tuturor cetăţilor dacice din munţii Orăştiei.

Dat fiind că numeroase cetăţi dacice au fost construite în zona de dealuri şi de munte, monumentele din interiorul lor — palate, locuinţe, sanctuare, ateliere — au fost construite pe terase special amenajate.

Evident, cetăţile de la cîmpie puneau probleme oarecum deosebite din punct de vedere al zidurilor de apărare şi al construcţiilor din interiorul lor. Şanţurile şi valurile de pămînt necesare apărării sporeau acolo unde terenul nu oferea condiţii naturale, neasigurînd capacitatea defensivă a acestor cetăţi. Ele pot fi, în general vorbind, asemănate cu cetăţile celtice de tipul „oppida", asemănare care implică şi un anumit tip şi grad de dezvoltare urbană, asemănare care a provocat şi provoacă încă discuţii cu privire la gradul de dezvoltare a oraşelor şi aşezărilor dacice. Problemă nu lipsită de importanţă, dar care, pentru a fi suficient de bine înţeleasă, ne-ar duce poate prea departe.

Un lucru este însă sigur : a fost şi rămîne o eroare comparaţia simplistă sau, în cazul cel mai bun, mecanicistă, între splendidele oraşe greco-romane, cu o tradiţie urbanistică şi artistică seculară, şi cetăţile dacice, care răspundeau perfect condiţiilor locale şi necesităţilor unui popor în plin avînt, obligat însă să-şi concentreze toate eforturile pentru consolidarea şi apărarea libertăţii sale. De aceea, nu trebuie să ne mire informaţiile adunate de un mare filozof şi un om politic grec, Dion Chrysostomul, informaţii reproduse de Iordanes (IX, 67—72), care subliniază astfel deosebitele calităţi spirituale ale geto-dacilor : „Vezi cu mare plăcere, că nişte oameni — care în intervalele dintre războaie aveau puţin răgaz — să se îndeletnicească cu doctrine filosofice. Putem vedea pe unul cercetînd poziţia cerului, pe altul însuşirile ierburilor şi ale fructelor, pe acesta studiind creşterea şi scăderea lunii, pe celălalt eclipsele soarelui". (Cartea V, 39—41). Acest lucru este atestat şi de faptul că sanctuarele circulare sau rectangulare de la Sarmizegetusa sau Costeşti, că altarul solar şi calendarul dacic exprimat prin sistemul de aşezare al blocurilor din piatră reprezintă un ansamblu unic în această parte a Europei.

5. S-a vorbit mult, în ultimă vreme, despre „protolatinitatea" dacilor. Termenul de „protolatinitate" este inclus vocabularului oamenilor de ştiinţă. Cum l-aţi putea tălmăci mai pe înţelesul tuturor ? Consideraţi această „protolatinitate" justificată ?

— Termenul de „protolatinitate" este de mult folosit de către lingvişti şi arheologi şi anume în sensul următor : pe planul arheologic, populaţia din Latium, anterioară formării Romei — întemeiată precum se ştie de un grup provenit din centrele mai vechi, dar înrudite între ele, de la sud de Tibru — este considerată ca făcînd parte din civilizaţia „protolatială", proprie începuturilor epocii fierului italic. Pe planul lingvistic, acest termen se referă la cîteva documente scrise, descoperite fie în aceste centre, fie chiar la Roma, cum este, de pildă, textul de pe faimoasa „piatră neagră" (Lapis niger) descoperită în Forul roman.

Termenul indică, deci, acea formă de civilizaţie şi de stadiu de dezvoltare a limbii vechi latine anterioare întemeierii Romei propriu-zise.

Arheologii şi lingviştii au încadrat de multă vreme acest moment şi această civilizaţie în cadrul general al dezvoltării civilizaţiei italice din epoca fierului şi în seria graiurilor indo-europene din Italia, înainte ca limba latină să ocupe, în urma unui lung proces istoric, locul cel dintîi în unificarea lingvistică şi culturală a Italiei romane.

A vorbi despre „protolatinitatea" dacilor înseamnă a afirma că dacii, ei înşişi vorbind un grai indo-european, ar constitui o ramură a acestor vechi latini şi că, deci, apropierea dintre protolatinii din Italia şi aşa-zişii daci protolatini ar duce la concluzia că e vorba de unul şi acelaşi grup lingvistic. Mai mult decît atîta, aceasta ar însemna că dacii, ramura de nord a tracilor, n-aveau nevoie „să înveţe" limba latină, deoarece limba lor ar fi fost identică cu aceea a „fraţilor" din Latium.

Arheologic, lingvistic şi istoric vorbind, această afirmaţie constituie, în cazul cel mai bun, o iluzie. Nu am o competenţă lingvistică suficientă, pentru a intra în discuţia unei asemenea identificări lingvistice, dar, ca istoric şi arheolog, trebuie să subliniez faptul că ea nu mi se pare nici posibilă, nici probabilă.

6. Care sînt elementele cele mai recente furnizate de săpăturile arheologice, de studiul izvoarelor istorice şi al inscripţiilor greco-latine, sau de cele lingvistice, în sprijinul afirmaţiilor pe care le faceţi ?

— În afară de cercetările, atît de bogate în rezultate, obţinute între cele două războaie mondiale la sud de Carpaţi (Popeşti-Argeş, Tinosul, Sultana, Poiana-Tecuci, Zimnicea etc.) ; în afară de impresionantele rezultate obţinute atît înainte, cît mai ales după cel de-al doilea război mondial în cetăţile dacice din Munţii Orăştiei, trebuie adăugate rezultatele, numeroase şi bogate, obţinute în ultimele decenii, atît în continuarea săpăturilor de la Costeşti, Blidaru, Faeragul, Feţele Albe, Tilişca şi altele, cît şi săpăturile efectuate din nou la Zimnicea şi Popeşti-Argeş, la Bîtca Doamnei-Neamţ, la Răcătău-Bacău, la Cotnari-Iaşi, la Stinceşti-Botoşani, la Dersca-Dorohoi, la Volovăţ-Suceava. O menţiune specială merită descoperirile de mare însemnătate pentru studierea începuturilor civilizaţiei dacice de la Ocniţa-Vîlcea şi de la Beştepe-Tulcea. Precum se poate observa, aceste săpături au îmbrăţişat epoca dacică pe tot cuprinsul ţării, atît în perioada de formaţie a culturii dacice proprie epocii La Tène, cît şi în epoca lui Burebista şi Decebal. Mai mult decît atît : datorită studiilor amă-

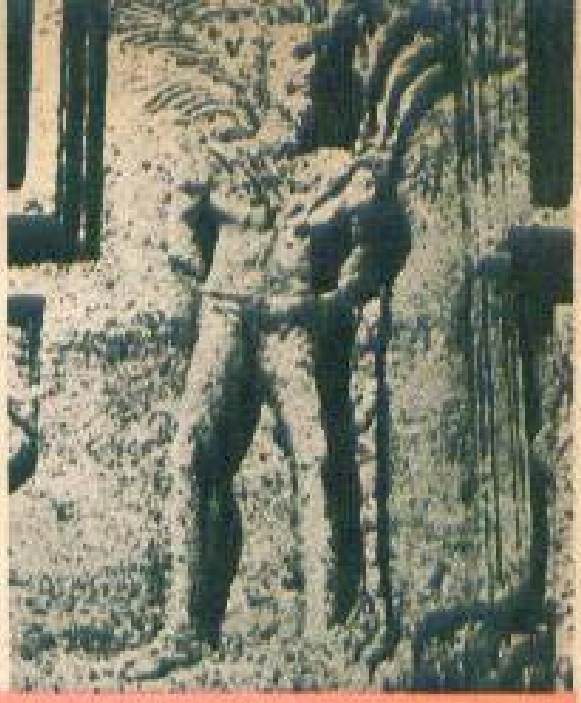

Aticul monumentului de la Adamclisi ne înfățișează numeroase portrete de luptători daci. Sculptorul anonim din antichitate îi prezintă ca pe niște oameni neîngenunchеați de înfrîngere, ci mîndri, demni, degajînd forță fizică, neumilință și puritate de spirit

nunțite cu privire la tezaurele de la Agighiol-Tulcea și Peretu-Teleorman s-au putut preciza mai bine caracterele esențiale ale artei princiare geto-dacice din secolul al IV-lea î.e.n., arheologii avînd astfel posibilitatea să racordeze aceste noi rezultate cu cele mai vechi, ilustrate de coiful de aur de la Coțofenești și cel, tot de aur, de la Cotnari, coifuri care se înscriu în aria artei zoomorfe. Această componentă, de origine iraniană, a celei mai vechi arte dacice, s-a întîlnit pe teritoriul țării noastre cu cea-laltă componentă, de origine greacă, provenind din coloniile pontice. Astfel se explică splendida sinteză a civilizației dacice care cuprinde, alături de monumente de mare artă și extrem de numeroasele documente arheologice (ceramică, arte minore, unelte), precum și date suficient de amănunțite cu privire la riturile și credințele dacilor.

Studiul izvoarelor și al inscripțiilor greco-latine, despre care a fost vorba mai sus, nu a putut scoate la iveală prea multe documente noi. În schimb însă, trebuie subliniată descoperirea de-a dreptul senzațională, făcută acum mai bine de 15 ani, în săpăturile de la Sarmizegetusa, în care pe un mare vas s-a descifrat ușor inscripția :

Metopa XLIX de la Adamclisi : Două femei dace înveșmîntate în port popular. Ilie lor lasă să se ghicească pe faldurile piepților și ai mînecilor cusăturile cu care erau împodobite

Decebalus per Scorylo. Ambele nume amintesc doi regi daci, încît prima ipoteză formulată, cu multe şanse de probabilitate, este aceea aparţinînd regretatului acad. C. Daicoviciu, inscripţia putînd fi interpretată în sensul de : Decebal, fiul lui Scorylo.

N-au lipsit şi nu lipsesc nici la ora actuală discuţiile purtate de lingvişti, fie asupra originii indoeuropene a celor cîţiva zeci de termeni dacici, înregistraţi de izvoarele greceşti, cît şi asupra unor cuvinte din actuala limbă română, a căror origine este dacică.

7. Cum a început procesul expansiunii romane în sud-estul Europei, care au fost motivele atracţiei cohortelor Eternei Cetăţi către spaţiul carpato-dunărean şi cum s-a manifestat rezistenţa dacilor ?

— Procesul expansiunii romane în sud-estul Europei, ce va culmina cu cele două războaie dacice, purtate între 101—102 şi 105—106 între romani şi daci, a început în fond pe la sfîrşitul secolului al III-lea î.e.n. Într-adevăr, izvoarele greceşti şi latineşti vorbesc cu suficiente amănunte de intervenţia armatelor romane în Dalmaţia, în vremea reginei ilirice Teuta. În continuare, această intervenţie s-a îndreptat împotriva regatului macedonean care, în 217 î.e.n., stabilise o alianţă cu marele adversar al Romei, Hanibal, în cursul celui de-al doilea război punic. După victoria romană asupra Cartaginei, la Zama, în 202 î.e.n., romanii au considerat necesar să evite pentru viitor primejdia unei alianţe între macedoneni şi cartaginezi. În aceste condiţii, au urmat cel de-al doilea şi cel de-al treilea război împotriva Macedoniei, terminate în 168 î.e.n. prin dezmembrarea regatului macedonean, iar în 146 î.e.n. prin transformarea Macedoniei, ca şi a Greciei, în provincie romană.

Instalaţi astfel în zona de apus a Balcanilor, romanii au trebuit să suporte consecinţele propriei lor victorii. Consecinţă inevitabilă a acestei expansiuni — pe care, după unele izvoare, senatul roman nu o dorea — a fost organizarea sistematică a rezistenţei dacilor care, timp de un secol, au reprezentat la Dunărea de mijloc şi de jos cel mai puternic adversar al Romei. O afirmă izvoarele greceşti şi latineşti ale timpului, o afirmă cu vigoare marea inscripţie a lui Augustus de pe zidurile templului Romei de la Ancyra (Ankara de astăzi). Acest document de mare însemnătate pentru istoria întregului Imperiu roman, adevărat „testament" al lui Augustus, sublinia necesitatea întăririi frontierei dunărene şi a eliminării pe orice cale a pericolului dacic. O afirmase, de altminteri, şi biograful lui Iulius Cezar, Suetoniu, care povesteşte că puţin înainte de moartea sa, în anul 44, acesta se pregătea să pornească la luptă împotriva lui Burebista. Cît priveşte programul strategic al lui Burebista, permanent conştient de primejdia înaintării romane la nord de Dunăre, am vorbit puţin mai sus. Singurul

În stînga acestui basorelief, sus, dacii apar purtînd drapelul lor cu cap de lup şi corp de dragon. În timp ce doi soldaţi romani dau foc unei aşezări dacice, alţi romani construiesc în grabă un castru de apărare

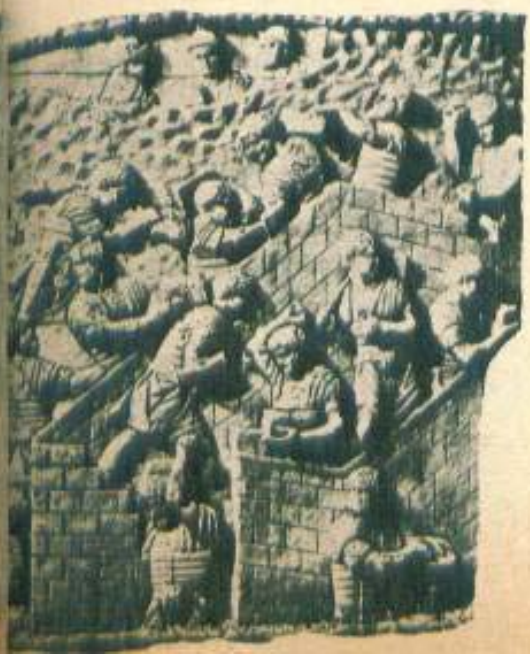

lucru pe care aş vrea să-l subliniez este faptul că, din acest punct de vedere, programul strategic atît al lui Burebista, cît şi al lui Decebal, se caracterizează printr-o dinamică — subliniată chiar de textele latine, ce emanau, deci, din tabăra adversă. Atacurile împotriva centrelor romane din sud şi întărirea căilor de acces prin cetăţi bine construite şi puternic fortificate la nord de Dunăre şi de Carpaţi, mişcări strategice de mare

8. De ce nu s-o oprit expansiun zase atît Augustus, cît şi succesorii Europei, care constituia, cel puţin î cel mai sigur hotar natural ?

— Într-adevăr, cine priveşte harta Imperiului roman poate constata cu uşurinţă că Dacia, organizată ca provincie romană la nordul Dunării de către Traian, ieşea cu mult în afara acestui perimetru determinat de Dunăre. Se poate constata deci cu uşurinţă că Dacia, provincie română, reprezintă un adevărat cui în mijlocul lumii considerate „barbară". S-a vorbit mult de atracţia pe care romanii ar fi simţit-o faţă de bogăţia în aur a dacilor. S-a vorbit, de asemenea, de faptul că Traian dorea cu orice preţ „să spele ruşinea" păcii de compromis încheiată între împăratul Domiţian şi Decebal în anul 88 î.e.n. Nu

lucru pe care aș vrea să-l subliniez este faptul că, din acest punct de vedere, programul strategic atît al lui Burebista, cît și al lui Decebal, se caracterizează printr-o dinamică — subliniată chiar de textele latine, ce emanau, deci, din tabăra adversă. Atacurile împotriva centrelor romane din sud și întărirea căilor de acces prin cetăți bine construite și puternic fortificate la nord de Dunăre și de Carpați, mișcări strategice de mare amploare, destinate să învăluie armatele romane, toate acestea au fost din nou analizate și puse în adevărata lumină în cadrul general al istoriei Europei de sud-est și a Europei centrale. În felul acesta, pentru prima dată în istoria Imperiului roman, dacii au reușit să polarizeze toate forțele populațiilor libere, lipsite pînă atunci de unitate politică, împotriva celui mai puternic adversar al timpului, și anume Roma.

8. De ce nu s-a oprit expansiunea romană, așa cum o preconizase atît Augustus, cît și succesorii săi, la Dunăre, marele fluviu al Europei, care constituia, cel puțin în viziunea militară a antichității, cel mai sigur hotar natural?

— Într-adevăr, cine privește harta Imperiului roman poate constata cu ușurință că Dacia, organizată ca provincie romană la nordul Dunării de către Traian, lesa cu mult în afara acestui perimetru determinat de Dunăre. Se poate constata deci cu ușurință că Dacia, provincie romană, reprezintă un adevărat cui în mijlocul lumii considerate „barbară". S-a vorbit mult de atracția pe care romanii ar fi simțit-o față de bogăția în aur a dacilor. S-a vorbit, de asemenea, de faptul că Traian dorea cu orice preț „să spele rușinea" păcii de compromis încheiată între împăratul Domițian și Decebal în anul 88 i.e.n. Nu trebuie să uităm însă că Imperiul roman, la acea dată, se afla în culmea puterii sale, cu alte cuvinte că soarta și bunăstarea sa nu puteau fi determinate de achiziția unei mari cantități de aur, deși, așa cum afirmă izvoarele antice, tezaurul regelui Decebal a fost capturat de Traian și că, grație acestor imense bogății, s-au putut organiza, după victorie, la Roma, mari și strălucite sărbători, iertîndu-se datoriile cetățenilor romani către fiscul imperial. Cît despre cel de-al doilea răspuns dat acestei probleme, el izvorăște din necunoașterea politicii imperiale, atît din perioada lui Domițian, cît și din vremea lui Traian și de după Traian. Exista, într-adevăr, în acea vreme, concepția că unele state „barbare", considerate puternice, puteau fi cîștigate alianței romane prin subsidii anuale, în scopul apărării frontierei imperiale. Este ceea ce a și făcut Domițian după pacea de compromis cu Decebal. Numai că Decebal era un adversar mult prea îndrăzneț și permanent preocupat nu de apărarea frontierei Imperiului roman, ci de apărarea propriului său stat. Cu alte cuvinte, pericolul cel mare pentru Roma îl constituia un regat dacic puternic, bine echipat, capabil să reziste și să polarizeze în jurul său și alte forțe. O afirmă în chip deosebit de grăitor textul unui mare om politic roman, Dion Chrysostomul, care a vizitat Dacia în vremea luptelor dintre Decebal și Domițian, descriind cu vigoare înfriguratele pregătiri de luptă ale

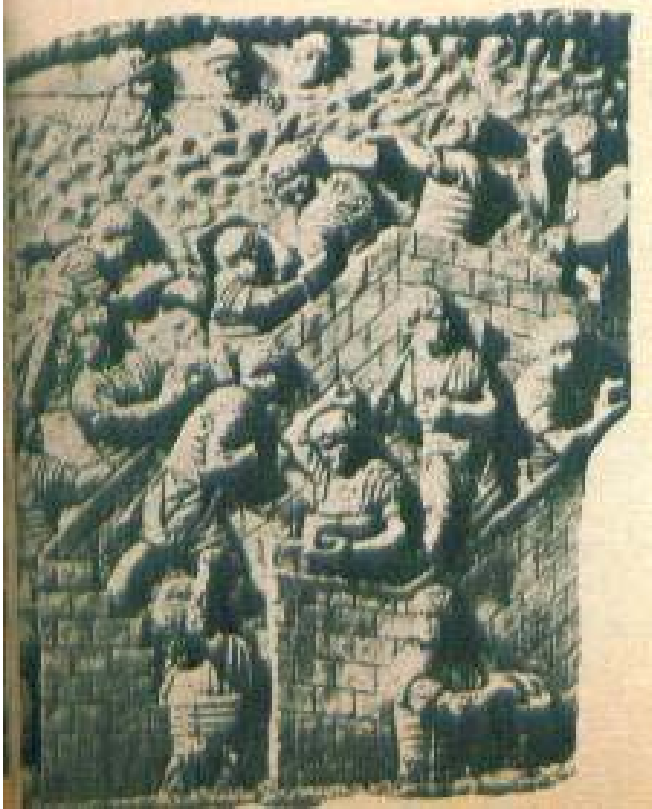

dacilor, care știau că pînă la urmă vor avea să înfrunte armata celui mai mare imperiu al antichității. Acest mare scriitor și gînditor politic, ce va ajunge în curînd senator al Imperiului roman în vremea lui Traian, termină pasajul respectiv cu următoarele cuvinte, demne de a fi reținute prin sobrietatea și elocința lor: „În timp ce unii (romanii) se pregăteau să lupte pentru cuceriri și putere, ceilalți (dacii) se pregăteau să lupte pentru patrie și libertate".

Cu alte cuvinte, dincolo de rezultatele marii încleștări din anii 101—102 și 105—106, citim un adevărat plan strategic, de astă-dată roman, în a elimina cu orice preț cel mai mare, cel mai puternic adversar al Romei din această parte a imperiului.

9. S-a spus că celebra Columnă a lui Traian ar fi însuși actul de naștere, ca document cioplit în piatră, al poporului român. În ce măsură elementele descrise pe basoreliefurile Columnei, ca și în metopele monumentului de la Adamclisi îndreptățesc o astfel de afirmație ?

Columna lui Traian reprezintă într-adevăr monumentul cel mai semnificativ și, din punct de vedere artistic, cel mai reușit al artei imperiale romane. Ceea ce ne interesează însă în primul rînd, studiind basoreliefurile acestui monument, este faptul că, pentru prima dată în istoria civilizației mondiale, adversarul, respectiv dacii în frunte cu Decebal, sînt prezenți nu în forma tradițională, umilitoare, a învinsului, ci în forma rezistenței îndîrjite și a mîndriei de oameni liberi, a căror înfrîngere a necesitat cel mai mare efort militar din întreaga antichitate. Studiile istorice, întemeiate pe texte literare și pe inscripții, dovedesc că în această lungă și îndîrjită luptă, Traian a fost nevoit să concentreze o armată ce depășea 150 000 de soldați, cifră nemaiîntîlnită pînă la acea dată în analele istoriei războinice. Fără să aibă aceleași calități artistice și re-

Șef de oaste dac purtînd „gladius" — veșmînt de luptător — înconjurat de trei tarabostes cu scuturi din bronz cizelat

În folosirea arcului, dacii se dovedeau deosebit de iscusiți. Cronicarii vorbesc despre arta lor de a nimeri ținta din goana cailor

prezentînd doar un episod al acestor lupte, monumentul triumfal de la Tropaeum Traiani (Adamclisi) confirmă din toate punctele de vedere această viziune, înainte de toate politică. Desigur, nu s-ar putea afirma — au dovedit-o studiile mai recente de istoria artei romane — că fiecare amănunt, fiecare luptă reprezentată de metopele acestor două monumente ar fi făcut obiectul unei schiţe prealabile, executate în momentul luptei, la faţa locului. Ceea ce ne interesează însă este faptul că cele două războaie dacice urmează în desfăşurarea lor o logică strategică evidentă, şi că rezistenţa dacilor n-a luat sfîrşit decît în momentul în care Decebal a preferat să se sinucidă decît să cadă în mîinile adversarului său. Această emoţionantă scenă de pe Columnă a fost confirmată în ultimii ani de un monument descoperit la Filippi, în Macedonia romană, şi în care ofiţerul roman Tiberius Claudius Maximus povesteşte cum l-a ajuns din urmă pe Decebal şi cum acesta, nevoind să se predea, s-a sinucis. Avem deci tot dreptul să afirmăm că, lipsit de atît de multe ori de izvoare scrise sau arheologice, ce

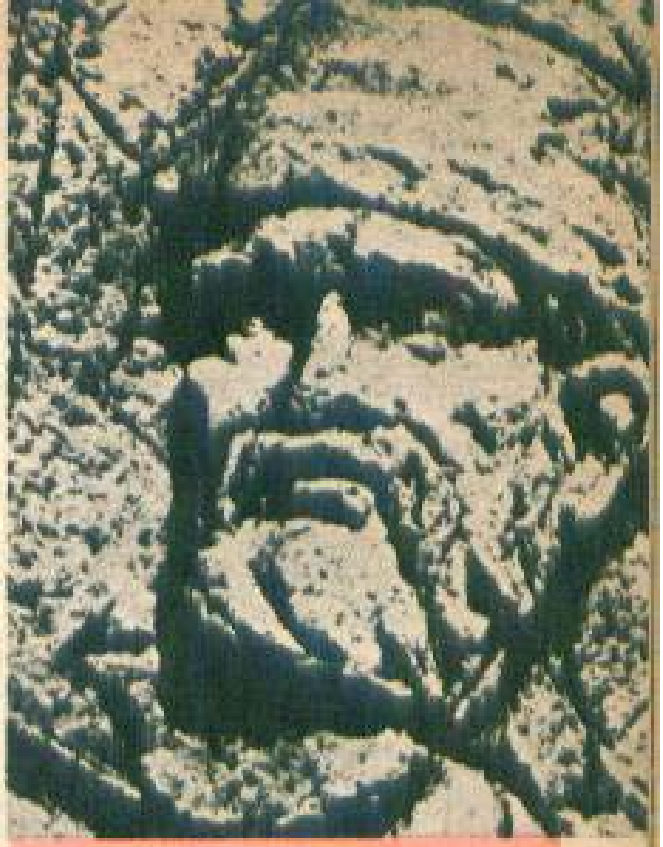

Portret de tarabostes (nobil) dac. Casheta caracteristică din pîslă de lînă atestă apartenenţa lui la clasele superioare ale orînduirii sociale dacice

Berbecele folosit la spargerea zidurilor de cetate şi a întăriturilor de piatră era o altă armă redutabilă a dacilor

Un car de luptă purtînd drapelul dacilor ne dezvăluie meşteşugul strămoşilor noştri în făurirea roţilor cu spiţe şi a osiilor cu bucşe

pot povesti, fiecare în felul lor, o asemenea încleştare şi consecinţele sale, poporul român are totuşi norocul să poată citi în scenele Columnei şi ale monumentului triumfal de la Adamclisi ceea ce, cu un termen foarte plastic, a fost denumit „actul său de naştere".

10. Folclorul, mitologia populară, chiar şi poezia cultă au „idilizat" într-o bună măsură, probabil din motive justificate, „armonia" daco-romană după cucerirea Daciei de către imperiul roman. Am putea spune că, în felul acesta, afirmîndu-ne descendenţa din Decebal şi Traian, facem „cultul" propriului duşman şi cotropitor al pămînturilor strămoşilor noştri. Cum explicaţi asta ?

— Desigur, o anumită idilizare a existat în acest sens încă din vremea romană. Cum era şi firesc, ea a fost preluată şi amplificată în epoca Renaşterii. Şi, tot atît de firesc, ea a fost reluată, chiar în chip excesiv, de şcoala latinistă din secolul trecut. Singurul care şi-a dat seama de inexactitatea, mai exact vorbind de exagerarea la care a dus şi duce o asemenea idilizare, a fost Nicolae Bălcescu. Sigur este deci că, într-o anumită măsură, s-a ajuns, dacă nu la un „cult", cel puţin la idealizarea marelui adversar al dacilor, Traian. Şi totuşi, un fapt rămîne valabil : cum poate considera istoricul, subliniind toate aspectele interesante ale civilizaţiei dacilor, toate aspectele rezistenţei lor îndîrjite, cu rezultatul obiectiv, final : la capătul acestor războaie de cucerire, la capătul unei stăpîniri romane, desigur dure, a rezultat un fapt : poporul român vorbeşte astăzi o limbă neolatină, şi acest fapt este rezultatul istoric, cu sau fără voia noastră, al unui proces obiectiv.

Şi mai adăugăm un fapt : în mitologia populară, Traian apare atît de frecvent şi atît de idealizat de însuşi poporul român, încît nu cred că putem cere socoteală cîntăreţilor populari şi creatorilor de artă populară că n-au învăţat „bine" istoria cotropirii romane. S-a petrecut un proces de lungă durată şi de remodelare a unor imagini de mult cristalizate, încît sîntem singurul popor în al cărui folclor se subliniază binefacerile „părintelui" nostru Traian. În fond, poporul român are printre alte merite şi acela de a se prezenta în faţa istoriei cu o deplină unitate de limbă, de tradiţie şi istorie.

Cred că am dreptul să amintesc la sfîrşitul acestui interviu emoţia pe care am simţit-o în toamna anului 1970, cînd, participînd la un colocviu la Regensburg, ca oaspete al istoricilor din R.F.G., am ascultat raportul profesorului R. Mayer, pe atunci rectorul universităţii din acest vechi centru de cultură german. Raportul, minuţios şi metodic, analiza conceptul de naţiune, aşa cum a apărut şi apare el în numeroase lucrări cu caracter filozofic, politic şi istoric, editate din secolul XIX şi pînă astăzi. Savantul german sublinia pe drept cuvînt atît varietatea punctelor de vedere cu privire la acest concept, cît şi dificultatea unei definiţii atotcuprinzătoare, de natură să satisfacă exigenţele istoricilor şi, deopotrivă, pe cele ale juriştilor şi filozofilor. Ajungînd la felul în care această problemă a fost rezolvată în epoca noastră, prof. Mayer afirma : „O singură definiţie dată conceptului de naţiune mi-a provocat întreaga satisfacţie, şi anume cea enunţată de dl. Nicolae Ceauşescu cu prilejul aniversării, în 1968, a 50 de ani de la unirea Transilvaniei cu România şi a formării statului român unitar". Am ascultat cu deosebit interes şi chiar cu emoţie eruditul comentariu făcut de raportor acestui concept, comentariu care înfăţişa capacitatea omului de stat român de a da o asemenea cuprinzătoare definiţie, tocmai datorită faptului că, la 1 decembrie 1918, se încheia un lung proces istoric al unui popor unitar prin teritoriul său de baştină, prin limba şi tradiţiile sale comune şi, mai ales, prin conştiinţa entităţii şi a idealurilor sale, a luptei şi rezistenţei sale, a setei sale de dreptate, libertate şi neatîrnare, cu un singur cuvînt, a demnităţii sale.

Interviu consemnat de
Ioan GRIGORESCU

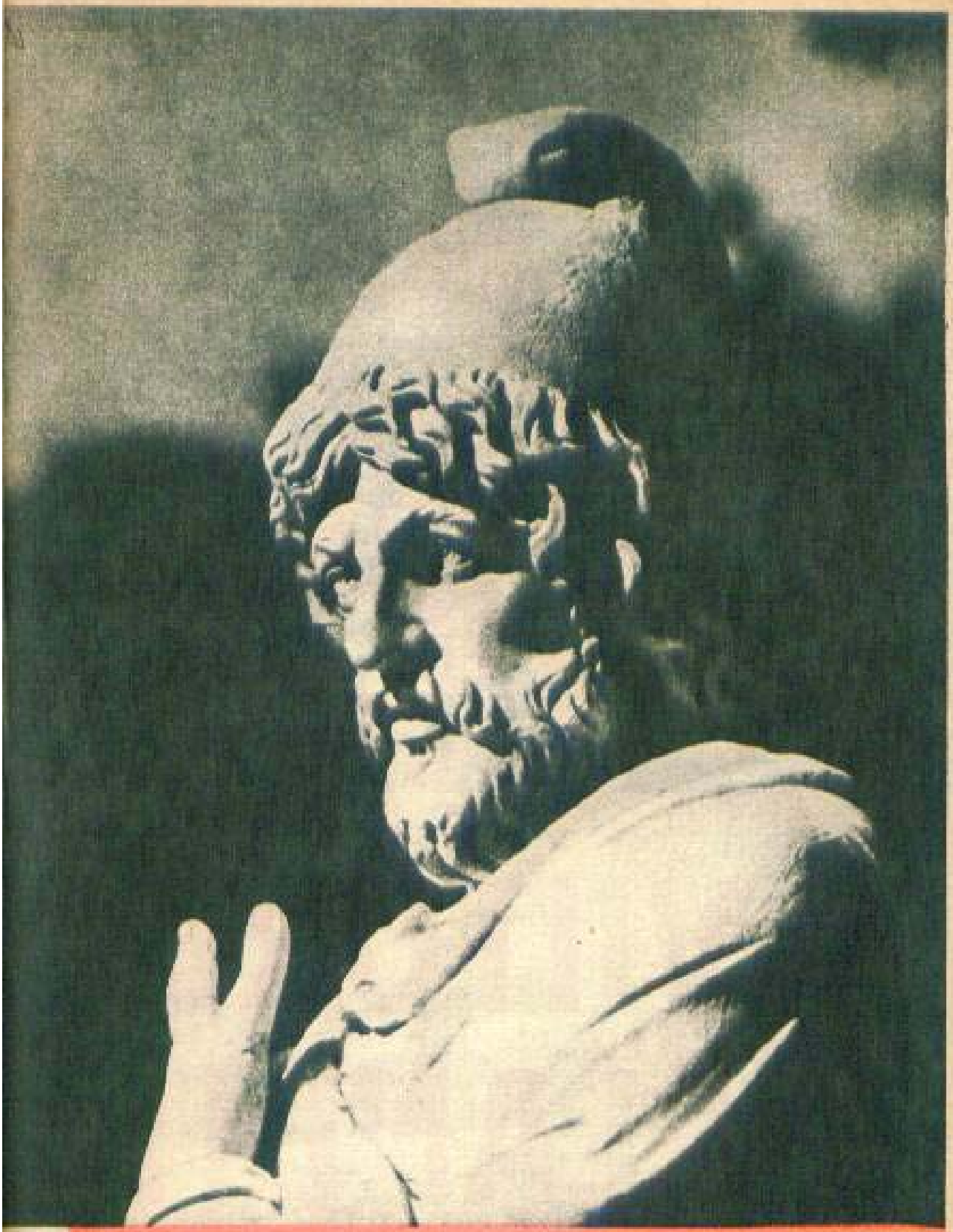

Nu dispunem de un portret al lui Burebista. Dar chipul unui astfel de nobil anonim dac, expus în Piazza del Popolo (Roma), ne lasă să ni-l închipuim ca pe un bărbat falnic, înțelept, de o mare dîrzenie, așa cum sînt, de altfel, înfățișați numeroși alți daci în statuile sculptate în vremea lui Traian și Hadrian păstrate în muzeele din Napoli, Florența și Roma

Desen de Traian VASAI

VIITORUL PLANETEI

ÎN RETORTELE

La Viena – între Euterpe și Minerva

O străveche tradiție a conferit Vienei renumele de „capitală a muzicii". Am cunoscut însă Viena și în postura de „oraș al dialogului internațional", participînd, în vara anului 1979, în calitate de trimis special al „Scînteii", la Conferința Națiunilor Unite pentru știință și tehnologie în folosul dezvoltării.

În „Olimpul" vienez al muzicii, Euterpe cîntă în duet cu Minerva — caracteriza în mod plastic un ziarist auspiciile nobile sub care s-au deschis lucrările forumului mondial, asociind legendara protectoare a muzicii cu zeița înțelepciunii și a cunoștințelor. Într-adevăr, la Stadthalle, marea sală-gazdă, momentele inaugurale s-au desfășurat sub lira Euterpei. În fața celor cîteva mii de delegați veniți din peste 140 de țări ale lumii, o orchestră așezată chiar lîngă tribuna conferinței a interpretat fragmente din Beethoven, Ceaikovski, Gershwin, ale căror acorduri înălțătoare au răsunat ca o chemare a muzicii la armonie, la înțelegere și cooperare. O simbolică subliniere a vocației universale a științei și tehnicii. Pentru că, la fel ca muzica și arta în general, știința și tehnica sînt bunuri ale întregii umanități.

Din păcate, realitățile zilelor noastre nu sînt „la unison" cu acest deziderat vital al omenirii contemporane. Accesul a numeroase state la „apa vie" a științei și tehnicii continuă să fie blocat. Aceasta se întîmplă — paradoxal — într-un moment în care o mare parte a uriașului potențial științific de care dispune omenirea continuă să fie folosită pentru distrugere, pentru sporirea „arsenalelor morții".

Știința s-a născut însă din aspirația spre cunoaștere a omului, din năzuința de a folosi bogățiile pămîntului și de a stăpîni forțele naturii. Ea are, de aceea, o profundă menire umanistă. Tocmai în această predestinație universală și umanistă a științei și-a găsit imboldul hotărîrea adoptată de Națiunile Unite pentru a organiza o dezbatere la scară planetară asupra unei cerințe de arzătoare actualitate : asigurarea accesului liber al fiecărui popor la cuceririle științei și tehnicii, împărțirea fructelor gîndirii umane în folosul fiecăruia și al tuturor.

„Trebuie făcut totul ca știința și tehnologiile moderne să servească progresului și dezvoltării libere, independente a tuturor popoarelor. Progresul și independența națională, știința și pacea sînt inseparabile" — sublinia tovarășul **NICOLAE CEAUȘESCU** în **Mesajul adresat Conferinței de la Viena**, confirmînd încă o dată vocația României de promotoare a înțelegerii și conlucrării între toate statele lumii, în scopul progresului și păcii.

ȘTIINȚEI

Viena, august 1979. 4 000 de delegați din 140 de țări ale lumii dezbat o problemă de importanță vitală pentru viitorul omenirii : folosirea științei și tehnicii pentru dezvoltare.

„România — ne spunea, în cadrul unei convorbiri, JOAO FRANK DA COSTA, secretarul general al conferinței — a fost una dintre țările cu rolul cel mai activ în pregătirea și desfășurarea lucrărilor forumului de la Viena, ea numărîndu-se printre inițiatorii acestei conferințe. Un merit inestimabil revine pe acest plan președintelui României, Nicolae Ceaușescu, în a cărui concepție teoretică problemele cooperării internaționale în domeniul științei și tehnicii sînt integrate în mod armonios și eficient în contextul mai vast al făuririi noii ordini economice și politice internaționale. Pentru că, așa cum pe bună dreptate arată președintele României, nu putem avansa pe calea instaurării unei noi ordini economice dacă nu se depun concomitent eforturi pentru lichidarea decalajelor economice și, în primul rînd, a celor tehnico-științifice, pentru stăvilirea cursei înarmărilor, pentru înlăturarea stărilor de conflict și tensiune în diversele regiuni ale globului.

Adresăm întreaga noastră gratitudine României și președintelui ei pentru marea contribuție materială și intelectuală adusă la desfășurarea conferinței".

„Lipsă de pîine și belșug... de bombe"

Știință, progres, dezvoltare. Sînt termeni care au fost rostiți de cele mai multe ori la această conferință. Asocierea lor definește speranțele sau iluziile omenirii în legătură cu evoluția civilizației contemporane ?

Conferința de la Viena pentru știință și tehnologie a aprins din nou lumina verde a speranței. În acest sens, directorul general al UNESCO, AMADOU M'BOW, prezent la dezbateri, ne-a spus:

„Cum să nu fii șocat de absurditatea actualei «stări a lumii»? Știința și tehnica au deschis omenirii perspective nemaiîntîlnite de înflorire, însă numai armamentul nuclear existent la ora actuală posedă o forță distructivă de cinci ori mai mare decît cea suficientă pentru a stinge orice urmă de viață pe planeta noastră. La această amenințare a morții absolute se adaugă realitatea morții cotidiene, provocate de focarele de violență și zonele de mizerie și sărăcie care se mențin și chiar se lărgesc pe di-

verse continente. Abundență de bombe ucigătoare și lipsă de pîine!

Conferința O.N.U. pentru știință și tehnologie în folosul dezvoltării a creat tocmai această stare de alertă a conștiinței individuale și colective, atacată brutal atît de problemele «dezvoltării... subdezvoltării», cît și de cele ale proliferării arsenalelor morții. Omenirea, în ansamblul său, dispune, totuși, de suficiente mijloace, de puterea necesară pentru a rezolva majoritatea problemelor cu care este confruntată. Iar această putere se numește știință, după cum spunea Francis Bacon. Dar numai o știință în folosul păcii, adăugăm noi. Necesitatea angajării țărilor în curs de dezvoltare într-un efort tenace de a stăpîni știința și tehnica devine o problemă de supraviețuire.

În același timp, comunității internaționale îi revine sarcina de a desfereca porțile de acces pentru țările rămase în urmă. Dacă țările dezvoltate vor manifesta voința politică reală de a pune știința și tehnica în serviciul bunăstării și progresului tuturor popoarelor, omenirea își va putea înfăptui multe din speranțele pe care le nutrește în pragul celui de-al treilea mileniu".

Dosarul „știință — tehnică — dezvoltare", aflat în dezbaterea marelui forum de la Viena, reprezintă, de fapt, o oglindă a antipozilor : omenirea s-a înălțat pe culmi de nebănuit în necontenita sa ascensiune, în marea aventură a cunoașterii ; și totuși civilizația actuală a planetei continuă să înfățișeze dramatice abisuri ale lipsurilor și întunericului.

Această antiteză incredibilă între posibilitățile de progres imense, mereu înnoite, oferite omenirii de revoluția științifică și tehnică, și accentuarea inegalităților dezvoltării, a prăpastiei dintre state reprezintă o anomalie flagrantă a epocii noastre, în jurul căreia au gravitat dezbaterile conferinței.

Cum arată „tehnica" oferită țărilor sărace de unele state industrializate

(Din revista „Magazinging")

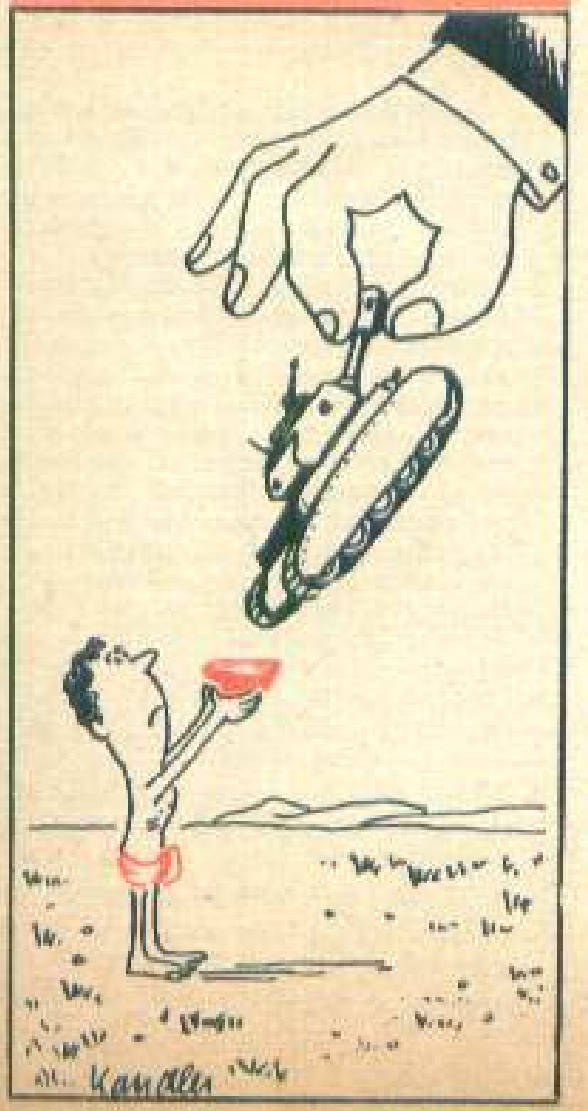

„Stăpînul naturii" încearcă să iasă din deșertul tehnologic

Omul este tot mai mult, așa cum i-a ursit Descartes, „posesorul și stăpînul Naturii". O armată de oameni de știință, de savanți — aproape tot atîția la număr cîți au trăit de-a lungul tuturor timpurilor pînă acum — transformă astăzi și va continua să transforme cele mai îndrăznețe visuri și speranțe în realitate vie, palpabilă. Copiii din zilele noastre descoperă cu uimire că trăiesc aievea în universul miracolelor și anticipațiilor științifico-fantastice din cărțile lui Jules Verne. „Miracolele" științei și tehnicii contemporane nu au apărut însă ca efect al unei lovituri de baghetă magică. Ele sînt rezultatul unei sume incalculabile de eforturi,

Inventarea roții — moment de răscruce în istoria dezvoltării tehnicii — va sluji încă din antichitate și scopurilor războinice. În fotografie: car de luptă de pe basorelieful unei necropole egiptene de la Theba

de cercetări, de reușite și eșecuri desfășurate de-a lungul mileniilor.

...Această istorie fascinantă a dezvoltării științei și tehnicii ar începe în timpurile imemoriale, probabil în clipa în care omul cu privirea abia înălțată spre orizont a descoperit că focul se poate naște prin frecarea a două bucăți de lemn sau ciocnirea dintre cremene și metal și s-a putut astfel smulge din noaptea cavernelor și din suferințele frigului. Tocmai de aceea, legendarul Prometeu a devenit un simbol al civilizației născinde, al eliberării din haos, neputință și ignoranță, iar focul pe care acesta l-ar fi dăruit oamenilor — o forță călăuzitoare pe calea progresului.

„Se pare că, în unele zone ale globului, dezvoltarea s-a oprit la epoca primitivă" — spunea un participant la conferință. Într-adevăr, reportaje cu alură de senzațional publicate de presa occidentală anunță că, în diverse țări latino-americane, în Columbia, de pildă, unii locuitori recurg încă la frecarea lemnelor pentru aprinderea focului.

Din momentul în care omul primitiv și-a făurit prima unealtă din piatră cioplită și pînă cînd a inventat plugul de lemn au trecut mai bine de 400 000 de ani.

O întrebare vitală a fost rostită de la tribuna forumului mondial de la Viena de către reprezentantul malian : „Oare cîți ani, cîte secole mai au de așteptat atîția oameni de pe continentul african pentru a folosi și alte mijloace tehnice în agricultură în afară de săpăligă și plugul de lemn ?"

Cu mii și mii de ani înaintea erei noastre, un om a privit, poate, la discul soarelui călător și a inventat roata. Abia de atunci, istoria științei și tehnicii începe să înainteze parcă... pe roate. La propriu și la figurat. Apare și se dezvoltă mecanica aplicată, despre care Leonardo da Vinci avea să spună că reprezintă „paradisul cunoștințelor matematice". Se naște și crește „o civilizație a roții", o uriașă familie tehnică purtînd ca emblemă roata soarelui. De la roata morii și a olarului, la industria rotițelor de ceasornic, al cărei semnal îl dă „oul din Nürnberg", primul ceasornic de buzunar din lume, fabricat de Henlein... De la căruța cu patru roți, folosită pentru prima dată cu circa o mie de ani înaintea erei noastre, la caleașca hipomobilă construită la Berlin în 1665, străbunica automobilului... De la Heraclit, care, încă în anul 355 i.e.n., afirma că Pămîntul se rotește în jurul axei sale, la Galileo Galilei, cu stri-

gătul său ca o sfidare adresată imobilismului în gîndire, dar şi ignoranţei şi obscurantismului secolului al XVII-lea. „E pur, si muove!" (Şi totuşi, se mişcă !)...

Iată funcţionează prost, vinovat este neocolonialismul, care practică „furtul de creiere" şi împiedică formarea cadrelor. Ţăranul african se mai luptă cu seceta, dar şi cu feudalismul... Iată de ce aceste sta-

Dacă primul calculator electronic construit de Mauchly şi Eckert în 1943–1945 – eveniment epocal, la fel de important în istoria tehnicii ca şi inventarea roţii – cîntărea cîteva tone, astăzi introducerea circuitelor electronice integrate a dus la miniaturizarea şi răspîndirea ordinatoarelor în întreaga lume

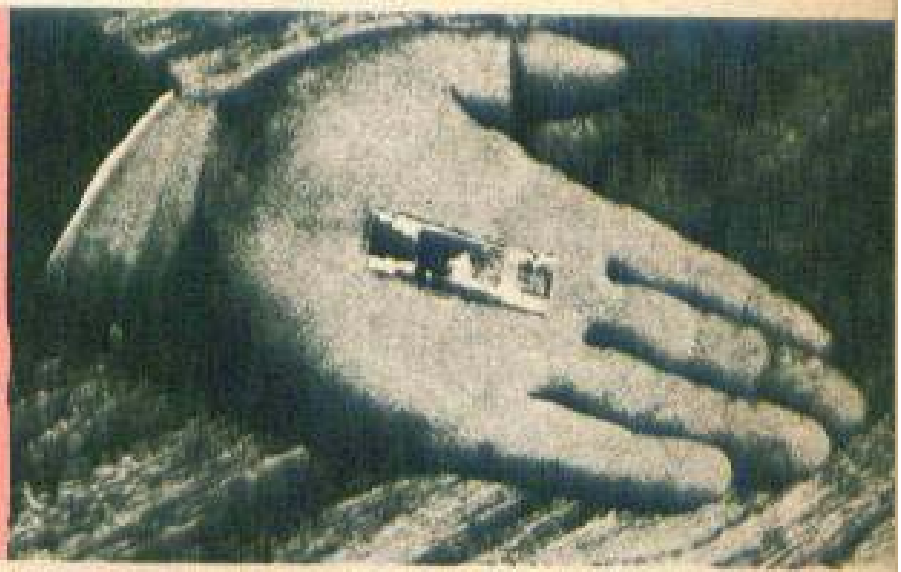

Strigătul lui Galilei străbate istoria, răsunînd ca o gravă acuzaţie împotriva acelora care, în veacul nostru, urmăresc în continuare să ţină roata dezvoltării în loc, să menţină popoare întregi în bezna obscurantismului.

„Africa apare, în ochii străinilor şi chiar ai locuitorilor ei, un continent bîntuit de obscurantism — ne spunea la Conferinţa de la Viena un delegat din Benin, QUIRINO LANHOUNMEY. Nu în puţine ţări de pe continent continuă să mişune hoarde de vrăjitori şi de magi, mai prolifici ca lăstarii de bambus după ploaie. Ritualurile lor abracadabrante se alătură poruncilor religioase: «Crede şi nu cerceta!». Or, obscurantismul rămîne inamicul nr. 1 al ştiinţei, al progresului. De aceea, sub aspectul dezvoltării ştiinţei şi tehnicii, Africa a fost ţinută multă vreme în starea unui imens deşert. Un deşert tehnologic. Şi dacă economia continentului negru e atît de slab dezvoltată, vinovat este imperialismul, care i-a spoliat bogăţiile naturale şi munca oamenilor. Dacă o ţară africană nu poate vinde azi decît alune, vinovat e colonialismul, care a condamnat-o la monocultură sau monoproducţie. Dacă administraţia naţionale africane nu mai acceptă «predestinarea» la înapoiere. Ele încearcă să iasă din «deşertul tehnologic»".

Dezvoltarea în afara ştiinţei? Ca viaţa fără aer!

Aventura modernă a ştiinţei şi tehnicii a început într-un ceaun aburind pe plită, sub privirile atente ale celui mai ciudat şi mai genial bucătar al tuturor timpurilor — francezul Denis Papin. Jocul sincopat al capacului, urcînd şi coborînd sub presiunea aburilor, i-a sugerat lui Papin principiile de bază ale funcţionării maşinii cu abur. Oare cît ar mai fi suferit omenirea de „foame tehnică", dacă Papin nu ar fi fost exilat la Londra şi constrins de sărăcie să fie nevoit să-şi gătească singur?

Toţi inginerii şi specialiştii secolului al XVIII-lea sînt descendenţi — „nepoţi" şi „strănepoţi" — ai lui Papin. O mare „familie" industrială, un secol de cercetări. Inginerul englez James Watt pune la punct maşina cu abur a timpurilor moderne, care avea să declanşeze o

nouă revoluție în industrie și transporturi.

Destinul primului motor din lume a fost însă la început învăluit în „aburii" incertitudinilor și scepticismului contemporanilor. În zorii veacului al XIX-lea, americanul Robert Fulton propune lui Napoleon Bonaparte un proiect de vapor cu motor cu aburi și este refuzat. Unii istorici susțin că această lipsă de intuiție tehnică a genialului conducător militar i-a fost fatală și că, dacă ar fi acceptat crearea unei flote înzestrate cu motoare cu aburi, alta ar fi fost soarta bătăliei de la Trafalgar și chiar istoria Franței și a lumii.

Dar oare de „intuiție tehnică" duc lipsă astăzi țările lumii a treia? Țările slab dezvoltate dețin numai 2 la sută din activitățile de cercetare-dezvoltare desfășurate pe plan mondial, practic întreaga capacitate științifică și tehnologică a lumii fiind concentrată în statele industrializate — se precizează în voluminoasele rapoarte statistice cuprinse în dosarele conferinței. Decalajul în privința echipamentului și bazei tehnologice este atît de mare, încît — în condițiile în care țările sărace ar reuși, printr-un miracol, să-și dubleze ritmul de creștere, iar lumea industrializată să se mențină la rata actuală scăzută — *ar fi nevoie de secole pentru egalizarea venitului național pe locuitor.*

În ansamblu, statele bogate cheltuiesc pentru cercetarea științifică de 49 de ori mai mult decît țările în curs de dezvoltare, iar pe locuitor — de 135 de ori mai mult. Cheltuielile pe locuitor pentru cercetare-dezvoltare sînt de 155 de ori mai mari în S.U.A. față de Coasta de Fildeș și de 147 de ori mai mari în Anglia față de Thailanda.

Desigur, alta ar fi fost soarta „lumii a treia" dacă numărul inginerilor și specialiștilor în domeniul științei și dezvoltării de aici — 288 000 — nu ar fi de aproape șapte ori mai mic decît în țările industrializate — circa 2 milioane. Efectivul personalului științific și tehnic la 10 000 de locuitori este de peste 86 de ori mai mic în Togo față de Franța și de aproape 170 de ori mai mic în Panama față de Japonia.

„Accesul la cuceririle științei și tehnicii — ne declara șeful delegației Algeriei, SID DERRADJI — reprezintă un drept natural al fiecărui popor, așa cum fiecare om are dreptul la aer. Iar dezvoltarea lipsită de binefacerile științei este la fel de iluzorie ca viața unui om fără aer. Știința modernă, ca și fiica sultanului din O mie și una de nopți, este înconjurată de șapte ziduri și păzită cu strășnicie. Bariere economice, bariere financiare, bariere militare — un sistem draconic de opreliști a fost înălțat de fostele metropole pentru a împiedica accesul țărilor dezmoștenite.

Toate aceste tactici insidioase vizează același țel: consolidarea monopolului țărilor bogate pe întreaga filieră — de la faza de concepție și cercetare, la faza de industrializare și comercializare a științei și tehnicii, perpetuarea și accentuarea **neocolonialismului tehnologic".**

„Racheta" lui Stephenson și transferul de tehnologie

În toamna anului 1979, după 150 de ani de la eliberarea certificatului de naștere a transporturilor feroviare, în faimosul Hyde Park din Londra, vizitatorii au putut admira o copie fidelă a „Rachetei" cu aburi (este vorba despre „străbunica" locomotivelor cu aburi, creată de George Stephenson și botezată „Rocket" (Racheta) într-un concurs, la 9 octombrie 1829, cînd vehiculul a atins viteza „incredibilă" de 24 km pe oră!). Ziarele britanice au scris că a fost o aniversare plină de nostalgie în condițiile actualei crize a petrolului. Mesagerul progresului tehnic din secolul trecut a revenit brusc în actualitate.

A folosi tehnici și tehnologii tradiționale, a recurge la înțelepciunea și creativitatea predecesorilor înseamnă oare un recul pe linia progresului tehnic? Întrebarea este

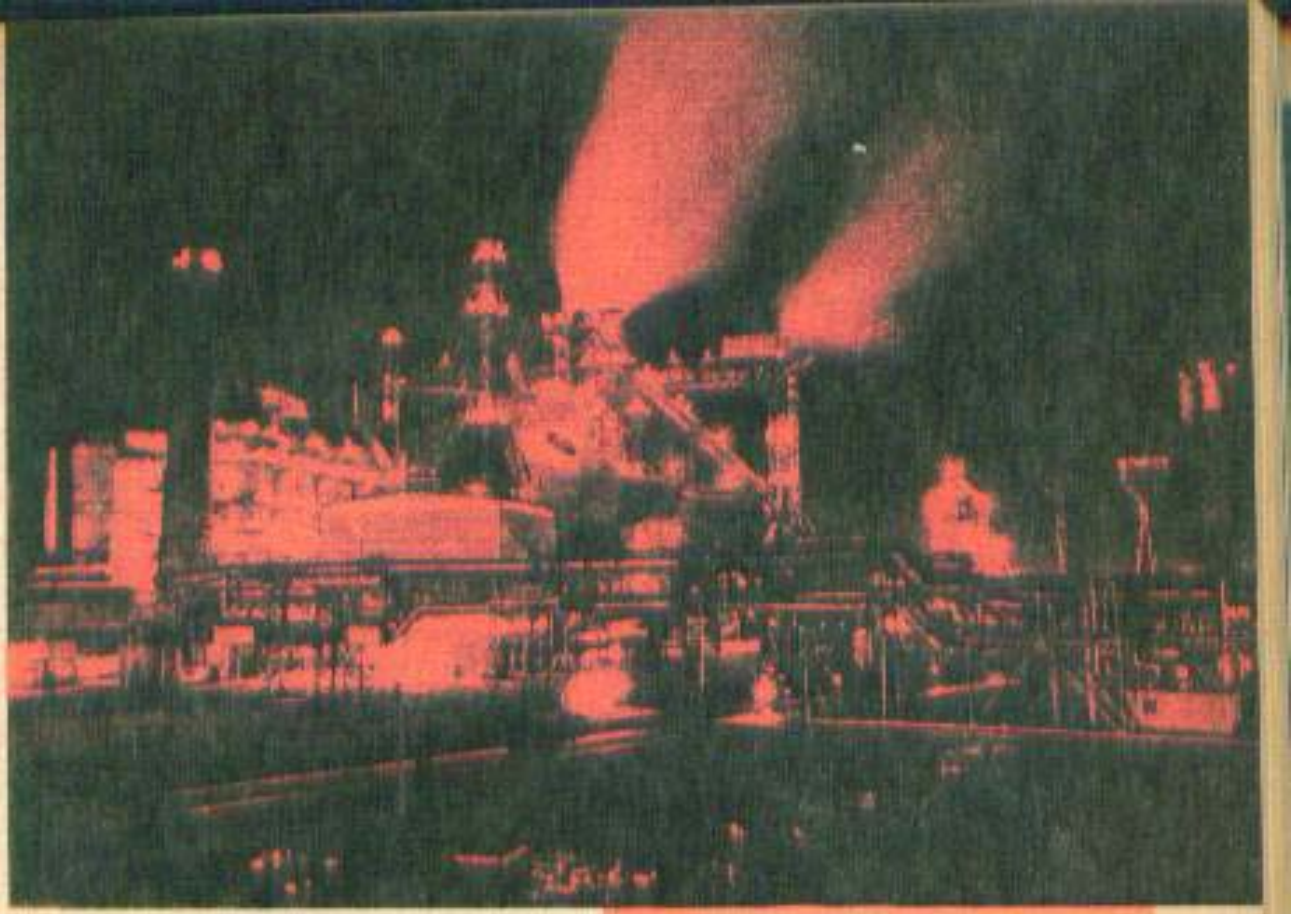

Cea mai mare stea din constelația tehnică a siderurgiei mondiale : primul furnal din lume de 5 000 metri cubi, construit în orașul sovietic Krivoi Rog.

legată de o problemă-cheie abordată de participanții la conferința de la Viena, și anume transferul de tehnologie. Am notat în acest sens opiniile lui WACLAW MICUTA, consultant științific polonez, cu care am stat de vorbă la Messepalast, o incintă expozițională tradițională din Viena, unde prezenta o interesantă gamă de unelte și mecanisme agricole. L-am întrebat ce sînt tehnicile „apropriate" sau „adecvate", amintite atît de mult în ultima vreme cînd se vorbește despre transferul tehnologic.

— Mi-ați pus o întrebare „adecvată" — glumește interlocutorul nostru, privindu-și mijloacele tehnice expuse în fața vizitatorilor. Priviți, bunăoară, această pompă hidraulică inventată de secole — o țeavă prin care apa este pompată la o înălțime de pînă la 150 de metri, fără electricitate, fără nici un alt consum de energie decît a apei însăși. Este o creație genială și, totuși, se pare că ea a fost dată uitării pretutindeni, deși nimic nu s-a inventat mai ingenios și mai economicos pînă acum pentru irigarea terenurilor. Pentru că a apărut, așa... un fel de „idiosincrazie" față de ceea ce s-a creat odinioară, tehnica tradițională fiind calificată, pur și simplu, de către unii specialiști, ca arhaică, primitivă. Este, după părerea mea, o concepție greșită și dăunătoare dezvoltării. Căci practica dovedește nu o dată că știința tradițională a reușit să dezvolte tehnici care să respecte ecosistemele și rigorile mediului. De aceea trebuie păstrată și valorificată această tehnică făurită, cum se spune, de puterea creatoare colectivă a popoarelor, răspunzînd prin spiritul ei practic sfidărilor mediului natural. Strămoșii noștri au creat o tehnică a vieții și a supraviețuirii. Ei bine, acest gen de tehnici — de la cele mai simple pînă la cele moderne — reprezintă tehnicile apropriate.

Omul a reușit să perfecționeze într-un grad incredibil tehnica calculatoarelor electronice, construind „creiere artificiale" superinteligente, o formă nouă de organizare a materiei. Dar aproape două treimi din populația globului nu știe „să bată" grîul, nu cunoaște

tehnici sau tehnologii elementare, primordiale, practicate de secole și milenii chiar.

— S-ar putea să fiți acuzat că sînteți retrograd...

— Da. Există un curent de opinie care susține că promovarea tehnicilor simple în agricultură, de pildă, înseamnă a trage lumea a treia înapoi, a o condamna la regres. Dar „autorii" unor asemenea acuzații sînt sau ignoranți sau lipsiți de onestitate. Tehnica, chiar dacă ar fi cea mai modernă, sofisticată, computerizată, nu înseamnă neapărat că răspunde imediat nevoilor dezvoltării. Utilizarea tehnicilor simple nu exclude însă folosirea concomitentă a celor moderne. După părerea mea, tehnica apropriată — fie simplă, fie complicată — este aceea care slujește în mod firesc omului, răspunde cel mai bine cerințelor dezvoltării și asigură cel mai înalt randament într-un anumit context economic și social.

...În prezent, aproape 800 milioane de oameni trăiesc în „sărăcie absolută". Această realitate strigătoare la cer se menține în pofida faptului că în multe din aceste țări s-a recurs masiv la tehnologie modernă din diverse țări occidentale. Cum se explică acest paradox ?

La această întrebare iată răspunsul lui JANEZ STANOVNIK, secretarul executiv al Comisiei Economice a O.N.U. pentru Europa, prezent la forumul științific de la Viena :

— Situația pune în lumină eșecul operațiunii de transplant. Se știe că în țările vest-europene, de pildă, aplicarea acestor tehnici a reușit să ducă la eliminarea formelor celor mai răspîndite și mai umilitoare de sărăcie, ceea ce a generat iluzia universalității modelului tehnologic occidental.

Dar acum se știe : acest model nu este universal și, de fapt, nici nu există un asemenea model universal. În momentul creșterii europene s-au produs cel puțin două fenomene, care la ora actuală nu își au echivalent. Mai întîi, creșterea demografică a Europei nu a depășit niciodată 1,6 la sută pe an. Or, actualmente, în țările lumii a treia creșterea este de peste 3 la

Discrepanțele dintre condițiile de viață, un corolar dramatic al decalajelor tehnico-științifice.

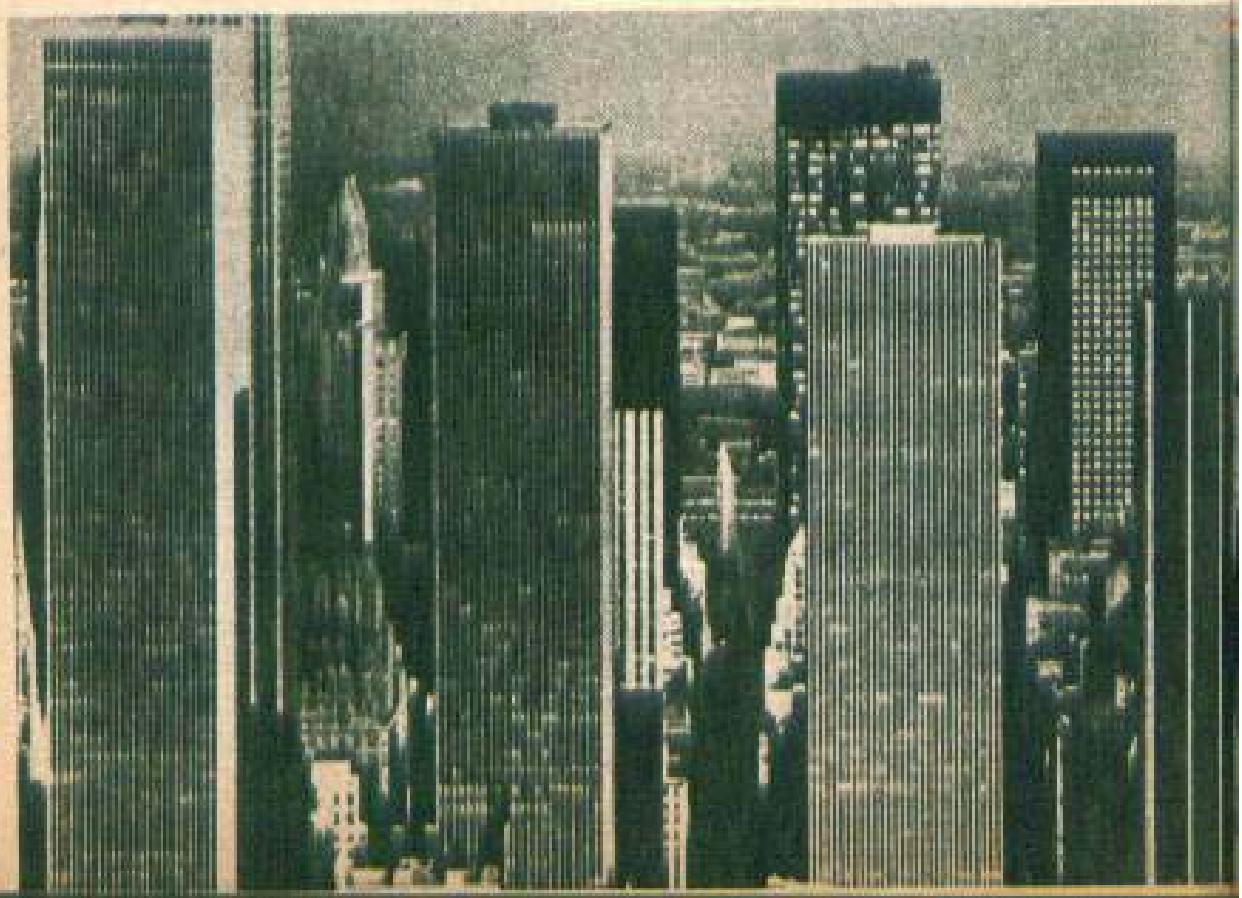

sută, adică dublă. Pe de altă parte, Europa de la răscrucea secolului trecut cu cel actual „a exportat" spre alte continente circa 85 de milioane de oameni, ceea ce a permis o mai bună împărțeală a fructelor creșterii. Unde pot fi intîlnite astăzi pămînturi a căror populare să permită o slăbire a presiunii demografice în țările în curs de dezvoltare ?

În același timp, este vorba de structurile diferite ale economiilor țărilor slab dezvoltate, care încearcă să „integreze", printr-un soi de „mimetism tehnologic", tot felul de tehnici importate din Occident. Acestea sînt valabile numai pentru o industrie modernă și de aceea ele rămîn, de multe ori, fie inutilizabile, fie doar o enclavă, un corp străin într-o economie slab dezvoltată.

— Și atunci, țările în curs de dezvoltare vor trebui să renunțe să mai importe tehnologii moderne din țările avansate ?

— Problema se pune nuanțat, ca să zic așa. Pe de o parte, prin forța lucrurilor, orice stat — fie el din lumea a treia, socialist sau capitalist — aflîndu-se în contact cu lumea înconjurătoare, este obligat să recurgă la tehnologie modernă. Dacă țara are nevoie de un aeroport, guvernul trebuie să îl dotеze potrivit standardurilor internaționale ; dacă țara vrea să dispună de o infrastructură portuară, va trebui să opteze pentru echipamente moderne, care să permită acostarea oricărui tip de nave. Se produce deci o inevitabilă „osmoză" între orice entitate politico-economică și lumea exterioară, proces care nu poate avea loc decît la nivelul tehnologic cel mai înalt. Adevărata problemă este de a ști dacă tehnologia adusă din afară este susceptibilă să răspundă nevoilor majorității populației, respectiv condițiilor existente în țara importatoare sau dacă, prin însăși natura sa, tehnologia occidentală nu creează vreun dezechilibru fundamental între o infimă parte a populației (cea beneficiară) și marea masă.

Civilizația se grăbește

Întreaga civilizație a evoluat, se poate spune, sub semnul vitezei. Dar aspirația omului de a se deplasa cît mai rapid și-a găsit tîrziu materializarea tehnică. Cu 6 000 de ani înaintea erei noastre, cel

mai rapid mijloc de deplasare a omului pe distanțe mari îl constituia caravana de cămile, supranumite „corăbiile deșertului", care parcurgeau în medie... cîțiva kilometri pe oră. În 1600 î.e.n., cînd a fost inventat carul de luptă, viteza maximă s-a ridicat la circa 30 km pe oră. În timp ce în secolul XVII, cînd primele diligențe străbat drumurile Europei, ele nu ating în medie (socotind inevitabilele escale) mai mult de 16 km pe oră. Galopul a fost pînă în 1830 viteza cea mai rapidă de transport. Nici pe apă vitezele nu erau mari, ele depîrzînd de forța vîslașilor de pe galere sau de capriciile vîntului. Așadar, pînă în a doua jumătate a secolului trecut, omul — pedestru, ecvestru sau navigator — se putea mîndri că întrecuse nu cu mult rapiditatea.... melcului !

La începutul deceniului '70 al secolului nostru, automobilistul american Gary Gaberdich stabilește recordul mondial de viteză terestră pe pista Lacului Sărat de la Bonneville (S.U.A.), cu un automobil de curse echipat cu un motor cu propulsie prin reacție („Blue Flame") : 1 001 km pe oră !

Timpul parcurs de avioane pe linia Paris—New York s-a scurtat de la aproape o zi în 1946, la numai trei ore și jumătate, cît realizează astăzi avionul „Concorde". Numai în ultimele două decenii, viteza maximă a vehiculelor conduse de om s-a mărit de 40 de ori! Accelerarea vitezei oferă una din cele mai elocvente diagrame ale dinamismului tehnicii.

După ce s-a reînnoit în ritmuri de milenii, de secole și apoi de cîteva decenii, lumea se schimbă astăzi, ca rezultat al „exploziei" științei și tehnicii, de mai multe ori în răstimpul unei singure generații.

Și totuși, la antipozi — o altă „dinamică" a tehnicii și a vieții. Iată opiniile unui specialist brazilian — JOSÉ VARGAS :

„În America Latină există zone unde tehnica „a înghețat" de milenii. În jungla Amazonului sau pe platourile înalte din Anzii Cordilieri, în regiunea Altiplano, oamenii locurilor trăiesc... în trecut. Cei mai mulți nu au depășit epoca de piatră. Abia de curînd și-au făcut apariția cele mai «moderne» mijloace de transport — cîteva roabe de fier. Unii indieni nu au văzut niciodată un tren, o mașină și nici măcar o căruță. Transportul se mai face călare, pe spinarea catîrului, a lamei sau chiar a... omului. Ca să fie găsit un medic, trebuie parcursă o distanță de 130-180 km. Tocmai de aceea mortalitatea infantilă este enormă : jumătate din numărul copiilor mor înainte de a împlini zece ani. Aici întîlnești imagini ale vieții parcă împietrite de la «facerea lumii»".

„Cînd dealul acesta va fi... cîmpia spre alte înălțimi"

Pînă în 1445, cînd Gutenberg inventează tiparul cu litere mobile, Europa producea cărți într-un ritm de 1 000 de titluri pe an. Adică era nevoie de un secol pentru a se strînge o bibliotecă de 100 000 de cărți. Astăzi, la fiecare 50 de secunde apare un nou titlu de carte. Ca urmare, în ultimele trei-patru decenii a apărut o producție de carte egală cu aceea realizată de la începuturile istoriei cărții în peste 5 secole.

Experții au mai calculat că, în a doua jumătate a secolului nostru, la fiecare interval de timp de 10-15 ani, volumul cunoștințelor umane se dublează. Numai în materie de știință, bunăoară, aproximativ 700 000 de autori produc pe an peste 20 000 de articole. Cum se vor mai putea măsura oare proporțiile cunoașterii peste o jumătate de secol, cînd vor exista 8 milioane de oameni de știință, avînd la dispoziția lor 350 000 de reviste de specialitate, adică de zece ori mai mult decît există acum ?

„Timpul lumii finite începe" — spunea acum o jumătate de veac poetul Paul Valéry, crezînd că, în această escaladare tot mai rapidă spre piscul suprem al cunoașterii, omenirea va ajunge o zi cînd sa-

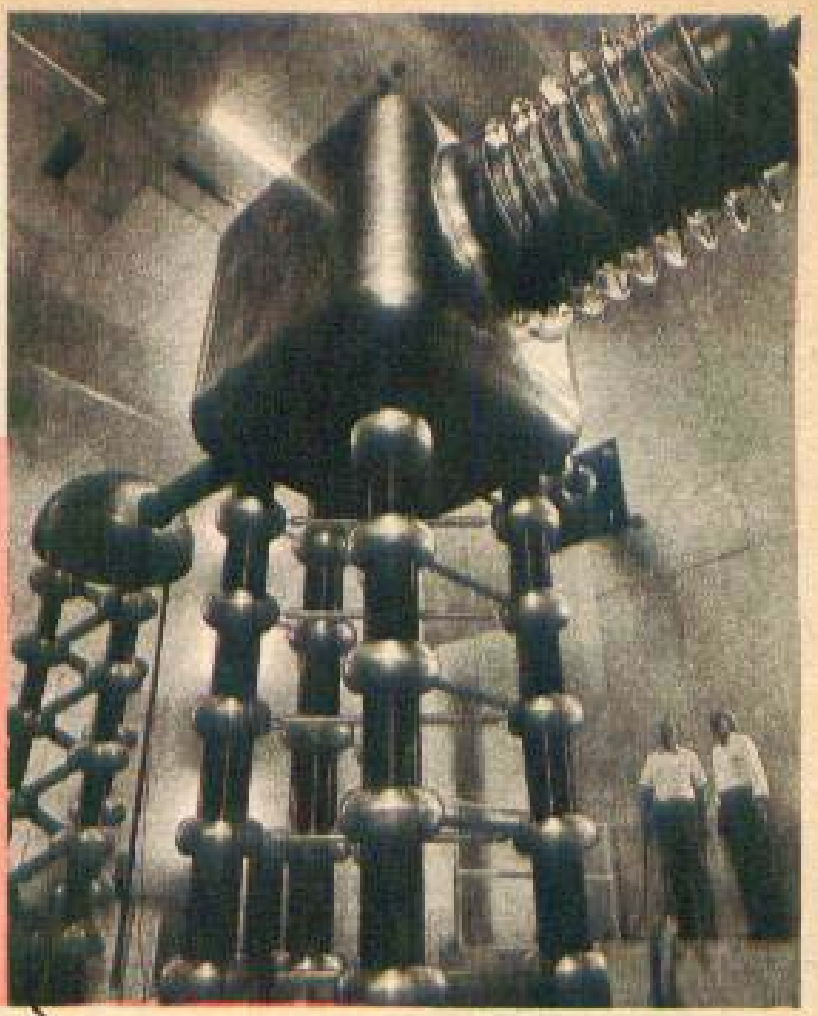

Două imagini semnificative ale progresului științei : aparatul inventat de fizicianul britanic Ernest Rutherford, cu care în 1919 a fost realizată pentru prima oară dezintegrarea artificială a atomului, și acceleratorul gigantic de particule de la Fermi National Laboratory (statul Illinois).

vanții nu vor mai avea nimic de descoperit. Dar de pe celălalt mal al Atlanticului a răsunat, ca răspuns realist, glasul unui alt poet, Walt Whitman : „Nu, atunci dealul acesta va fi cîmpia de la care porni-vom spre alte înălțimi". O viziune optimistă, care sugerează coloana infinită a cunoașterii.

800 milioane reprezintă astăzi totalul analfabeților pe glob, al acelora care nu au bucuria de a lua o carte în mînă. „Cea mai rușinoasă statistică a epocii noastre" — aprecia un orator de la tribuna conferinței vieneze. În țările sărace, 90 la sută dintre copiii din mediul rural nu au pășit vreodată pragul școlii și 80 la sută din adulți sînt prizonieri ai neștiinței de carte. În 1985, în țările lumii a treia, 134 milioane de copii, între 7 și 11 ani, nu vor beneficia de instrucția școlară.

Sînt realități dramatice, în fața cărora omenirea nu poate rămîne indiferentă.

„Cum moare cealaltă jumătate a lumii"

Ultima sută de ani s-ar putea denumi și „secolul comunicațiilor". O rețea tot mai densă de legături vascularizează trupul planetei : de la păienjenișul căilor ferate, șoselelor și autostrăzilor, la rețeaua invizibilă a rutelor aviatice care oferă tuturor harul ubicuității ; de la liniile de telegraf și telefon, la rețeaua de radio și televiziune înzestrată cu sateliți, care permit să ne aplecăm urechea și să ne aruncăm privirea în cele mai îndepărtate unghere ale lumii.

Negustorii Veneției își încredințau avutul hazardului și capriciilor mării, neavînd altă șansă decît de a pîndi în port, luni de zile în șir, albul fluturînd al velelor. Îndrăgostiții sosiți în „lumea nouă" de pe bătrînul continent eu-

ropean și despărțiți în aventura de cucerire a vestului american își trimiteau cu diligență scrisori, chiar dacă nu prea aveau speranța de a mai vedea sosind răspunsurile... Dar ceea ce au pierdut romantismul și poezia — au cîștigat eficacitatea și operativitatea.

De la tam-tam-ul ancestral, codul prin care oamenii primitivi transmiteau din „releu" în „releu" veștile de importanță vitală, la alfabetul lui Morse, apărut spre mijlocul secolului trecut, omenirea a suferit cronic de setea de comunicație.

În contrast, omenirea de azi este supusă unui „asediu informațional". În lume funcționează aproape un miliard de receptoare radio, iar tirajul presei mondiale depășește un miliard de exemplare. Adică, în medie, aproape fiecare familie de pe glob ar putea să asculte radioul și să citească un ziar sau o revistă. De asemenea, există circa 500 milioane de televizoare, peste 300 000 de cinematografe.

Fluxul de știri transmise prin telex din toate punctele globului de agențiile de presă internaționale curge într-un ritm de circa 1 200 cuvinte pe minut.

...O știre transmisă de agenția Reuter pe telexurile din Stadthale, chiar în zilele reuniunii de la Viena, suna astfel: „30 de milioane de copii din țările Americii Latine vor muri de foame înainte de anul 2000, dacă aceste țări vor continua să fie frustrate de accesul la rezultatele științei și tehnicii și actualele condiții social-economice de pe continent vor fi menținute în următoarele două decenii".

Telexul a bătut știrea în circa o jumătate de minut, răstimp în care, pe glob, în imensul perimetru al subdezvoltării, în țări din Africa, America Latină și Asia au murit pur și simplu de foame încă 30 de ființe umane.

„Flagelul foametei este unul dintre cele mai scandalizante din zilele noastre — ne spunea sociologul american *SUSAN GEORGE*, autoarea unei cărți de răsunet, intitulată semnificativ „Cum moare cealaltă jumătate a lumii", care a participat la lucrările forumului mondial de la Viena. La începutul deceniului nostru, cînd progresele științei permiseseră deja omului să pună piciorul pe Lună, numărul înfometaților și al celor prost hrăniți a bătut toate recordurile istoriei umanității, amintind de perioadele de calamități naturale. În prezent, din cei 4 miliarde de locuitori ai planetei, unul din opt suferă de foame și unul din trei de subnutriție calitativă. Foametea este cea mai dramatică consecință a inechităților la nivel planetar. Țările industrializate, care cuprind la ora actuală 25 la sută din populația globului, dispun de 60 la sută din producția alimentară mondială, în timp ce țările slab dezvoltate, reprezentînd 75 la sută din omenire, nu beneficiază decît de 40 la sută din alimentele produse. În țările dezvoltate se utilizează tot atîtea cereale pentru furaje cîte sînt necesare pentru a asigura pîinea a 2 miliarde de locuitori din țările sărace. Dosarele statistice ale conferinței de la Viena sînt mai zguduitoare decît o carte. Aceste disparități flagrante existente în domeniul producției resurselor de hrană pe glob, această tragică moștenire lăsată de colonialism, care a condamnat atîtea state la monocultură, reprezintă o expresie a flagrantelor decalaje existente în domeniul tehnico-științific. Deci, de aici, de la «călciiul lui Ahile» al dotării tehnice trebuie pornit în elaborarea oricărei strategii alimentare în țările sărace, dacă dorim ca aceasta să fie cît de cît eficientă" — conchidea interlocutoarea noastră.

Întunericul din secolul luminii

La fiecare 5 minute este elaborată o nouă formulă chimică, de pe benzile de montaj ies peste 100 000 de autoturisme pe zi, la fiecare 80 de secunde apare o nouă invenție tehnică. Cunoscutul politolog american Louis Mumford arată că lista invențiilor tehnice esențiale crește după o lege exponențială. Iar durata de aplicare în practică a unei invenții s-a redus de la zeci de ani, cum se întîmpla odinioară, la cîțiva ani și chiar la cîteva luni: telefonul — 56 de ani (1820—1876); radiofonia — 35 de ani (1867—1902); televiziunea — 12 ani (1922—1934); circuitele integrate — 3 ani (1958—1961) ș.a.m.d.

Din documentele aflate pe masa conferinței de la Viena am notat că din totalul de 400 000 de invenții anuale pe plan mondial, țărilor sărace le revine numai 1 la sută. În foarte multe dintre statele subdezvoltate economic nu se înregistrează nici un brevet. De ce?

Am încercat să deslușim cauzele unor asemenea stări de lucruri în cursul unei convorbiri cu ABDELAZIZ BEN DHIA, ministrul învățămîntului și cercetării științifice din Tunisia.

La antipozii tehnicii

Întunericul din secolul luminii

La fiecare 5 minute este elaborată o nouă formulă chimică, de pe benzile de montaj ies peste 100 000 de autoturisme pe zi, la fiecare 80 de secunde apare o nouă invenție tehnică. Cunoscutul politolog american Louis Mumford arată că lista invențiilor tehnice esențiale crește după o lege exponențială. Iar durata de aplicare în practică a unei invenții s-a redus de la zeci de ani, cum se întîmpla odinioară, la cîțiva ani și chiar la cîteva luni : telefonul — 56 de ani (1820—1876) ; radiofonia — 35 de ani (1867—1902) ; televiziunea — 12 ani (1922—1934) ; circuitele integrate — 3 ani (1958—1961) ș.a.m.d.

Din documentele aflate pe masa conferinței de la Viena am notat că din totalul de 400 000 de invenții anuale pe plan mondial, țărilor sărace le revine numai 1 la sută. În foarte multe dintre statele subdezvoltate economic nu se înregistrează nici un brevet. De ce ?

Am încercat să deslușim cauzele unor asemenea stări de lucruri în cursul unei convorbiri cu ABDELAZIZ BEN DHIA, ministrul învățămîntului superior și al cercetării științifice din Tunisia : „Nici o rațiune și nici o lege nu pot impune «a priori» ca ideile științifice sau invențiile tehnice să se nască numai în anumite zone ale globului. De la începuturile istoriei capitalismului s-a conturat însă o diviziune inechitabilă a muncii : în colonii — activități primare, în metropole — înaltă industrializare ; în țările subdezvoltate — o economie dependentă și un nivel de viață precar, în țările dezvoltate — puterea de a influența asupra economiei mondiale, un standard de viață ridicat. Rezultatele acestei divizuni inechitabile ? Un singur exemplu : Consumul de curent electric în țările Europei occidentale se dublează la fiecare deceniu. În schimb, în acest „secol al luminii", nouă din zece sate din țările lumii a treia nu cunosc încă becul electric.

În prezent, unii teoreticieni din Occident încearcă „să argumenteze" necesitatea perpetuării statu-quoului în diviziunea muncii pe plan tehnico-științific : în țările dezvoltate — să fie promovate științele și tehnicile „de vîrf", ultramoderne ; în țările sărace — cîte o ramură „de jos" a științei, „cenușăreasa" tehnicilor. Ca și cum cineva ar putea categorisi științele, potrivit unor criterii sociale, în „științe pentru elite", ultramoderne și ultracomplexe — care să reprezinte monopolul țărilor bogate, și „științe pentru plebe", mai puțin complicate, neavansate — lăsate, ca o concesie, țărilor slab dezvoltate.

De aceea, cîți inventatori și cîte genii nu mor înainte de a se naște în țările sărace, pentru că nu dispun de mijloacele tehnicii de vîrf, fără de care progresul științei este de neconceput ! De pildă, un biolog, fie el genial, dacă nu are la îndemînă decît un banal microscop, este aruncat în urmă cu un secol ca posibilități de investigare. De aici și pericolul ca decalajele tehnico-științifice să se adîncească în continuare. În plus, în condițiile actuale, într-o țară subdezvoltată, cu o economie dependentă, chiar și puținele descoperiri științifice servesc, în general, societăților multinaționale, care „repatriază" în țările bogate de origine profiturile

La antipozii tehnicii

obținute. Popoarele lumii a treia trebuie să-și organizeze asemenea structuri economice și sociale care să le confere puterea suverană de a decide asupra dezvoltării proprii".

De ce veșnic însetați lîngă fîntînă?

Pe drept cuvînt, epoca în care trăim a fost numită „epoca revoluției tehnico-științifice". „Binomul" știință și tehnică oferă cheia accelerării dezvoltării contemporane. „Dacă tehnica poate fi comparată cu un motor uriaș, cu un accelerator puternic, atunci știința trebuie considerată drept combustibilul care îl alimentează — scrie Alvin Toffler în faimoasa sa carte «Șocul viitorului». Și astfel ajungem la punctul cardinal al procesului de accelerație în societate, căci motorul este alimentat cu un combustibil din ce în ce mai îmbogățit".

Cum poate fi tradusă în fapte deviza conferinței de la Viena — „știința și tehnica în folosul dezvoltării"? Ne răspund la această întrebare doi participanți — din Turcia și Niger.

TANSUG BLEDA, șef-adjunct al delegației Turciei: „Turcia este o țară în curs de dezvoltare și, ca atare, problemele noastre sînt foarte asemănătoare cu cele ale multor state din lumea a treia. Politica noastră de dezvoltare, pornind de la însemnătatea primordială a făuririi unei puternice infrastructuri tehnice și științifice și deci a unui solid suport material al progresului țării, este concentrată spre înfăptuirea procesului de industrializare. Acesta este obiectivul nr. 1 al planului nostru economic. Un țel ambițios, dificil de realizat, mai ales că ne lipsesc fondurile, ne lipsesc tehnologiile.

Am primit «sfaturi» — din interior și chiar din afara țării — să renunțăm la ambițiile noastre de industrializare. «Ce v-a venit să vă ocupați de industrie? — ni s-a spus. Turcia are mari terenuri agricole. Specializați-vă în agricultură, deveniți furnizorul agricol al Europei».

Ce ar fi însemnat însă o asemenea opțiune exclusiv agrară? În primul rînd, autocondamnarea noastră la o dezvoltare economică unilaterală. Țara noastră nu poate accepta să se transforme într-un depozit agricol, să se lase frustrată de binefacerile progresului. Parafrazînd un vechi proverb oriental, aceasta ar însemna să rămînem niște veșnic însetați lîngă fîntîna nesecată a științei și tehnicii".

MAHAMANE KARIMOU, șeful delegației Nigerului: „Ne-am dobîndit independența de aproape două decenii. Dar această independență nu va avea sens pentru fiecare locuitor al țării mele decît în ziua cînd hambarele noastre vor fi pline în fiecare an, cînd fiecare sat va avea apă potabilă, o școală și un dispensar, cînd vor exista drumuri și mijloace de transport pentru a lega o regiune de alta.

Sînt preocupări lesne de înțeles pentru familia noastră, a țărilor celor mai sărace, Africa deținînd tristul privilegiu de a avea cel mai mare număr de asemenea țări. Pentru noi, ziua de mîine este mereu doar o speranță, niciodată o certitudine, atît de mare este obsesia foametei, subalimentației, epidemiilor, analfabetismului, mizeriei. Viața este la noi mai fragilă ca un fir de iarbă.

A sosit timpul ca rolul țărilor industrializate în procesul de transformare a sistemului actual de cooperare științifică și tehnică să ia forme noi și decisive. Înlăturarea barierelor care frînează transferul de tehnologie, formarea cadrelor naționale, mobilizarea potențialităților științifice și tehnice pentru rezolvarea problemelor grave ale subdezvoltării — iată tot atîtea acțiuni chemate să demonstreze voința comunității internaționale de a înlocui raporturile actuale de dominație cu o cooperare autentică, pe baze echitabile. A sosit timpul să redăm științei și tehnicii rolul de instrument al cooperării între națiuni.

Unii încearcă să tergiverseze înfăptuirea acestei cerințe, invocînd

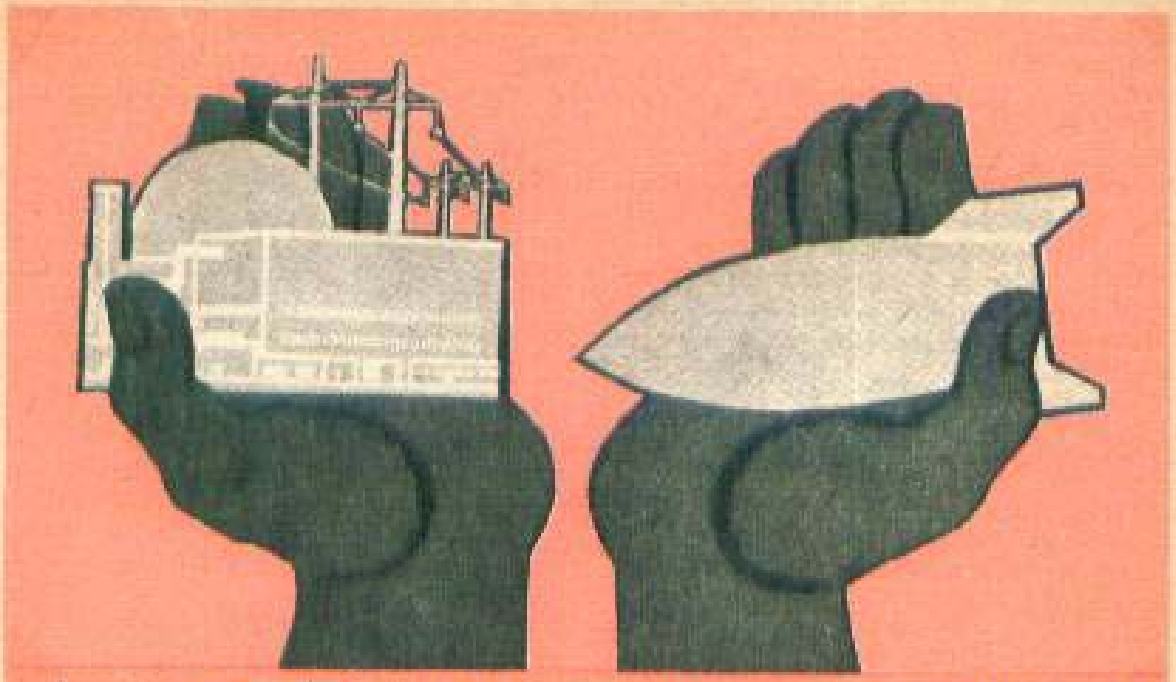

Imaginea reprodusă de pe coperta unui volum editat de Institutul internațional de la Stockholm pentru cercetări în domeniul păcii (S.I.P.R.I.) înfățișează în mod sugestiv dublul aspect pe care îl implică folosirea uriașei energii nucleare, constituindu-se ca un îndemn la intensificarea eforturilor comunității internaționale pentru utilizarea atomului în scopuri exclusiv pașnice.

mereu caracterul nefavorabil al conjuncturii internaționale. Pe aceștia îi invit să mediteze asupra unui proverb nigerian: «Dacă vîntul este atît de puternic, încît pînă și dealul se clatină, ce se va întîmpla oare cu copacul din pantă care încearcă să-și mențină rădăcinile slabe printre pietrele ostile?».

Aș dori să fiu bine înțeles. Noi nu așteptăm să ni se dea de pomană. Ceea ce vrem este o cooperare internațională care să contribuie la rezolvarea problemelor subdezvoltării, la instaurarea unei noi ordini în materie de cooperare științifică și tehnologică".

Știința și pacea – inseparabile!

Care sînt locul și rolul oamenilor de știință în această mare dezbatere? Am abordat problema în cadrul unei convorbiri cu fizicianul britanic E. H. S. BURHOP, președintele Federației mondiale a oamenilor de știință :

„Dezbaterile pe tema neutralității sau răspunderilor sociale ale oamenilor de știință sînt numeroase și contradictorii... În filozofia lui Marcuse, de exemplu, se neagă total neutralitatea științei, încercîndu-se să se demonstreze că ar exista, între valorile intrinseci ale științei, ceva care să servească în mod automat instituțiilor dominante, factorilor ce dețin puterea în societate. Ca fizician, resping categoric o asemenea concepție. Fizica și alte științe exacte sînt neutre, nu cunosc granițe sociale. Este adevărat însă că, în vreme ce descoperirile științifice sînt universale, aplicările științei și tehnicii nu mai sînt neutre. Intrăm aici în sfera **moralei** științei. Pentru a relua o frumoasă imagine folosită de Engels, să amintim că știința și tehnica nu «au căzut din cer» și nu sînt păstrate într-un «turn de fildeș», ci sînt prinse într-o puternică rețea de raporturi sociale de producție. De aici, neaplicarea lor în scopul rezolvării problemelor subdezvoltării și, mai mult chiar, transformarea lor în instrumente de dominație. Manifestările imperialismului și neocolonialismului

tehnologic agravează dominația și subdezvoltarea. Totodată, sînt numeroase cazurile angrenării oamenilor de știință în slujba politicilor militare.

Din fericire, asemenea cazuri de «imoralitate a științei» nu au contaminat niciodată activitățile Federației mondiale a oamenilor de știință și nici ale altor asociații și organizații ale noastre. Ele sînt însă pentru oamenii de știință un puternic semnal de alarmă. Omul de știință, indiferent în ce țară trăiește și activează, nu trebuie să rămînă pasiv în fața deturnărilor științei și tehnicii de la rosturile lor firești, de la menirea lor fundamentală de realizare a aspirațiilor și idealurilor omenirii, ci să-și consacre toate eforturile numai în folosul dezvoltării, progresului și bunăstării tuturor popoarelor.

Se vorbește cu ironie, citeodată chiar cu indignare, despre încurajarea și subvenționarea în diverse țări în curs de dezvoltare a unor opere de cercetări științifice înalte, aparent fără nici o utilitate imediată, în timp ce o parte a populației suferă de foamete. Este vorba de imoralitatea științei? Nu. După părerea mea, avem de-a face cu un scop nobil și realist pe termen lung. O țară care și-a cîștigat independența politică și un anumit grad de independență economică nu va putea considera încheiat procesul eliberării sale depline decît atunci cînd va participa efectiv, ea însăși, la îmbogățirea patrimoniului mondial al științei".

Problema moralei științei a fost formulată lapidar în urmă cu peste un secol de către un poet : „Știință fără conștiință nu înseamnă decît ruina sufletului".

„În zilele noastre, cînd cursa teribilă a producerii de arme cu o putere de distrugere tot mai mare se accelerează, a devenit clar că știința fără conștiință ar putea să însemne însăși distrugerea planetei pe care trăim — ne spunea profesorul marocan **MAHDI EL-MANDJRA**, președintele Federației mondiale pentru studierea viitorului. Deci, despre ce morală a științei mai poate fi vorba dacă, într-un singur an, în lume molohul înarmărilor devorează 425 de miliarde dolari? Nu e oare strigător la cer că circa 50 000 de cercetători și ingineri — adică aproape jumătate din personalul științific și tehnic mondial — își consacră talentul și forța lor creatoare scopurilor militare, distructive? La ce ne-ar servi o știință și o tehnologie tot mai perfecționate, dacă nu ar mai rămîne ființe umane care să le utilizeze? La ce ne servește o știință foarte dezvoltată, dacă pe glob un miliard de oameni trăiesc în condiții mizere din punct de vedere al sănătății, alimentației, educației, locuinței ?

— Cum vedeți dezvoltarea științei în viitor ?

— Întîlnirea dintre știință și viitor este o întîlnire firească, pentru că, prin definiție, știința înseamnă viitor. Nu există știință decît cînd există creație. Și nu pot exista creație și invenție decît dacă există perspective de viitor.

Știința, ca emanație a omului, a capacității sale creative, trebuie să slujească exclusiv progresului și bunăstării omului. **Știința și pacea trebuie să fie inseparabile**, așa cum sublinia și **președintele României, Nicolae Ceaușescu**, în mesajul pe care a avut bunăvoința să-l trimită conferinței noastre. În acest fel va putea fi creat un climat de pace și colaborare, iar o parte din sumele destinate perfecționării arsenalelor morții va putea folosi îmbunătățirii vieții pe pămînt, înlăturării cortegiului subdezvoltării".

O privire spre Terra, de pe planeta Gamma...

...Într-una din frecventele discuții purtate la Viena cu personalități politice și științifice din diverse țări participante despre menirea nobilă a științei, despre viitor, unul dintre interlocutori a amintit — nu întîmplător — că, exact cu doi ani în urmă, în zilele de august ale anului 1977, au fost lansate două nave —

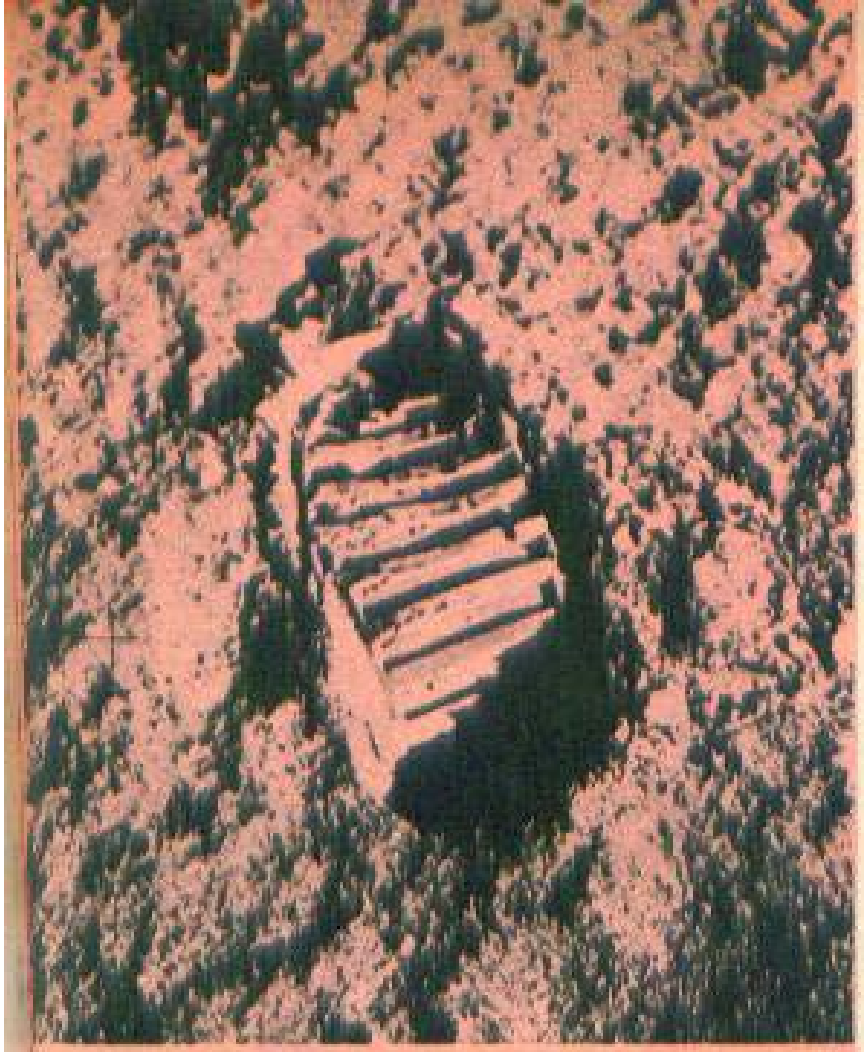

Unul din cele mai spectaculoase „miracole" ale științei și tehnicii contemporane : primul pas al omului pe Lună

„Voyager-1" și „Voyager-2" — într-o misiune cosmică neobișnuită. Ambele au fost echipate pentru a funcționa ca veritabile stații de emisie itinerante. Date despre geografia și istoria planetei noastre, texte în diferite limbi, poezie, muzică, sunete din natură, cum ar fi triluri de privighetori sau mugetul valurilor ce se izbesc de țărm, vor fi difuzate „dincolo de Soare, în spații ajungînd pînă la marginile sferelor înstelate", ca în versurile lui Baudelaire dintr-un cunoscut poem inclus chiar în emisiunile amintite. „Auditorii"? Ființele care ar putea să existe în spațiul extrasolar.

„Poștașii" cosmici ai Terrei duc eventualilor conlocuitori ai Universului un mesaj înregistrat pe bandă de Kurt Waldheim : „În calitate de secretar general al Națiunilor Unite, o organizație de 147 de state, care reprezintă aproape toate ființele omenești de pe Pămînt, vă salut în numele popoarelor acestei planete... Pătrunzînd în Univers, noi nu urmărim decît pace și prietenie"...

Navele „vorbitoare" plecate în fascinanta lor călătorie interstelară se îndepărtează ireversibil de Pămînt. Unul din interlocutorii noștri de la Vienа s-a „autolansat" în universul anticipațiilor : „Să presupunem că locuitorii planetei Gamma, din constelația cea mai apropiată — Alfa Centaur — vor reuși să descifreze mesajul Terrei. Și, într-o bună zi, vor descoperi planeta noastră. Va fi oare atunci Pămîntul o planetă a prosperității, populată de ființe prietene, unite frățește, îndrăgostite de poezie și muzică, așa cum și-l imaginau? Pregătită să-și întîmpine oaspeții viitorului cu tradiționalele flori și zîmbete de prietenie? Cu florile — de ce nu? — ale unei Sahare transformate în cîmp roditor, cu zîmbetul unei omeniri care a scăpat pentru totdeauna de coșmarul războaielor, care s-a eliberat din lanțurile subdezvoltării, sărăciei, foametei, bolilor, neștiinței de carte, înaintînd pe culmile tot mai înalte ale civilizației? Sau gameenii vor ajunge prea tîrziu, pe o Terra devastată, carbonizată de un teribil suflu arzător?...".

La această întrebare vitală pentru destinele popoarelor globului, însăși întrunirea marelui forum de la Viena, ca și amplul program de acțiune care a fost convenit dobîndesc semnificația unui răspuns concret al conștiinței umanității, o expresie a voinței de mobilizare a eforturilor pentru ca știința și tehnica să slujească exclusiv telurilor dezvoltării și păcii.

Viorel POPESCU